Charter courses

A CHARTÁRA VONATKOZÓ ESETTANULMÁNYOK — OKTATÓI KÉZIKÖNYV

E-LEARNING.FRA.EUROPA.EU

FRA
EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

BETŰSZAVAK

CFREU	Az Európai Unió Alapjogi Chartája
ECLI	Európai esetjogi azonosító
EJEB	Az Emberi Jogok Európai Bírósága
EJEE	Az emberi jogok európai egyezménye
EU	Európai Unió
EUB	Az Európai Unió Bírósága
FRA	Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége
HL	Hivatalos Lap

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022

© Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, 2022

A kiadvány sokszorosítása a forrás megjelölésével engedélyezett.
Azokat a fényképeket és más anyagokat, amelyek szerzői jogait az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége nem védi, közvetlenül a szerzői jog tulajdonosától származó előzetes hozzájárulás birtokában lehet csak felhasználni vagy többszörözni.

Az alábbi információk esetleges felhasználásáért sem az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége, sem pedig az Ügynökség nevében eljáró más személy nem tehető felelőssé.

Print	ISBN 978-92-9461-590-9	doi:10.2811/847152	TK-01-21-499-HU-C
PDF	ISBN 978-92-9461-592-3	doi:10.2811/176016	TK-01-21-499-HU-N

Fotók:
7. oldal: © Charlie's/stock.adobe.com
9. oldal: © pressmaster/stock.adobe.com
14. oldal: © de Art/stock.adobe.com
22. oldal: © Bacho Foto/stock.adobe.com
28. oldal: © paulaphoto/stock.adobe.com
34. oldal: © Eakrin/stock.adobe.com
41. oldal: © Viacheslav Lakobchuk/stock.adobe.com
47. oldal: © WoGi/stock.adobe.com
53. oldal: © Evgeny/stock.adobe.com
61. oldal: © sonjanovak/stock.adobe.com

ELŐSZÓ

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (CFREU) az Európai Unió emberi jogi nyilatkozata. Minden esetben alkalmazandó az uniós intézményekre, az Unióra és az egyes tagállamokra, amikor azok az uniós jogszabályok keretében járnak el. Azt azonban egyáltalán nem könnyű megállapítani, hogy egy konkrét ügy az uniós jog hatálya alá tartozik-e vagy sem. Ezért szükséges az, hogy a jogi szakemberek számára képzést, illetve képzési anyagokat biztosítsunk, hogy megismerhessék a Charta alkalmazási körét, amelyet a Charta 51. cikke határoz meg.

A Chartával és annak alkalmazási körével kapcsolatos képzést igénylő célközönség körébe azonban nem csak az igazságszolgáltatásban dolgozók és a gyakorló jogászok tartoznak bele. Amint arra az Európai Unió Tanácsa rámutatott: „Az alapvető jogok megsértésének megelőzéséhez megfelelő képzést kell biztosítani a Charta végrehajtási láncában részt vevő valamennyi szereplő, köztük a nemzeti emberi jogi intézmények, az egyenlőséggel foglalkozó szervek és a civil társadalmi szervezetek számára. […] A Tanács hangsúlyozza az egyetemek és a jogi szakemberek képzését biztosító iskolák fontos szerepét a Chartával kapcsolatos ismeretek tudományos kutatási és képzési tevékenységek révén történő előmozdításában, többek között az uniós intézményekkel, a nemzeti hatóságokkal és a civil társadalmi szervezetekkel való együttműködés keretében is.”[1]

A Tanács továbbá felszólította a „tagállamokat, hogy vizsgálják meg, milyen további lehetőségek kínálkoznak a bíróságok és egyéb igazságszolgáltatási szakemberek Chartával kapcsolatos szakmai felkészültségének az erősítésére, felhasználva az erre szolgáló képzési anyagokat, többek között e-oktatási anyagokat is”[2], javasolva, hogy a tagállamok bátorítsák az igazságszolgáltatási szakemberek különböző közösségeit arra, hogy helyezzenek megújult hangsúlyt a Charta nemzeti szintű alkalmazására azzal is, hogy használják EU Alapjogi Ügynökség (FRA) által kínált forrásokat és anyagokat.

Az FRA az uniós jogokkal foglalkozó független uniós szerv, melynek célja, hogy az alapvető jogokkal kapcsolatban segítséget és tanácsot nyújtson az Unió és tagállamai számára. Az FRA megállapításai arra engednek következtetni, hogy a Charta kínálta lehetőségeket nemzeti szinten még nem használják ki teljes mértékben.[3] Erre tekintettel az FRA megkezdte olyan képzési anyagok (többek között e-learning tanfolyamok) kidolgozását, amelyeket az oktatók felhasználhatnak a jogi szakemberek számára a Chartával kapcsolatban nyújtott képzések során. Ennek az oktatói kézikönyvnek az a célja, hogy a – későbbiekben bővíthető – esettanulmány-gyűjteményből kiinduló képzések megszervezéséhez és lebonyolításához iránymutatást nyújtson.[4] Az észrevételeket és javaslatokat a következő címre lehet elküldeni: charter@fra.europa.eu. A leghasznosabb, ha a kézikönyvet más forrásokkal együtt használják. Ilyenek az FRA Chartával kapcsolatos forrásai és az olyan anyagok, mint például a Charterpedia adatbázis (https://fra.europa.eu/en/eu-charter) és Az Európai Unió Alapjogi Chartájának nemzeti szinten történő alkalmazása a jogalkotásban és a döntéshozatalban című dokumentum.

[1] Az Európai Unió Tanácsa (2021), A Tanács következtetései az Alapjogi Charta Európai Unión belüli alkalmazásának megerősítéséről, 2021. március 8., 5. oldal, URL: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6795-2021-INIT/en/pdf

[2] Az Európai Unió Tanácsa (2021), uo., 9. oldal, URL: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6795-2021-INIT/en/pdf

[3] FRA (2019), Ten years on: unlocking the Charter’s full potential, elérhető itt DE, EN, FR, PL, PT, SI nyelven.

[4] Köszönet illeti Dr. Mirjam de Molt, aki elkészítette az felhasznált esettanulmányok első tervezetét, valamint az FRA tudományos bizottságának tagjait is, akik a korábbi tervezeteket észrevételezték.

TARTALOMJEGYZÉK

Rövidítések 2
Előszó 3
Tartalomjegyzék 4

BEVEZETŐ A KÉZIKÖNYVHÖZ 7
Mire szolgálnak az esettanulmányok? 7
Mit tesznek lehetővé az esettanulmányokon alapuló workshopok, illetve mi szükséges hozzájuk? 7
Kik az oktatók? 7
Kik alkotják a célközönséget? 8
A kézikönyv felépítése 8
Javaslatok az oktatók számára 8
További információk 8

A KURZUS MEGSZERVEZÉSE ÉS LEBONYOLÍTÁSA 9
A képzési anyag 9
Általános tanulási célok 9
A workshop kialakítása és lebonyolítása 10
Megfontolások a képzés megtervezésével kapcsolatban 10
A workshop lebonyolítása 10
A tanulás értékelése 12
Az FRA egyéb anyagai és forrásai a Chartával kapcsolatban 12
Ajánlott szakirodalom: a Charta kommentárja cikkenkénti bontásban 13

1. ESETTANULMÁNY: A FELMONDÁSI IDŐ KISZÁMÍTÁSA 14
A résztvevőknek kiosztandó anyagok 14
Az ügy tényállása 14
Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban? 14
Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni? 15
Kérdések 15
Háttér-információk az oktatók számára 18
Bevezető megjegyzések 18
Kérdések és válaszok 18
Ajánlott szakirodalom 21

2. ESETTANULMÁNY: MUNKAVISZONY MEGSZŰNÉSE ÉS AZ ÉVES FIZETETT SZABADSÁGHOZ VALÓ JOG 22

A résztvevőknek kiosztandó anyagok 22
Az ügy tényállása 22
Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban? 22
Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni? 22
Kérdések 23
Háttér-információk az oktatók számára 25
Bevezető megjegyzések 25
Kérdések és válaszok 25
Ajánlott szakirodalom 27

3. ESETTANULMÁNY: NYUGDÍJKORHATÁR 28

A résztvevőknek kiosztandó anyagok 28
Az ügy tényállása 28
Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban? 28
Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni? 29
Kérdések 29
Háttér-információk az oktatók számára 31
Bevezető megjegyzések 31
Kérdések és válaszok 31
Ajánlott szakirodalom 33

4. ESETTANULMÁNY: FOGYASZTÁSMÉRŐK BESZERELÉSE ROMÁK ÁLTAL LAKOTT VÁROSRÉSZEKBEN 34

A résztvevőknek kiosztandó anyagok 34
Az ügy tényállása 34
Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban? 34
Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni? 35
Kérdések 36
Háttér-információk az oktatók számára 38
Bevezető megjegyzések 38
Kérdések és válaszok 38
Ajánlott szakirodalom 40

5. ESETTANULMÁNY: PSZICHOLÓGIAI TESZT ALKALMAZÁSA A SZEXUÁLIS IRÁNYULTSÁG MEGHATÁROZÁSÁRA 41

A résztvevőknek kiosztandó anyagok 41
Az ügy tényállása 41
Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban? 41
Kérdések 42
Háttér-információk az oktatók számára 44
Bevezető megjegyzések 44
Kérdések és válaszok 44
Ajánlott szakirodalom 46

6. ESETTANULMÁNY: KIUTASÍTÁSI HATÁROZAT FELFÜGGESZTÉSE **47**
A résztvevőknek kiosztandó anyagok 47
Az ügy tényállása 47
Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban? 47
Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni? 48
Kérdések 48
Háttér-információk az oktatók számára 50
Bevezető megjegyzések 50
Kérdések és válaszok 50
Ajánlott szakirodalom 52

7. ESETTANULMÁNY: AMATŐR ÚJSÁGÍRÓI TEVÉKENYSÉG A YOUTUBE-ON **53**
A résztvevőknek kiosztandó anyagok 53
Az ügy tényállása 53
Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban? 53
Kérdések 54
Háttér-információk az oktatók számára 57
Bevezető megjegyzések 57
Kérdések és válaszok 57
Irodalomjegyzék 60

8. ESETTANULMÁNY: A TÁVKÖZLÉSI SZOLGÁLTATÓK METAADAT-MEGŐRZÉSI KÖTELEZETTSÉGE **61**
A résztvevőknek kiosztandó anyagok 61
Az ügy tényállása 61
Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban? 61
Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni? 62
Kérdések 62
Háttér-információk az oktatók számára 65
Bevezető megjegyzések 65
Kérdések és válaszok 65
Ajánlott szakirodalom 68

MELLÉKLET: ÉRTÉKELŐ ŰRLAPOK **70**

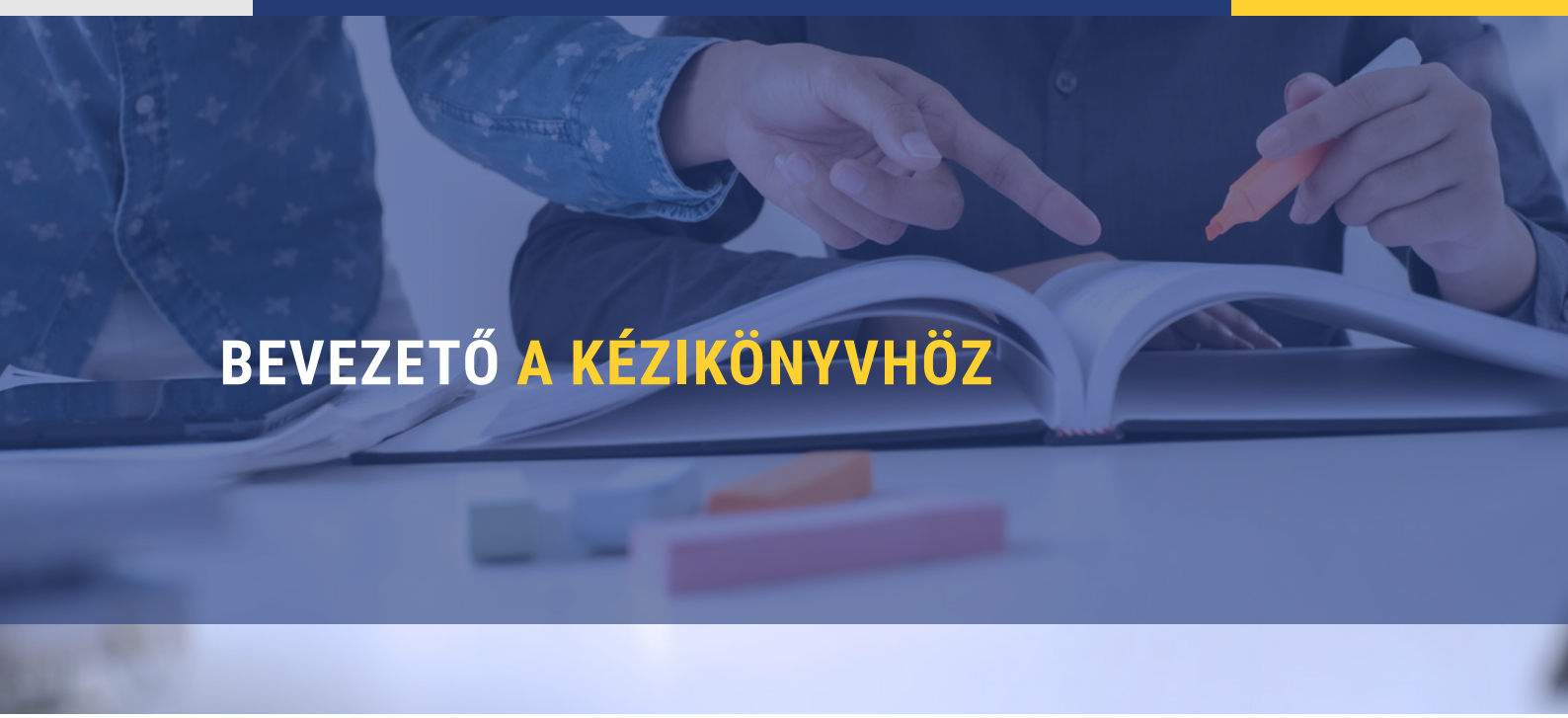

BEVEZETŐ A KÉZIKÖNYVHÖZ

Ezt a kézikönyvet olyan oktatók (jogi szakértők) számára állítottuk össze, akik személyes jelenléten alapuló képzési workshopokat vezetnek az Európai Unió Alapjogi Chartájának témakörében (a Charta, CFREU). A workshop kiindulópontját esettanulmányok gyűjteménye adja, amelyek nagyrészt a foglalkoztatás, a megkülönböztetés tilalma, a menekültügy és migráció, valamint az adatvédelem és az információs társadalom témaköreit érintik. Az esettanulmányok elsősorban a Charta alkalmazhatóságának kérdését járják körül.

Az anyag idővel kiegészíthető a Chartához kapcsolódó egyéb témákat érintő esettanulmányokkal.

Az esettanulmányok az Európai Unió Bíróságának (EUB) vonatkozó ítélkezési gyakorlatából származnak, továbbá az Ügynökség e-learning platformján elérhető online kurzusnak is a részét képezik https://e-learning.fra.europa.eu/.

A Chartához kapcsolódó esettanulmányok (továbbá az FRA egyéb forrásai és képzési anyagai) a Chartát érintő jelenléti képzési és az online tanfolyam során egyaránt felhasználhatók. A jelenléti képzés online foglalkozásokkal is kombinálható, azaz vegyes tanulási megoldások is alkalmazhatók.

Mire szolgálnak az esettanulmányok?

Tekintettel arra, hogy a workshop résztvevői felnőttek és jogi szakértők, fontos, hogy az oktatók részvételen alapuló módszert alkalmazzanak és interaktív tanulási eszközöket használjanak (például esettanulmányokat). Az esettanulmányok arra szolgálnak, hogy a résztvevők olyan forgatókönyveket ismerjenek meg, amelyek a lehető leginkább hasonlítanak azokhoz a helyzetekhez, amelyekkel munkájuk során találkoznak. Ez lehetővé teszi számukra, hogy önállóan elemezzék a problémát, és észszerű, működőképes megoldásokat találjanak. Az esettanulmányoknak köszönhetően a résztvevők végigkísérhetik a döntéshozatali folyamatot, és cselekvésorientált tanulási környezetben dolgozhatnak, ami azt jelenti, hogy a tanulási célok elérése érdekében aktív részt kell vállalniuk a folyamatban. Az esettanulmányok tanulási módszerként történő alkalmazása azt jelenti, hogy magas szintű értelmezésre van szükség, továbbá hogy a résztvevők között, illetve a résztvevők és az oktató(k) között intenzív megbeszélésnek kell zajlania. E folyamat során a tanulásért való felelősség nagy része természetes módon hárul a résztvevőkre.

Mit tesznek lehetővé az esettanulmányokon alapuló workshopok, illetve mi szükséges hozzájuk?

A jelenléti képzési workshopok hatékony tanulási tevékenységet tesznek lehetővé, mivel személyes kapcsolatot hoznak létre az oktató(k) és a résztvevők között, továbbá lehetővé teszik azt, hogy a szemináriumok az adott célközönség igényeinek megfelelő témákhoz igazodjanak. Lehetőséget adnak az intenzív interakcióra és részvételre is. Ez a módszer ugyanakkor viszonylag időigényes és költséges (előkészületek, esettanulmányok kidolgozása, utazás és szállás, lebonyolítás, értékelés és nyomon követés). Ebből következik, hogy olyan eredményeket kell elérni, amelyek indokolják a befektetést, és ez különösen igaz arra az estre, ha az erőforrások korlátozottak. A workshopok legjobb kihasználása érdekében szükség van a célcsoport és a célok pontos meghatározására. Ezenkívül a képzési szükségletek elemzését, a képzési módszertant, a részvételi módszereket és az utólagos értékelési űrlapokat minden egyes workshop tekintetében felül kell vizsgálni, mivel így biztosítható, hogy a résztvevőkre és az interakciókra nagy figyelem irányul.

Kik az oktatók?

Az elgondolás szerint a képzést olyan jogi szakértők tarthatják, akik behatóan ismerik a Chartát, továbbá rendelkeznek a részvételt és az interakciót támogató készségekkel.

Kik alkotják a célközönséget?

A képzési workshopok elsődleges célközönségét az alábbiak alkotják:

- az igazságszolgáltatás (pl. bírák, ügyészek stb.)
- a nemzeti jogalkotó és közigazgatási hatóságok, például a kormány, a parlament, a regionális és helyi hatóságok tisztségviselői
- a tagállamok emberi jogi intézményeinél és civil szervezeteinél dolgozó jogi személyzet
- joghallgatók.

A kézikönyv felépítése

Ez a kézikönyv általános bevezető az esettanulmányokon alapuló workshopok módszertanához, és a workshopok kialakításához és lebonyolításához szükséges instrukciókat és eljárásokat tartalmazza. Ismertet továbbá nyolc esettanulmányt (ez a szakasz bevezető megjegyzéseket, kérdéseket és válaszokat, továbbá ajánlott szakirodalmat is tartalmaz). Az egyes esettanulmányokhoz kapcsolódóan háttér-információkat ad az oktatók számára, valamint a résztvevőknek kiosztandó anyagokat is magában foglalja.

Javaslatok az oktatók számára

A kézikönyv javaslatokat tesz a módszerekkel kapcsolatban, amelyekkel az esettanulmányokra építő csoportos munka megtervezhető és lebonyolítható. Emellett tanácsokat ad arról, hogy az esettanulmányok hogyan integrálhatók a Chartáról szóló átfogó képzési workshopba.

A javaslatok az alábbiakat tartalmazzák:

- A képzési anyag általános leírása
- A képzési anyag integrálása a workshopba
- A workshop résztvevőinek tanulási céljai
- Egy workshop kialakításának és lebonyolításának javasolt módszertana
- A nyolc esettanulmány leírása (háttér-információk az oktatók számára)
- Az FRA egyéb forrásai és anyagai a Chartával kapcsolatban.

Javasoljuk továbbá, hogy az oktatók már előzetesen vonják be a célcsoportot, vagyis még a tanfolyam előtt (és a végleges program összeállítását megelőzően) vegyék fel a kapcsolatot a regisztrált résztvevőkkel. Ennek során elemezzék az egyéni tanulási igényeket, valamint az esetleges szükségeteket az akadálymentesség stb. terén. Ez a folyamat biztosítja, hogy a workshop minden résztvevő érdeklődésének megfeleljen. Az előzetes kapcsolatfelvétel során kérdések tehetők fel a résztvevők hátteréről is, továbbá felmérhetők a Chartával kapcsolatos meglévő ismereteik és készségeik.

További információ:

Az FRA Chartával kapcsolatos tevékenységéről és a Chartára vonatkozó további forrásokról az Ügynökség weboldalán található további információ: https://fra.europa.eu/en/eu-charter.

Amennyiben kérdései vannak e kézkönyvvel vagy tartalmával kapcsolatban, kérjük, jelezze itt: charter@fra.europa.eu.

A KURZUS FELÉPÍTÉSE ÉS LEBONYOLÍTÁSA

A képzési anyag

A képzési anyag a Chartára hivatkozó nyolc esettanulmány köré épül. Mindegyik esettanulmány olyan ügyön alapul, amelyben az EUB már döntést hozott. Minden egyes esettanulmányhoz tartoznak az oktatók számára megadott háttér-információk és a résztvevőknek kiosztandó anyagok.

Az esettanulmányok négy szakpolitikai területhez kapcsolódnak: munkajog, egyenlőség és a megkülönböztetés tilalma, menekültügy és migráció, valamint adatvédelem és információs társadalom. Az anyag e területeken belül különböző kulcsfontosságú dimenziókkal foglalkozik; ilyen például az Emberi Jogok Európai Egyezményével (EJEE) való kapcsolat (a Charta 52. cikkének (3) bekezdése), a jogok korlátozása (a Charta 52. cikkének (1) bekezdése), a közvetlen hatály és a horizontális alkalmazhatóság.

Az esettanulmányokat legfeljebb 12 résztvevőből álló munkacsoportok számára készítettük, és feldolgozásukhoz 30–45 perc szükséges.

Mindegyik esettanulmány tartalmazza alkalmazási körre vonatkozó kérdést (51. cikk (1) bekezdés); ez minden esetben az első kérdés. Az esettanulmányok szerkezete úgy vannak kialakítva, hogy e kérdés elhagyható (ez például olyan képzések esetében lehet releváns, ahol több munkacsoport foglalkozik több esettanulmánnyal).

Az esettanulmányok a következők:

ESETTANULMÁNY	CÍM	TÉMA
1	*Kücükdeveci* (C-555/07)	Foglalkoztatás
2	*Bauer* (C-569/16 és C570-16)	Foglalkoztatás
3	*Soukupová (C401/11)*	A megkülönböztetés tilalma
4	*CHEZ* (C-83/14)	A megkülönböztetés tilalma
5	*F.* (C-473/16)	Menedékjog és migráció
6	*Abdida* (C-562/13)	Menedékjog és migráció
7	*Buivids* (C-345/17)	Adatvédelem és információs társadalom
8	*Tele2 Sverige* (C-203/15 és C-698/15)	Adatvédelem és információs társadalom

Javasoljuk, hogy az oktatók a háttér-információkon és a kézikönyveken kívül az alábbi anyagokat is használják fel:

Az FRA kézikönyve: Az Európai Unió Alapjogi Chartájának nemzeti szintentörténő alkalmazása a jogalkotásban és a döntéshozatalban és egyéb alkalmas FRA-anyagok és -eszközök a Chartával kapcsolatban (ezek listáját lásd itt: https://fra.europa.eu/en/eu-charter/fra-charter-resources).

A Charta teljes szövege, beleértve a VII. címet (A Charta értelmezésére és alkalmazására vonatkozó általános rendelkezések)

Az 52. cikk (1) és (3) bekezdésének, valamint a Charta bármely más, az adott esettanulmány szempontjából releváns rendelkezésének magyarázata (a cikkekről az esettanulmányok az uniós jog alcím alatt tesznek említést).

Általános tanulási célok

Jóllehet minden egyes esettanulmány célja a Charta alkalmazhatóságával kapcsolatos konkrét kérdések szemléltetése, az esettanulmány-gyűjteményhez kapcsolódnak olyan általános tanulási célok, amelyeket a workshop résztvevőinek el kell érniük. Ez célok a következők.

A képzés elvégzése után a résztvevőknek az alábbi eredményeket kell felmutatniuk:

- Tudatában vannak annak, hogy a Charta nem minden ügyben, hanem csak az uniós jog hatálya alá tartozó ügyekben alkalmazandó (a Charta 51. cikkének (1) bekezdése).
- Megértik, hogyan kell alkalmazni a Charta 51. cikkének (1) bekezdését egy konkrét ügyben.
- A Charta 52. cikkének (3) bekezdése és a Charta magyarázatainak felhasználásával ismertetni tudják a Charta és az emberi jogok európai egyezménye (EJEE) közötti kapcsolatot (beleértve az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) ítélkezési gyakorlatát).
- Megértik és alkalmazni tudják az 52. cikk (1) bekezdését egy konkrét ügyben.
- Gyakorlatot szereznek egy konkrét ügynek a Charta alapján történő elemzésében és értékelésében.
- Képesek ismertetni a Charta által képviselt hozzáadott értéket (például a Charta 47. cikkének az EJEE 6. cikkéhez képest tágabb hatályát).
- Megértik, hogy a Charta közvetlen horizontális hatállyal bírhat.
- Ismertetni tudják a megkülönböztetés tilalma elvének közvetlen hatályát a nemzeti eljárásokban.
- Használják a Chartával kapcsolatos FRA-anyagokat, például az FRA-kézikönyvet.

A workshop kialakítása és lebonyolítása

Megfontolások a képzés megtervezésével kapcsolatban

A képzési workshopok kialakítása során több tényezőt kell szem előtt tartani. Ezek közé tartoznak a következők:

- A kurzuson részt vevő személyek száma
- A kurzuson részt vevő személyek ismeretei és elvárásai
- Moderátor/facilitátor elérhetősége a csoportmunkához
- Támogató digitális technológiai eszközök (például a szavazást lehetővé tevő online eszközök) elérhetősége
- A képzésen megtárgyalandó esettanulmányok száma.

A résztvevők száma befolyásolja az interakció szintjét, továbbá magának a képzésnek a kialakítását is. Ideális esetben a tanfolyamokon viszonylag kis csoportok dolgoznak az esettanulmányokon, és munkájukat moderátor vagy facilitátor segíti. Kisebb tanfolyamok esetében az oktató is vállalhatja a moderátor vagy facilitátor szerepét, de a nagyobb tanfolyamok esetében, ahol a résztvevőket több csoportba osztják, kívánatos további oktatók vagy facilitátorok bevonása. Facilitátor nélkül is lebonyolíthatók a nagyobb tanfolyamok, azonban ez a megoldás adott esetben ronthatja a résztvevők tanulási élményét.

A facilitátorok két szerepben vannak jelen: egyrészt moderátorként irányítják a csoporton belüli vitákat, másrészt pedig szakértőként nyújthatnak segítséget a csoportnak az esettanulmányokkal végzett munkában.

A workshop lebonyolítását segítheti a támogató digitális technológia (például szavazásra használható szoftverek) rendelkezésre állása. Az ilyen eszközök különösen akkor képviselnek hozzáadott értéket, ha a workshopra online formában kerül sor, mivel így a résztvevők mobiltelefonjukkal szavazhatnak vagy hozzászólhatnak, azaz lehetővé válik az interaktivitás. Ezek az eszközök a jelenléti képzést kínáló workshopokon is használhatók, mivel javítják a tanulási élményt.

Az FRA e képzési anyagát úgy állítottuk össze, hogy moduláris formában lehessen vele dolgozni. Az egyes esettanulmányokhoz tartozó képzések önálló tanfolyam formájában is lebonyolíthatók, illetve az esettanulmányok kombinálhatók is, úgy, hogy többnapos tanfolyam során egy részüket vagy az összeset tárgyalják meg a résztvevők.

A workshopokat bevezető előadás előzi meg, amely számos fontos kérdést jár körbe: ismerteti a tanfolyam felépítését és tanulási céljait, bemutatja a Chartát és (adott esetben) az egyes szakpolitikai területeket, továbbá tárgyalja résztvevők csoportjában felmerülő egyéb konkrét kérdéseket.

A workshop lebonyolítása

Egy teljes modul (amely a Chartába való bevezetést is magában foglalja) körülbelül fél napot vesz igénybe, ha egy darab esettanulmányt dolgoznak fel a résztvevők. Ha a tanfolyam több esettanulmányt fed le, a Chartába való bevezetés megismétlésére nincs szükség. A modul lehetséges szerkezete:

- Bevezetés a Chartába (45–90 perc)
- Bevezetés a workshopba (15–20 perc)
  - A képzés szerkezete és célkitűzései
  - Segédanyag
  - Munkamódszerek
- Esettanulmány (30–45 perc)
- Plenáris vita (30–45 perc)

Bevezetés a Chartába

Az esettanulmányokat feldolgozó csoportmunka megkezdése előtt célszerű bevezetést adni a Chartáról, áttekintve az Unió alapjogi rendszerét, a Charta alkalmazási körét, azt, hogy miért fontos ellenőrizni a Charta alkalmazhatóságát, illetve hogy miért fontos a Chartát

alkalmazni stb. Erre a célra felhasználhatók az FRA Chartáról szóló oktatóvideói.

Gondoskodjon arról, hogy viszonylag sok idő álljon rendelkezésre a Charta 51. cikke (1) bekezdésének (a Charta alkalmazhatósága) elemzésére, mivel ez a szempont az esettanulmányok központi eleme. A Charta alkalmazási körét akár külön előadásban is lehet ismertetni, mivel fontos és összetett téma. Az FRA Chartáról szóló kézikönyvének 1. része segítséget nyújt az ilyen előadás vagy előadások összeállításában. Az oktató a kézikönyv papíralapú változatát ki is oszthatja a résztvevők számára, akik referenciaként használhatják azt. (Az EU Kiadóhivatalához intézett kérés nyomán lehetőség van az FRA anyagainak, így például a Chartáról szóló kézikönyv angol nyelvű változatának a képzési helyszínre történő ingyenes kiszállítására: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ed1f87aa-e244-11e8-b690-01aa75ed71a1/language-en. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a kézikönyv 22 nyelven elérhető. A résztvevők figyelmét fel kell hívni az FRA Chartával kapcsolatos e-tájékoztatójára, a Charterpediára és az FRA által elérhetővé tett egyéb releváns forrásokra.

A képzés témájától, hosszától és célcsoportjától függően konkrét szakpolitikai területekről/témákról is tarthatók előadások. Ez azonban nem előfeltétele az esettanulmányok feldolgozásának: az esettanulmányok célja elsősorban az, hogy a résztvevők megismerjék az EUB-nek a Charta horizontális kérdéseivel kapcsolatos érveléseit, és nem feltételezik az adott szakpolitikai területek beható ismeretét.

Bevezetés a workshopba (15–20 perc, amennyiben egy esettanulmány kerül megvitatásra)

A résztvevők azt az instrukciót kapják, hogy a megadott kérdések alapján csoportokban dolgozzák fel az adott ügyeket, majd eredményeiket plenáris vita keretében mutassák be a többi résztvevőnek. Mindegyik munkacsoport kijelöl egy személyt, aki majd beszámol a többieknek.

A résztvevők megkapják az ügy tényállását és a jogi hátteret ismertető anyagokat, valamint a Charta 51. cikkének (1) bekezdésére vonatkozó 1. számú feleletválasztós kérdést. Ha a kurzus egynél több esettanulmányt dolgoz fel, akkor van lehetőség arra, hogy a Charta 51. cikkének (1) bekezdésére vonatkozó első kérdést csak az egyik esettanulmánynál tárgyalják. Azonban ennek nem feltétlenül kell így lennie, mivel a különböző esettanulmányok első kérdései között vannak eltérések.

Kérje meg a résztvevőket arra, hogy egyénileg olvassák el az esettanulmányt, majd válaszoljanak az 1. feleletválasztós kérdésre (lehetőleg interaktív online prezentációs eszköz használatával) (± 10-15 perc). Ha ilyen eszköz nem áll rendelkezése, a résztvevők papírra is feljegyezhetik válaszukat. Hívja fel arra a figyelmet arra, hogy az ügyet figyelmesen olvassák át, hogy a csoportos megbeszélésen felkészülten vehessenek részt. Kérje meg a résztvevőket arra, hogy miután elolvasták az esettanulmányt és megválaszolták az 1. kérdést, csendben hagyják el a termet egy kis szünetre.

Magyarázat az olvasáshoz szükséges időről

A résztvevők uniós jogi ismeretei és az angol nyelvtudásának szintje eltérő. Ezért egyeseknek több időre lesz szükségük a tényállás és az ügy jog hátterének megismeréséhez, mint a többieknek. Javasoljuk, hogy a résztvevők kapjanak elegendő időt az ügy elolvasására. Az, hogy az ügyet ebben a szakaszban és nem a csoportmunka során olvassák el a résztvevők, azért előnyös, mert azok, akiknek több időre van szükségük, nem érzik a (kisebb) csoport nyomását, míg azok, akik hamarabb végeznek, tarthatnak egy kis szünetet.

Magyarázat arról, hogy az 1. kérdés esetében miért az egyéni munka javasolt

Az 1. kérdés esetében a várható tanulási hatás akkor a legjobb, ha a kérdésre a résztvevők önálló munka keretében válaszolnak. Továbbá praktikusabb az is, ha a többi kérdést az oktató azután osztja ki, hogy a résztvevők már megválaszolták az 1. kérdést, hiszen így nem következtethetik ki a többi kérdésből, hogy a Charta alkalmazandó.

Interaktív online prezentációs eszköz használata esetén javasolt lerövidíteni a kérdéseket/válaszokat. Az alábbiakban részletesebben ismertetjük a sorrendet és a munkamódszereket.

Az esettanulmányra épülő workshop (30–45 perc)

Nem lehet meghatározni az ideális csoportlétszámot, azonban ahogy a csoportlétszám 5–6 fő fölé emelkedik, az interakció lehetősége úgy válik egyre korlátozottabbá. A négyfős vagy kisebb csoportoknak is lehetnek hátrányaik (például a domináns személyiségek könnyen átvehetik az irányítást a kis csoportok fölött). Ha van rá lehetőség, 5–12 fős csoportok kialakítása javasolt.

Csoportmunka (legfeljebb 12 résztvevővel) (30–45 perc)

Ideális esetben a csoport munkáját moderátor/facilitátor segíti. A kis létszámra tekintettel ezt a szerepet az oktató is vállalhatja. A csoportmunka kezdetén ki kell jelölni a csoportban azt a résztvevőt, aki majd beszámol az eredményekről.

I. szakasz (± 15–20 perc) – a Charta alkalmazhatóságának értékelése – egyéni feladat

Ossza ki a résztvevőknek a workshop anyagát, majd adjon nekik időt arra, hogy elolvassák és önállóan átgondolják az alkalmazhatóságra vonatkozó 1. kérdést.

II. szakasz (± 15–25 perc) – az ügy további elemzése csoportmunka keretében

Ossza ki a többi kérdést, és kérje fel a résztvevőket, hogy vitassák meg a kiosztott anyagot és a kurzus anyagát. Az egyes kérdések után az arra kijelölt résztvevő összefoglalja a csoport eredményeit, felkészülve a plenáris megbeszélésen történő beszámolóra.

Alkalmazás nagyobb csoportokban

A 12 fősnél nagyobb csoportok esetében az esettanulmányok (részlegesen) felhasználhatók online szavazásra szolgáló eszközt is alkalmazó interaktív prezentációkban.

Valamennyi esettanulmány 1. kérdése (a Charta 51. cikkének (1) bekezdésére vonatkozó kérdés) használható nagyobb, 12 főnél több résztvevőnél is (pl. az 51. cikkről szóló prezentáció keretében). Erre a célra alkalmas az 1., a 2. és a 3. ügy.

Az 1. ügy teljes egészében feldolgozható nagyobb csoportban is, mivel nem túl hosszú, és az 1. és a 3. kérdés feleletválasztós. A 2. kérdés elhagyható vagy interaktív online prezentációs eszközzel feldolgozható kérdéssé alakítható.

Közös megbeszélés, vita és visszajelzés („plenáris ülés") (30–45 perc)

Ennek a résznek a hossza a munkacsoportok számától függ.

Az 51. cikk (1) bekezdésére vonatkozó kérdés: Mutassa meg a szavazás eredményét a résztvevők mobiltelefonján interaktív online prezentációs eszközzel, vagy ilyen eszköz hiányában a megfelelő számú ujjat felmutatva vagy a számokat kimondva. Ezután következik (illetve ezt kíséri) a plenáris vita (kérje fel a résztvevőket arra, hogy mielőtt közölnék a válaszukat, ismertessék annak indokolását). Az oktató végül visszajelzést ad, és további magyarázatokkal szolgál a résztvevők számára.

További kérdések: minden csoportból egy tag beszámol a csoport megállapításairól és következtetéseiről (egyenként 4–5 percben). Ezt követi, illetve eközben zajlik a plenáris vita. Az oktató végül visszajelzést ad, és további magyarázatokkal szolgál a résztvevők számára (ebben a szakaszban javasolt digitális prezentációs eszközt használni).

A tanulás értékelése

Az értékelés minden tanulási tevékenység szerves része. Ezért javasoljuk, hogy a workshop végén kerüljön sor az ismeretek átadásának értékelésére (pl. a Kirkpatrick-modell négy szintje[5] alapján), hogy felmérhető legyen a workshop hatékonysága és az, hogy a program esetleg hogyan javítható. A workshop végén legalább az első szintre (reakció) vonatkozó első értékelő űrlapot ki kell osztani a résztvevőknek. Ebben a résztvevők a képzés relevanciájáról, hasznosságáról és interaktív jellegéről adnak azonnali visszajelzést. A többi három szint (tanulás, viselkedés, eredmények) értékelése néhány héttel/hónappal később, online is elvégezhető, hiszen időre van szükség ahhoz, hogy a résztvevők az elsajátított ismereteket munkahelyükön is alkalmazzák. A melléklet két mintaűrlapot tartalmaz (az egyiket jelenléti, a másikat online workshopokhoz).

Az FRA egyéb anyagai és forrásai a Chartával kapcsolatban

Az Alapjogi Charta alkalmazásának megerősítésére irányuló uniós stratégia végrehajtását az FRA azzal segíti, hogy tevékenységek, anyagok és e-tanfolyamok széles skáláját teszi elérhetővé. Az érintett nemzeti intézmények és hálózatok számára (pl. az Európai Igazságügyi Képzési Hálózattal, az Equinettel vagy a nemzeti emberi jogi intézmények európai hálózatával együttműködésben) végzett kapacitásépítési és figyelemfelhívó tevékenységek közé tartoznak a képzési workshopok, az e-learning tanfolyamok, a webináriumok és a konferenciák. Ilyen volt például a 2019. évi Charta-konferencia vagy a 2020. évi Charta-vita, melyek megszervezésében az Európai Bizottság is részt vállalt (az előadások és videók online elérhetők).

Az alábbiakban felsorolt anyagok és e-learning tanfolyamok különösen hasznosnak bizonyulhatnak a Chartával kapcsolatos bármilyen képzési tevékenység során.

A Chartával kapcsolatos e-tájékoztató interaktív tanfolyam, amely lépésről lépésre vezeti végig a bírákat a folyamaton, amelynek során megállapítják, hogy a Charta alkalmazandó-e egy adott ügyben. Az anyag szemléltetésként konkrét ügyeket is tartalmaz. Megtalálható a következő címen: https://e-learning.fra.europa.eu/local/customlogin/.

A Charterpedia a Chartát alkalmazó európai (EUB és EJEB) és nemzeti ítélkezési gyakorlat online adatbázisa. Az ítélkezési gyakorlat mellett tartalmazza az egyes Charta-cikkekhez kapcsolódóan a nemzeti alkotmányjog, az uniós jog és nemzetközi jog azon rendelkezéseit is, amelyek az adott Charta-cikk értelmezése szempontjából relevánsak lehetnek. Összegyűjti továbbá a Charta parlamenti viták során történő alkalmazására mutató hivatkozásokat és a Chartát érintő tudományos hivatkozásokat (ideértve a kevésbé gyakori nyelveken történő hivatkozásokat is). Az adatbázist folyamatosan karbantartják, és új típusú adatokkal és információkkal egészítik ki.

Az FRA kézikönyve a nemzeti jogalkotók és szakpolitikai döntéshozók, jogászok és köztisztviselők számára nyújt gyakorlati útmutatást annak vizsgálatához, hogy a Charta alkalmazandó-e egy adott törvényjavaslatra vagy szakpolitikai tervezetre. Tartalmaz egy praktikus ellenőrzőlistát a Charta alkalmazhatóságával kapcsolatban, valamint egy megfelelőségi ellenőrzést, melynek segítségével a jogászok ellenőrizhetik, hogy igazolható-e a Charta esetleges megsértése.

[5] Kirkpatrick (2016), 'Fours Levels of Training Evaluation', Alexandria (US), American Society for Training & Development. A négy szint: reakció, tanulás, viselkedés, eredmények

Az FRA éves **alapjogi jelentése** mindig tartalmaz **egy fejezetet, amely a Charta nemzeti alkalmazását vizsgálja**. Lásd például a 2020. évi kiadást, melynek címe: Unlocking the Charter's full potential („A Chartában rejlő lehetőségek kihasználása") (elérhető angol, francia, lengyel, német, portugál és szlovén nyelven).

A Chartát ismertető huszonhét országspecifikus tájékoztató angolul és valamennyi nemzeti nyelven elérhető. A tájékoztatók a Chartába, annak szerepébe és a 27 uniós tagállamban történő alkalmazásába nyújtanak betekintést. A kiadványok elérhetők az FRA honlapján, továbbá az Unió Kiadóhivatalától is megrendelhetők.

Hasznosak lehetnek a figyelemfelhívásra szolgáló anyagok is, például az „Apply the Charter, deliver our Rights („Alkalmazzuk a Chartát, szerezzünk érvényt jogainknak") címet viselő ötperces videó. Ez a 2019-ben készült videó a Chartának mind a hat témaköréről tájékoztatást nyújt. Folyamatban van az FRA oktatási videóinak összeállítása, amelyek workshopok és képzési szemináriumok során használhatók majd. A Chartáról tájékoztatást adó infografika a következő címen érhető el: https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/infographics/charters-untapped-potential-nationally.

Az FRA Chartához kapcsolódó valamennyi anyagának nyomtatott változata ingyenesen megrendelhető az Unió Kiadóhivatalának kiadványkatalógusának használatával (https://op.europa.eu/en/web/general-publications/publications).

További információ az alábbi elérhetőségeken kérhető: charter@fra.europa.eu.

Ajánlott szakirodalom (cikkenként)

A Charta kommentárjai

Barriga, S. (2003), Die Entstehung der Charter der Grundrechte der Europäischen Union (The genesis of the Charter of Fundamental Rights of the European Union), Nomos

Bifulco, R., Cartabia, M. és Celotto, A. (2001), L'Europa dei diritti: Commento alla Carta dei diritti fondamentali dell'Unione Europea, il Mulino, Bologna

Holoubek, M. and Lienbacher, G. (szerk.) (2019), Commentary on the Charter of Fundamental Rights of the European Union (GRC-Kommentar), 2. kiadás, Manz, Bécs

Kellerbauer, M., Klamert, M. és Tomkin J. (szerk.) (2019), Commentary on the EU Treaties and the Charter of Fundamental Rights, Oxford University Press, Oxford

Mangas Martin, A. (2008), Carta de los derechos fundamentales de la Unión Europea: Comentario, artículo por artículo, Fundacion BBVA, Bilbao

Mastroianni, R., Allegrezza, S., Razzolini, O., Pollicino, O. és Pappalardo, F. (szerk.) (2017), Carta dei diritti fondamentali dell'Unione Europea, Giuffrè, Milano

Meyer, J. és Hölscheidt, S. (szerk.) (2019), Charta der Grundrechte der Europäischen Union: Kommentar, (Commentary on the Charter of Fundamental Rights of the European Union) 5. kiadás

Peers, S., Hervey, T., Kenner, J. és Ward, A. (2021), The EU Charter of Fundamental Rights: A commentary, 2. kiadás, CH Beck Hart Nomos, Oxford

Picod, F., Rizcallah, C. és Van Drooghenbroeck, S. (2020), Charte des droits fondamentaux de l'Union européenne: Commentaire article par article (Charter of Fundamental Rights of the European Union: Commentary article-byarticle), Bruylant, Brüsszel

Sachpekidou E., Tagaras Ch., Kanellopoulou-Malouchou N., Karagiannis V., Lentzis D., Marouda M.-N., Sarmas D., Takis A., Tsolka O., (2020), Κατ' άρθρο ερμηνεία του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Article-By-Article Commentary Of The EU Charter Of Fundamental Rights), Nomiki Bibliothiki

Online források:

The Charter of Fundamental Rights of the European Union: the travaux préparatoires and selected documents (2020). A gyűjtemény szerkesztői: Niall Coghlan és Marc Steiert

EU network of independent experts on fundamental rights (2006), Commentary of the Charter of Fundamental Rights of the European Union

Toggenburg G. N. (2019 - 2021), All EU-r rights,an online series published in the EURAC Research Blog EUreka (olasz nyelven is elérhető: Lo Spiegone)

1. ESETTANULMÁNY: A FELMONDÁSI IDŐ KISZÁMÍTÁSA *FOGLALKOZTATÁS*

A résztvevőknek kiosztandó anyagok

Az ügy tényállása

Egy nemzeti munkaügyi bíróság előtt egy munkavállaló (Ms Ross) és egy magánmunkáltató (a Kingside) közötti jogvita zajlik a felmondási idővel kapcsolatban. Ezt az időszakot a munkavállaló szolgálati ideje alapján számították ki. A nemzeti joggal összhangban nem vették figyelembe a munkavállaló 25. életévének betöltése előtti foglalkoztatási időszakokat. Ms Ross 18 éves korától kezdve 10 éven keresztül állt a Kingside alkalmazásában. A Kingside a felmondási időt úgy számította ki, mintha a munkavállaló nála hároméves munkaviszonnyal rendelkezett volna. Ms Ross a nemzeti munkaügyi bíróság előtt megtámadta az elbocsátását, arra hivatkozva, hogy – tekintettel a 10 év szolgálati időre – a felmondási időnek három hónap helyett négy hónapnak kellett volna lennie. Ms Ross álláspontja szerint a kérdéses nemzeti jogszabály, amely kimondja, hogy a 25. életév betöltése előtti munkaviszony a felmondási idő számítása során nem vehető figyelembe, az uniós joggal ellentétes, életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés, ezért annak alkalmazásától el kell tekinteni.

Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban?

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a Charta)

21. cikk – A megkülönböztetés tilalma

1. Tilos minden megkülönböztetés, így különösen […] [a] kor […] alapján történő megkülönböztetés.

Az egyenlő bánásmódról szóló 2000/78/EK irányelv [6]

Az Európai Unió Bírósága (EUB) szerint a 2000/78 irányelv pontosítja az életkor alapján történő megkülönböztetés tilalmának elvét. A jelen ügyre az ennek az irányelvnek átültetésére meghatározott határidő leteltét követően került sor.

Az 1. cikk a következőképpen rendelkezik:

„Ennek az irányelvnek a célja a valláson, meggyőződésen, fogyatékosságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló, foglalkoztatás és munkavégzés során alkalmazott hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem általános kereteinek a meghatározása az egyenlő bánásmód elvének a tagállamokban történő megvalósítására tekintettel.”

A 2. cikk (1) és (2) bekezdése megállapítja:

„1. Ezen irányelv alkalmazásában az »egyenlő bánásmód elve« azt jelenti, hogy az 1. cikkben említett okok alapján nem szabad semmiféle közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést tenni.

2. Az (1) bekezdés alkalmazásában:

(a) közvetlen hátrányos megkülönböztetés akkor áll fenn, ha egy személy egy másikhoz képest kedvezőtlenebb elbánásban részesül, részesült vagy fog részesülni egy hasonló helyzetben az 1. cikkben hivatkozott okok bármelyike alapján.”

A 3. cikk (1) bekezdése előírja, hogy:

[6] A Tanács 2000/78/EK irányelve (2000. november 27.) a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról (HL 2000 L 303., 16. o.)

„ezt az irányelvet minden személyre alkalmazni kell, mind a köz-, mind a magánszféra vonatkozásában, beleértve a köztestületeket is a következőkre tekintettel: […]

(c) alkalmazási és munkakörülmények, beleértve az elbocsátást és a díjazást."
A 6. cikk (1) bekezdése így fogalmaz:

„A 2. cikk (2) bekezdése ellenére a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az életkoron alapuló eltérő bánásmód nem jelent hátrányos megkülönböztetést, ha – a nemzeti jog keretein belül – egy törvényes cél által objektíven és ésszerűen igazolt, beleértve a foglalkoztatáspolitikát, a munkaerő-piaci és a szakképzési célkitűzéseket, és ha a cél elérésének eszközei megfelelők és szükségesek.

Az ilyen eltérő bánásmód magában foglalhatja, többek között:

(a) a foglalkoztatáshoz és a szakképzéshez történő hozzájutás külön feltételekhez kötését, külön foglalkoztatási és munkafeltételeket, beleértve az elbocsátási és javadalmazási feltételeket, a fiatalok, az idősebb munkavállalók és a tartásra kötelezett személyek szakmai beilleszkedésének elősegítése vagy védelmük biztosítása céljából;

(b) a foglalkoztatáshoz vagy bizonyos foglalkoztatáshoz kapcsolódó előnyökhöz való hozzájutás minimumkorhatárhoz, szakmai tapasztalathoz vagy szolgálatban eltöltött időhöz kötését;

(c) a felvétel maximális korhatárhoz kötését, amely a kérdéses állás képzési követelményein vagy a nyugdíjazás előtt munkaviszonyban töltött, ésszerű időszakon alapul."

Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni?

A Polgári Törvénykönyv 622. cikke az alábbiak szerint rendelkezik a felmondási időről:

„(1) A dolgozó vagy az alkalmazott munkaviszonya négyhetes felmondási idővel, a naptári hónap tizenötödik vagy utolsó napjával mondható fel.

(2) A munkáltató részéről történő felmondás esetén a felmondási idő az adott üzemben vagy vállalkozásnál munkaviszonyban töltött:

1. két év után a naptári hónap végéig tartó egy hónap,

2. öt év után a naptári hónap végéig tartó két hónap,

3. nyolc év után a naptári hónap végéig tartó három hónap,

4. tíz év után a naptári hónap végéig tartó négy hónap,

5. tizenkét év után a naptári hónap végéig tartó öt hónap,

6. tizenöt év után a naptári hónap végéig tartó hat hónap,

7. húsz év után a naptári hónap végéig tartó hét hónap.

„A munkaviszonyban töltött idő számításánál a munkavállaló által a 25. életévének betöltése előtt munkaviszonyban töltött idő nem vehető figyelembe."

Ez a rendelkezés egy 1926-os törvényre vezethető vissza. Az e rendelkezéshez fűzött magyarázó megjegyzések egyértelműsítik, hogy a Polgári Törvénykönyv 8:22. cikke (2) bekezdésének második albekezdése tükrözi a jogalkotó azon megítélését, hogy a fiatal munkavállalók általában könnyebben és gyorsabban reagálnak munkahelyük elvesztésére, és ezért tőlük nagyobb rugalmasság várható el. Végül a fiatal munkavállalók esetében alkalmazott rövidebb felmondási idő megkönnyíti az utóbbiak alkalmazását, és ezzel növeli a személyzeti gazdálkodás rugalmasságát. A 25 éves életkori küszöb i. a korabeli kormány – amely egységesen három hónappal kívánta meghosszabbítani a 40 évnél idősebb munkavállalók felmondási idejét – és ii. az említett felmondási idő valamennyi munkavállaló esetében történő fokozatos meghosszabbításának hívei, továbbá iii. a munkáltatóknak a 25 évnél fiatalabb munkavállalók meghosszabbított felmondási idejének alkalmazása alóli részleges tehermentesítését célzó, a felmondási idő fokozatos, de a munkaviszony időtartamára tekintet nélkül történő meghosszabbításának hívei közötti kompromisszum eredménye volt.

Kérdések

Kérjük, válaszoljon az 1. kérdésre, mielőtt továbblépne a következő kérdésekre.

1. kérdés: A Charta alkalmazandó a Polgári Törvénykönyv 8:22. cikkére?

a. Nem. Ez a rendelkezés 1926-ból származik, és nem a 2000/78/EK irányelv nemzeti jogba való átültetését szolgáló intézkedés.

b. Igen, mivel ez a rendelkezés a 2000/78/EK irányelv hatálya alá tartozik.

c. Nem. A felmondások nincsenek harmonizálva az uniós joggal, hanem az uniós tagállamok hatáskörébe tartoznak.

d. Nem. A Charta nem alkalmazandó olyan helyzetekre, amelyek minden tényállási eleme egyetlen tagállamra korlátozódik.

e. Igen. A Charta elsődleges jognak számít, és minden helyzetben alkalmazandó.

Megjegyzések

Feltéve, hogy a Charta alkalmazandó:

2. kérdés: Hogyan értékelné a Polgári Törvénykönyv 8:22. cikkét az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának uniós elve (a Charta 21. cikkének (1) bekezdése) fényében?

a. Megvalósul-e az életkoron alapuló eltérő bánásmód?

b. Ha igen, indokolható-e ez az elbánásbeli különbség? Véleménye szerint jogosak a nemzeti jogalkotó céljai? Hogyan értékelné ezt a rendelkezést az arányosság elvének szempontjából?

Megjegyzések

3. kérdés: Amennyiben a Polgári Törvénykönyv 8:22. cikke ellentétes az életkor alapján történő megkülönböztetés tilalmával (amelyet a Charta 21. cikkének (1) bekezdése ír elő), az uniós jog értelmében köteles-e a nemzeti bíróság magánszemélyek közötti jogvitában eltekinteni a nemzeti jog kérdéses rendelkezésétől?

a. Igen, mert a 2000/78/EK irányelv a magánszektorra is alkalmazandó (3. cikk).

b. Nem, mert a magánmunkáltató a jogbiztonság és a bizalomvédelem uniós elvei alapján hivatkozhat a nemzeti jog valamely rendelkezésére.

c. Nem. Egy irányelv önmagában nem róhat kötelezettségeket egy magánszemélyre, és ezért nem lehet rá hivatkozni magánszemély ellen.

d. Igen, mert a nemzeti bíróság köteles biztosítani azt a jogi védelmet, amely az egyének számára a Charta 21. cikkéből ered.

e. Nem. A munkavállaló kártérítést kaphat az államtól amiatt, hogy a 2000/78/EK irányelv nemzeti jogba történő átültetése helytelen.

f. Igen, mert az életkor alapján történő megkülönböztetés tilalma, amelyet a 2000/78/EK irányelv mond ki, önmagában elég ahhoz, hogy magánszemélyre olyan jogot ruházzon, amelyre hivatkozhat.

g. Igen, a Charta alkalmazandó, mert az uniós jog minden esetben felülírja a nemzeti jogot.

h. Nem, mivel a nemzeti jog adott rendelkezését lehetséges oly módon értelmezni, amely összhangban van a 2000/78/EK irányelvvel.

Megjegyzések

További információkért lásd az uniós Chartáról szóló oldalakat az FRA weboldalán.

Háttér-információk az oktatók számára

Bevezető megjegyzések

Az ügy alapja: EUB, C-555/07, *Kücükdeveci,* 2010. január 19., ECLI:EU:C:2010:21.

A *Kücükdeveci*-ügyben a vizsgálat alapja az életkoron alapuló megkülönböztetés tilalmának elve, amely az uniós jog általános elve. Az esettanulmány a Charta 21. cikkét használja fel, amelyre ugyanez az érvelés érvényes.

A *Kücükdeveci*-ügyben hozott ítélet iránymutató ítélet a közvetlen horizontális hatály vonatkozásában.

Kérdések és válaszok

Ez a rész ismerteti a résztvevők számára kiosztott anyagban feltett kérdésekre adandó válaszokat.

1. kérdés: A Charta alkalmazandó a Polgári Törvénykönyv 8:22. cikkére?

a. Nem. Ez a rendelkezés 1926-ból származik, és nem a 2000/78/EK irányelv nemzeti jogba való átültetését szolgáló intézkedés.

b. **Igen, mivel ez a rendelkezés a 2000/78/EK irányelv hatálya alá tartozik.**

c. Nem. A felmondások nincsenek harmonizálva az uniós joggal, hanem az uniós tagállamok hatáskörébe tartoznak.

d. Nem. A Charta nem alkalmazandó olyan helyzetekre, amelyek minden tényállási eleme egyetlen tagállamra korlátozódik.

e. Igen. A Charta elsődleges jognak számít, és minden helyzetben alkalmazandó.

Bevezető megjegyzések

Fontos, hogy egy Chartát érintő ügy elemzését azzal kezdjük, hogy a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizzük, hogy a Charta alkalmazandó-e. Az erre a kérdésre adott visszajelzésben kiemelhetjük azt, hogy miért van szükség minden esetben erre a fontos előkészítő lépésre (lásd az FRA-kézikönyv 3. fejezetét). Továbbá az említett kézikönyv 7. fejezetére is hivatkozhatunk, amely a Charta 51. cikk (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó ellenőrzőlistát tartalmaz.

Különösen fontos megjegyezni, hogy az uniós alapjogok csak az uniós jog hatálya alá tartozó helyzetekben vonatkoznak a tagállamokra. Ez jelentős különbség az EJEE-hez képest, amelyet elvileg minden esetben alkalmazni kell. A Charta alkalmazása során a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizni kell, hogy a szóban forgó ügy tisztán nemzeti helyzet-e, ahol a Charta nem játszik szerepet, vagy az uniós jog hatálya alá tartozik-e, mely esetben a Charta alkalmazandó. Az 51. cikk (1) bekezdésének lényege tulajdonképpen az, hogy az uniós alapjogok (beleértve a Chartát) alkalmazása az uniós jog egyéb rendelkezéseinek alkalmazásával jár együtt. Az is megemlítendő, hogy a Charta alkalmazása minden esetben az uniós jog más rendelkezéseinek alkalmazásához kapcsolódik (vesd össze a helytelen **„e" válasszal**).

Helyes válasz

A **„b" válasz** a helyes (lásd: a *Kücükdeveci*-ügyben hozott ítélet 25–27. pontja).

A Polgári Törvénykönyv 8:22. cikke az uniós jogot végrehajtó intézkedésnek minősül a Charta 51. cikk (1) bekezdése értelmében (lásd az FRA-kézikönyv 7. fejezetében a B.1. szituációt).

Magyarázat

A Charta 51. cikke (1) bekezdésének megfelelően a Charta alkalmazandó minden olyan nemzeti rendelkezésre, amely az uniós jogot hajtja végre. Az EUB ítélkezési gyakorlata szerint „az uniós jog végrehajtását" széles körűen kell értelmezni, ami kiterjed az uniós jog tagállamok általi minden végrehajtására és alkalmazására. Ez ugyanazt jelenti, mint az „uniós jog alkalmazási körében eljárva", és magában foglalja az uniós jog alá tartozó összes helyzetet.

Az uniós jogi aktusok személyi, tárgyi és időbeli hatálya alá eső nemzeti intézkedések az 51. cikk értelmében vett végrehajtásnak minősülnek, még akkor is, ha nem céljuk az adott jogszabály végrehajtása (lásd az FRA-kézikönyv 7. fejezetében a B.1. szituációt). Ezért az „a" és a „c" válasz nem helyes. Meg kell jegyezni, hogy a szóban forgó jogszabálynak valóban egy adott uniós jogi aktus alkalmazási körébe kell esnie, legyen szó a személyi hatályról (kire vonatkozik?), a tárgyi hatályról (milyen helyzetekre vonatkozik?) vagy az időbeli alkalmazásról. Pusztán az a tény, hogy a nemzeti jogszabály tárgya kölcsönhatásban van az uniós jogi aktussal, nem elégséges ahhoz, hogy az adott nemzeti jogszabály az uniós jog hatálya alá kerüljön.

A jelen ügyre a 2000/78/EK irányelv átültetése céljából az érintett tagállam részére meghatározott határidő leteltét követően került sor, amely határidő 2006. december 2-án járt le. A fenti időpontban az említett irányelvnek az volt a joghatása, hogy az uniós jog hatálya alá vonta a szóban forgó nemzeti szabályozást, amely az ugyanazon irányelv által szabályozott területtel, azaz a jelen esetben a munkáltatói felmondás feltételeivel kapcsolatos.

A **„d" válasz** nem helyes. Az EUB állandó ítélkezési gyakorlata szerint az Európai Unió működéséről szóló szerződésnek a szabad mozgásról szóló rendelkezései nem alkalmazandók olyan helyzetekre, amelyek minden tényállási eleme egyetlen tagállamra korlátozódik. Ez azonban nem alkalmazandó a Chartára. A Charta olyan helyzetekben is alkalmazandó, amelyek nem tartalmaznak határon átnyúló elemet (például amikor egy adott jogterületet harmonizáló uniós jog-

szabályról van szó). Tehát az adott uniós jogszabályokban előírt szabályokat alkalmazni kell, függetlenül attól, hogy az alapügyben szóban forgó helyzet tisztán belső jellegű.[7]

2. kérdés: Hogyan értékelné a Polgári Törvénykönyv 8:22. cikkét az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának uniós elve (a Charta 21. cikkének (1) bekezdése) fényében?

Bevezető megjegyzés

A megkülönböztetés tilalmával kapcsolatos ügyek kezelésének fontos eleme a következő két lépés szétválasztása: i. annak vizsgálata, hogy fennáll-e az adott alapon történő megkülönböztetés, és ii. a lehetséges igazolás értékelése.

Helyes válasz

Az EUB kimondta, hogy „a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló 2000/78/EK tanácsi irányelv által pontosított, életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmát úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az alapügyben szóban forgóhoz hasonló olyan nemzeti szabályozás."

Magyarázat

a. Megvalósul-e az életkoron alapuló eltérő bánásmód?

Igen (a *Kücükdeveci*-ügyben hozott ítélet 28–31. pontja)

Az 2000/78/EK irányelv 2. cikk (1) bekezdése szerint közvetlen hátrányos megkülönböztetés akkor áll fenn, ha egy személy egy másikhoz képest kedvezőtlenebb elbánásban részesül egy hasonló helyzetben az 1. cikkben hivatkozott okok bármelyike alapján.

A Polgári Törvénykönyv 8:22. cikke kevésbé előnyös bánásmódot helyez kilátásba azon munkavállalók esetében, akik 25 éves koruk előtt álltak munkába. E nemzeti szabályozás tehát eltérő bánásmódot hoz létre az azonos időtartamú munkaviszonnyal rendelkező személyek között annak alapján, hogy milyen életkortól kezdve álltak a vállalkozás alkalmazásában. Azon két munkavállaló közül, akik mindketten 20 év munkaviszonnyal rendelkeznek, az, aki 18 éves kora óta áll a vállalkozás alkalmazásában, öthónapos felmondási időre, míg aki 25 éves korától áll alkalmazásban, hathónapos felmondási időre jogosult.

Ezenkívül a forgó nemzeti szabályozás általános jelleggel hátrányos helyzetbe hozza a fiatal munkavállalókat az idősebb munkavállalókkal szemben, mivel az előbbiek a vállalkozásnál fennálló többéves munkaviszonyuk ellenére nem részesülhetnek a munkaviszony hosszával összefüggésben növekvő felmondási idő előnyéből, jóllehet azt a hasonló munkaviszonnyal rendelkező idősebb munkavállalók élvezhetik.

b. Indokolható-e ez az eltérő bánásmód?

Nem (a *Kücükdeveci*-ügyben hozott ítélet 32–42. pontja)

A vizsgálat kerete

E vonatkozásban a 2000/78/EK irányelv 6. cikke (1) bekezdésének első albekezdése kimondja, hogy az életkoron alapuló eltérő bánásmód nem jelent hátrányos megkülönböztetést, ha a nemzeti jog keretein belül egy *„törvényes cél"* – különösen a jogszerű foglalkoztatáspolitikai, munkaerőpiaci és szakképzési célkitűzések – által objektíven és ésszerűen igazolt, és ha a cél elérésének eszközei *„megfelelők és szükségesek."*

Törvényes cél: igen (lásd: a *Kücükdeveci*-ügyben hozott ítélet 36. pontja).

A kérdéses jogalkotási aktushoz fűzött magyarázó megjegyzésekben említett célok jellege alapján úgy tűnik, hogy azok a 2000/78 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének értelmében vett foglalkoztatáspolitika és munkaerő-piaci politika körébe tartoznak.

Megfelelő és szükséges: nem (lásd: a *Kücükdeveci*-ügyben hozott ítélet 37–42. pontja).

Azzal kapcsolatban, hogy a cél az, hogy a személyzeti gazdálkodás területén nagyobb rugalmasságot kínáljon a munkáltató számára azáltal, hogy enyhíti az említett munkáltató terheit a fiatal munkavállalók elbocsátása esetén, akiktől ésszerűen nagyobb személyes és szakmai mobilitás várható el, megjegyzendő, hogy a szabályozás nem megfelelő az említett cél elérésére, mivel az valamennyi olyan munkavállalóra alkalmazandó, aki 25 éves kora előtt vált a vállalkozás munkavállalójává, függetlenül attól, hogy milyen idősek a munkáltatói felmondás időpontjában.

Azon célt illetően, hogy a munkavállalók védelmét a vállalkozásnál munkaviszonyban töltött idő hosszának megfelelően erősítsék, megjegyzendő, hogy a felmondási időnek a munkavállaló munkaviszonya hosszától függő meghosszabbítása minden olyan munkavállaló esetében későbbre tolódik, aki 25. életévének betöltése előtt vált a vállalkozás munkavállalójává, még abban az esetben is, ha az érintett a felmondásakor e vállalkozásnál már hosszú idejű munkaviszonnyal rendelkezett. Az említett szabályozás tehát nem tekinthető alkalmasnak az állított cél elérésére.

A nemzeti szabályozás egyenlőtlenül érinti a fiatal munkavállalókat, mivel sújtja azokat a fiatalokat, akik korán válnak keresővé – szakképzettség nélkül vagy rövid szakképzést követően –, és nem sújtja azokat, akik később, hosszú képzést követően kezdenek el dolgozni.

[7] EUB, C-483/16, Sziber, 2018. május 31., ECLI:EU:C:2018:367, 56–59. pont.

3. kérdés: Amennyiben a Polgári Törvénykönyv 8:22. cikke ellentétes a Charta 21. cikkének (1) bekezdésével (az életkor alapján történő megkülönböztetés tilalmával), az uniós jog értelmében köteles-e a nemzeti bíróság magánszemélyek közötti jogvitában eltekinteni a nemzeti jog kérdéses rendelkezésétől?

a. Igen, mert a 2000/78/EK irányelv a magánszektorra is alkalmazandó (3. cikk).

b. Nem, mert a magánmunkáltató a jogbiztonság és a bizalomvédelem uniós elvei alapján hivatkozhat a nemzeti jog valamely rendelkezésére.

c. Nem. Egy irányelv önmagában nem róhat kötelezettségeket egy magánszemélyre, és ezért nem lehet rá hivatkozni magánszemély ellen.

d. **Igen, mert a nemzeti bíróság köteles biztosítani azt a jogi védelmet, amely az egyének számára a Charta 21. cikkéből ered.**

e. Nem. A munkavállaló kártérítést kaphat az államtól amiatt, hogy a 2000/78/EK irányelv nemzeti jogba történő átültetése helytelen.

f. Igen, mert az életkor alapján történő megkülönböztetés tilalma, amelyet a 2000/78/EK irányelv mond ki, önmagában elég ahhoz, hogy magánszemélyre olyan jogot ruházzon, amelyre hivatkozhat.

g. Igen, a Charta alkalmazandó, mert az uniós jog minden esetben felülírja a nemzeti jogot.

h. Nem, mivel a nemzeti jog adott rendelkezését lehetséges oly módon értelmezni, amely összhangban van a 2000/78/EK irányelvvel.

Helyes válasz

A **„d" válasz** a helyes (lásd: a *Kücükdeveci*-ügyben hozott ítélet 50–56. pontja).

A nemzeti bíróság köteles mellőzni azt a nemzeti rendelkezést, amely sérti a megkülönböztetés tilalmának elvét. Jelen ügyben ez a következő szakasz mellőzését jelentené: „A munkaviszonyban töltött idő számításánál a munkavállaló által a 25. életévének betöltése előtt munkaviszonyban töltött idő nem vehető figyelembe." A nemzeti jognak e mellőzése a Charta 21. cikkének közvetlen hatályából következik. Továbbra is érvényes az a szabály, hogy az irányelvek nem rendelkeznek horizontális közvetlen hatállyal (lásd az *„a", „c", „f" és „g" választ*):

„46. E tekintetben a magánszemélyek közötti jogviták kapcsán a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint valamely irányelv önmagában nem keletkeztet magánszemélyekre vonatkozó kötelezettséget, következésképpen arra nem is lehet magánszemélyekkel szemben hivatkozni (lásd különösen a 152/84. sz. Marshall-ügyben 1986. február 26-án hozott ítélet [EBHT 1986., 723. o.] 48. pontját, a C-91/92. sz. Faccini Dori-ügyben 1994. július 14-én hozott ítélet [EBHT 1994., I-3325. o.] 20. pontját, valamint a fent hivatkozott Pfeiffer és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 108. pontját)."

A magánszemélyek közötti jogvitában azonban közvetlenül a Charta rendelkezése (vagy az uniós jog általános elve) alkalmazandó. Az EUB a következőket állapította meg:

„A magánszemélyek közötti jogvitában eljáró nemzeti bíróság kötelessége biztosítani a 2000/78 irányelvben pontosított, **életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának** *tiszteletben tartását oly módon, hogy adott esetben eltekint a nemzeti szabályozás bármely, azzal ellentétes rendelkezésének alkalmazásától […]"*

Magyarázat

A *Mangold*-ügy[8] és a *Kücükdeveci*-ügy a horizontális közvetlen hatály elvének kiindulópontja. Mindkét ügy *az életkoron alapuló megkülönböztetés tilalmának (mint az uniós jog általános elvének)* hatályával volt kapcsolatos. A megkülönböztetés forrása egy nemzeti jogszabályban foglalt rendelkezés volt. A horizontális közvetlen hatályból az következett, hogy a nemzeti bíróság köteles volt eltekinteni a nemzeti jog diszkriminatív rendelkezésének alkalmazásától. A *Mangold- és a Kücükdeveci-ügy* eredménye az, hogy magánmunkáltatók nem hivatkozhatnak olyan nemzeti rendelkezésre, amelyről bebizonyosodik, hogy ellentétes a megkülönböztetés tilalmának elvével.

A **„b" válasz** nem helyes. A D.I.-ügyben[9] a dán bíróság *a jogbiztonság és a bizalomvédelem uniós elvének* szerepéről kérdezett. Az EUB szerint ezek az elvek nem szolgáltathatnak okot arra, hogy a bíróság eltérhessen a nemzeti rendelkezések alkalmazásának mellőzésére vonatkozó kötelezettségétől. A nemzeti bíróság nem adhat elsőbbséget a nemzeti jogszabályokat betartó magánmunkáltatót érintő bizalomvédelemnek.

Első alkalommal az *Egenberger-ügyben*[10] ruházták fel horizontális közvetlen hatállyal a Charta egy rendelkezését, nevezetesen a valláson vagy meggyőződésen alapuló megkülönböztetés tilalmát (a Charta 21. cikkének (1) bekezdése). Az ítélet azt is egyértelműsíti, hogy az alapvető jogok kötelező érvényűek a magánszemélyekre nézve, abban az esetben is, ha a megkülönböztetés magánszemélyek közötti szerződésekből ered. Ez túlmutat a *Mangold- és Kücükdeveci*-ügyön, ahol a megkülönböztetés jogszabályból eredt.

A *Bauer-ügyben*[11] a bíróság először ruházott fel horizontális közvetlen joghatással egy, a megkülönböztetés tilalmától eltérő alapjogot, nevezetesen a fizetett éves szabadsághoz való jogot (a Charta 31. cikkének (2) bekezdése). Ez az ítélet az elvhez kapcsolódó egyértelmű, strukturált értékelési keretrendszert is tartalmaz.

[8] EUB, C-144/04, Mangold, 2005. november 22.
[9] EUB, C-441/14, D.I., 2016. április 19.
[10] EUB, Egenberger, C-414/16, 2018. április 17.
[11] EUB C-569/16 és C-570/16, Bauer, 2018. november 8.
[12] EUB, C-193/17, Cresco, 2019. január 22.

Végezetül: a *Cresco-ügyben*[12] született az első olyan ítélet, amely kifejezetten utasítja a nemzeti bíróságot, hogy egy magánszemélyek közötti jogvitában az alapjogok alapján biztosítson alanyi jogokat magánszemélyek számára. A horizontális közvetlen hatály folyományai ebben az ügyben túlmutatnak a nemzeti jogszabályban előírt rendelkezés mellőzésén: a munkáltatóra olyan kötelezettség érvényes, amely magából az uniós alapjogból ered, nem pedig az alkalmazandó nemzeti jog (többi részéből). Ez az ügy a valláson vagy meggyőződésen alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmával (a Charta 21. cikkének (1) bekezdése) állt kapcsolatban. Az ítélet arra mutat rá, hogy egy magánmunkáltatóra nézve hogyan lehet *közvetlenül kötelező* a Charta valamely rendelkezése.

Az **„e" válasz** nem helyes. Az EUB vonatkozó ítélkezési gyakorlata alapján megállapítható, hogy a Charta közvetlen horizontális hatállyal bírhat. Kötelező érvényű lehet az egyénekre nézve, továbbá kötelezettségeket róhat rájuk. Ezenkívül a munkavállaló elvileg *jogosult arra, hogy kártérítést kapjon az államtól* a 2000/78/EK irányelv nemzeti jogba történő átültetésének helytelensége miatt. Azonban az EUB – anélkül, hogy kifejezetten foglalkozott volna ezzel a kérdéssel – nem találta kielégítőnek a választ, amely az irányelv hiányos átültetése miatt az állam felelősségének megállapítására irányuló polgári kereset meglétén alapult. E válasz legfőbb hátrányára a főtanácsnok (a *Kücükdeveci*-ügyben hozott ítélet 69. pontja) hívja fel a figyelmet. Ennek következtében Kücükdeveci elveszítené a pert (aminek pénzügyi következményei is lennének rá nézve), annak ellenére, hogy megállapították a 2000/78/EK irányelvvel ellentétes, életkoron alapuló megkülönböztetés fennállását. Ezenkívül Kücükdevecinek újabb bírósági eljárást kellene indítania.

Az **„f" válasz** nem helyes. Ha lehetséges volna a nemzeti jog adott rendelkezését oly módon értelmezni, amely összhangban lenne a 2000/78/EK irányelvvel, akkor nem kellene eltekinteni e nemzeti rendelkezés alkalmazásától. Azonban ebben az ügyben a kérdést előterjesztő bíróság szerint a nemzeti jog adott rendelkezését nem lehetséges oly módon értelmezni, amely összhangban lenne a 2000/78/EK irányelvvel.

Irodalomjegyzék

Az FRA-kézikönyv 1. fejezete („Alkalmazási kör" és „Mi a logikája a Charta 51. cikkének?"), továbbá 3., 4. és 7. fejezete.

FRA: *Handbook on European non-discrimination law – 2018 edition*, 3.3.3. fejezet.

de Mol, M. (2010), *'Kücükdeveci:* Mangold revisited – Horizontal direct effect of a general principle of EU law: CJEU (Grand Chamber), Judgment of 19 January 2010, Case C-555/07, Seda Kücükdeveci v. Swedex GmbH', *European Constitutional Law Review,* Vol. 6, 293–308. o.

Frantziou, E. (2019), '(Most of) the Charter of Fundamental Rights is horizontally applicable: ECJ 6 November 2018, Joined cases C-569/16 and C-570/16, Bauer et al', *European Constitutional Law Review,* Vol 19, 306–323. o.

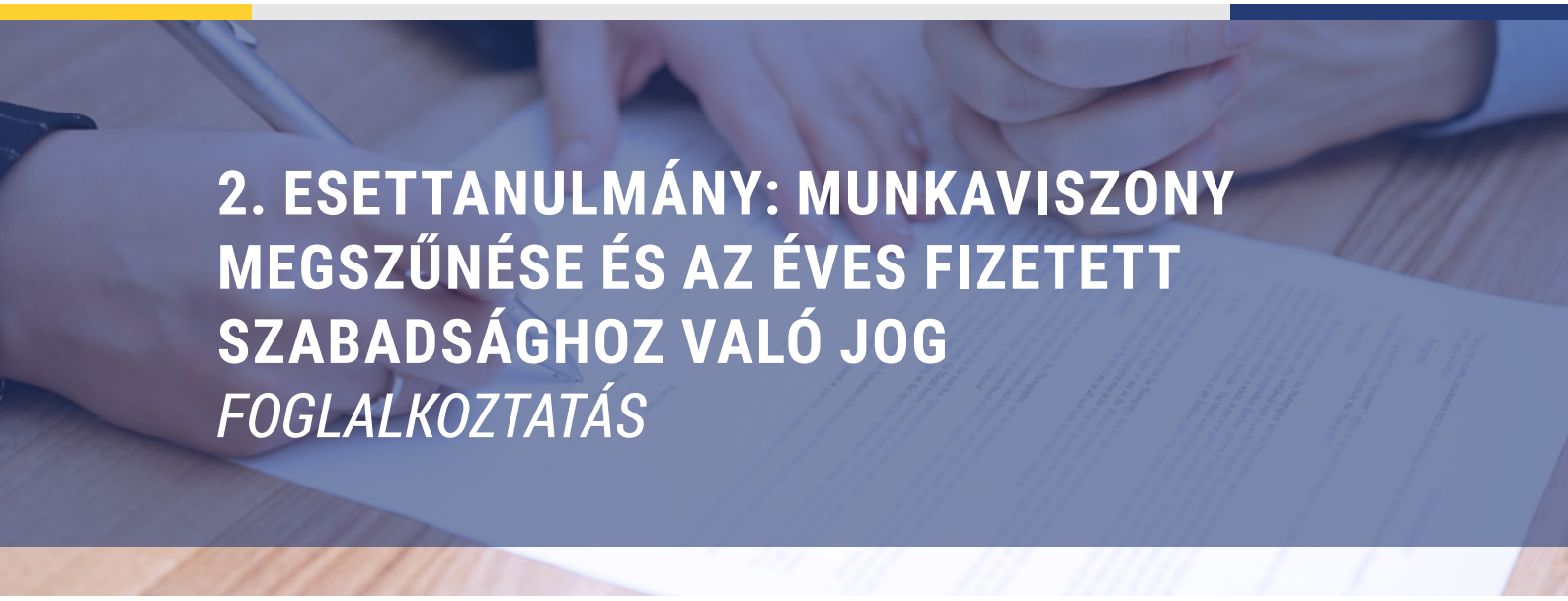

2. ESETTANULMÁNY: MUNKAVISZONY MEGSZŰNÉSE ÉS AZ ÉVES FIZETETT SZABADSÁGHOZ VALÓ JOG *FOGLALKOZTATÁS*

A résztvevőknek kiosztandó anyagok

Az ügy tényállása

Ms Brown egyedüli örököse a férjének, akit a 2003-tól Mr Jones foglalkoztatott, és aki 2013. január 4-én elhunyt, miután 2012 júliusától kezdve betegsége miatt munkaképtelenné vált. Mr Jones elutasította Ms Brown kérelmét az azon 32 nap fizetett éves szabadságnak megfelelő, 3800 euró összegű pénzbeli megváltás kifizetésére vonatkozóan, amelyet a férje a halála időpontjáig nem vett ki. Mrs Brown e pénzbeli megváltás kifizetésére irányuló kérelemmel fordult a nemzeti munkaügyi bírósághoz. Azzal érvel, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartájának (Charta) 31. cikk (2) bekezdése kifejthet olyan joghatást, amely kötelezi a munkáltatót arra, hogy a munkavállaló örököseinek a ki nem vett fizetett éves szabadságért pénzbeli megváltást fizessen. Mr Jones azzal érvel, hogy a nemzeti jog releváns rendelkezései e lehetőséget kizárják. Azzal is érvel továbbá, hogy a fizetett éves szabadság célja – annak lehetővé tétele, hogy a munkavállaló pihenhessen, és rendelkezésére álljon a kikapcsolódásra és szabad időtöltésre alkalmas idő – az érdekelt elhalálozását követően nem elérhetők.

Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban?

A Charta

31. cikk – Tisztességes és igazságos munkafeltételek
„2. Minden munkavállalónak joga van […] az éves fizetett szabadsághoz."

A fizetett éves szabadsághoz való jog számos nemzetközi eszközből ered, és az Unió szociális jogának különösen fontos alapelve. Ezt az alapelvet a 2003/88 irányelv 7. cikke is kimondja. Az Európai Unió Bíróságának (EUB) ítélkezési gyakorlata szerint a fizetett éves szabadsághoz való jog a következőket foglalja magában: i. az éves szabadságra való jogosultságot, ii. az adott pihenőidőre járó rendes díjazás folytatólagos kifizetésére való jogosultságot, és iii. a munkaviszony megszűnésekor a ki nem vett éves szabadság pénzügyi megváltásához való jogot.

A munkaidőről szóló 2003/88/EK irányelv[13]

A 7. cikk így fogalmaz:

„1. A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy minden munkavállalót legalább négy hét éves szabadság illessen meg a nemzeti jogszabályok és/vagy gyakorlat által megállapított ilyen szabadságra való jogosultság és a szabadság biztosítása feltételeinek megfelelően.

2. Az éves szabadság minimális időtartama nem helyettesíthető annak fejében nyújtott juttatással, a munkaviszony megszűnésének esetét kivéve."

Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni?

A munkavállalói szabadságról szóló szövetségi törvény 7. §-ának (4) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ha a szabadságot a munkaviszony megszűnése miatt egészben vagy részben már nem lehet kiadni, azt pénzben kell megváltani."

[13] Az Európai Parlament és a Tanács 2003/88/EK irányelve (2003. november 4.) a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól (HL 2003 L 299., 9. o.)

A polgári törvénykönyv 1922. §-ának (1) bekezdése „Egyetemes jogutódlás” cím alatt a következőképpen rendelkezik:

„Az ember halálával (öröklés megnyílása) hagyatéka (örökség) mint egész száll át egy vagy több emberre (örökösök).”

Kérdések

Kérjük, válaszoljon az 1. kérdésre, mielőtt továbblépne a következő kérdésekre.

1. kérdés: Alkalmazandó-e a Charta a szabadságról szóló törvénynek a Polgári Törvénykönyv 1922. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 7. §-ának (4) bekezdésére?

a. Igen, mert a 2003/88/EK irányelv végrehajtását foglalja magában.

b. Nem, mert a 2003/88/EK irányelv 7. cikke szerint az Unió tagállamai a fizetett éves szabadság kiadásakor nemzeti jogszabályaik és szokásaik alapján járhatnak el.

c. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez (EJEE) hasonlóan.

d. Nem. A Charta nem alkalmazandó olyan helyzetekre, amelyek minden tényállási eleme egyetlen tagállamra korlátozódik.

Megjegyzések

Feltéve, hogy a Charta alkalmazandó:

2. kérdés: Hogyan értékelné a szabadságról szóló – a Polgári Törvénykönyv idézett rendelkezésével összefüggésben értelmezett – törvénynek a Charta 31. cikke (2) bekezdésével való összeegyeztethetőségét?

Megjegyzések

3. kérdés: Amennyiben a vonatkozó nemzeti szabályokat a Charta 31. cikkének (2) bekezdésével összeegyeztethetetlennek kell tekinteni, mit a nemzeti bíróság teendője a magánszemélyek közötti jogvitában? Köteleznie kell-e nemzeti bíróságnak Mr Jonest (mint magánszemélyt) arra, hogy a Charta 31. cikkének (2) bekezdése alapján Ms Brownnak mint törvényes örökösnek a fizetett éves szabadságért pénzbeli megváltást fizessen?

Megjegyzések

További információkért lásd az uniós Chartáról szóló oldalakat az FRA weboldalán.

Háttér-információk az oktatók számára

Bevezető megjegyzések

Az ügy alapja: EUB, C-569/16 és C-570/16, *Bauer,* 2018. november, ECLI:EU:C:2018:871.

Kérdések és válaszok

1. kérdés: Alkalmazandó-e a Charta a szabadságról szóló törvénynek a Polgári Törvénykönyv 1922. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 7. §-ának (4) bekezdésére?

a. Igen, mert a 2003/88/EK irányelv végrehajtását foglalja magában.

b. Nem, mert a 2003/88/EK irányelv 7. cikke szerint az Unió tagállamai a fizetett éves szabadság kiadásakor nemzeti jogszabályaik és szokásaik alapján járhatnak el.

c. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az EJEE-hez hasonlóan.

d. Nem. A Charta nem alkalmazandó olyan helyzetekre, amelyek minden tényállási eleme egyetlen tagállamra korlátozódik.

Bevezető megjegyzések

Fontos, hogy egy Chartát érintő ügy elemzését azzal kezdjük, hogy a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizzük, hogy a Charta alkalmazandó-e. Az erre a kérdésre adott visszajelzésben kiemelhetjük azt, hogy miért van szükség minden esetben erre a fontos előkészítő lépésre (lásd az FRA-kézikönyv 3. fejezetét). Továbbá az említett kézikönyv 7. fejezetére is hivatkozhatunk, amely a Charta 51. cikk (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó ellenőrzőlistát tartalmaz.

Fontos megjegyezni, hogy az uniós alapjogok csak az uniós jog hatálya alá tartozó helyzetekben vonatkoznak a tagállamokra. Ez jelentős különbség az EJEE-hez képest, amelyet elvileg minden esetben alkalmazni kell. A Charta alkalmazása során a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizni kell, hogy a szóban forgó ügy tisztán nemzeti helyzet-e, ahol a Charta nem játszik szerepet, vagy az uniós jog hatálya alá tartozik-e, mely esetben a Charta alkalmazandó. Az 51. cikk (1) bekezdésének lényege tulajdonképpen az, hogy az uniós alapjogok alkalmazása az uniós jog egyéb rendelkezéseinek alkalmazásával jár együtt. A Charta alkalmazása minden esetben az uniós jog más rendelkezéseinek alkalmazásához kapcsolódik.

Helyes válasz

Az **„a" válasz** a helyes (lásd: a *Bauer*-ügyben hozott ítélet 53. pontja).

A Polgári Törvénykönyv 8:22. cikke az uniós jogot végrehajtó intézkedésnek minősül a Charta 51. cikk (1) bekezdése értelmében.

Magyarázat

A Charta 51. cikke (1) bekezdésének megfelelően a Charta alkalmazandó minden olyan nemzeti rendelkezésre, amely az uniós jogot hajtja végre. Az EUB ítélkezési gyakorlata szerint „az uniós jog végrehajtását" széles körűen kell értelmezni, ami kiterjed az uniós jog tagállamok általi minden végrehajtására és alkalmazására. Ez ugyanazt jelenti, mint az „uniós jog alkalmazási körében eljárva", és magában foglalja az uniós jog alá tartozó összes helyzetet.

Ebben az esetben az EUB szerint a kérdéses nemzeti szabályozás a 2003/88/EK irányelvet hajtja végre.

A **„b" válasz** nem helyes: az uniós jogi aktusok nagyon gyakran mérlegelési jogkört biztosítanak a tagállamoknak. A legegyértelműbb a helyzet az irányelvek esetében, amelyek úgy követelik meg a tagállamoktól egy adott eredmény elérését, hogy nem írják elő, milyen módon érjék el ezeket az eredményeket. Viszont más uniós jogi aktusok, például a rendeletek is gyakran biztosítanak némi mozgásteret a tagállamoknak a végrehajtásban. Az uniós jogalkotó által biztosított mérlegelési jogkörrel élő nemzeti intézkedések „az uniós jogot végrehajtó" intézkedésnek minősülnek, és tiszteletben kell tartani a Chartát.

A **„c" válasz** nem helyes (lásd a bevezető megjegyzéseket).

A „d" válasz nem helyes. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az Európai Unió működéséről szóló szerződésnek a szabad mozgásról szóló rendelkezései nem alkalmazandók olyan helyzetekre, amelyek minden tényállási eleme egyetlen tagállamra korlátozódik. Ez azonban nem alkalmazandó a Chartára. A Charta valójában olyan helyzetekben is alkalmazandó lehet, amelyek nem tartalmaznak határon átnyúló elemet (például amikor egy adott jogterületet harmonizáló uniós jogszabályról van szó), mint például ebben az esetben (2000/78/EK irányelv). Tehát az adott uniós jogszabályokban előírt szabályokat alkalmazni kell, függetlenül attól, hogy az alapügyben szóban forgó helyzet tisztán belső jellegű.[14]

2. kérdés: Feltéve, hogy a Charta alkalmazandó: Hogyan értékelné a szabadságról szóló törvénynek a Polgári Törvénykönyv 1922. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 7. §-a (4) bekezdésének a Charta 31. cikke (2) bekezdésével való összeegyeztethetőségét?

[14] EUBC-483/16, Sziber, 2018. május 31., ECLI:EU:C:2018:367, 56–59. pont.

Bevezető megjegyzések

Az FRA-kézikönyv 8. fejezete strukturált kerettel szolgál, amellyel megvizsgálható az, hogy egy nemzeti rendelkezés összeegyeztethető-e a Chartával vagy sem. Annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi szükséges lépést végrehajtunk, célszerű egy ehhez hasonló ellenőrzőlistát használni. Ebben az esetben a Charta 31. cikkének (2) bekezdése szerinti értékeléshez a Charta 52. cikkének (1) bekezdését kell figyelembe venni (általános rendelkezés a Charta által biztosított jogok korlátozásáról).

Az 52. cikk (1) bekezdésében előírt feltételek a következők:

- A korlátozásokat jogszabály írja elő?
- Garantált a szóban forgó alapvető jog lényegének tiszteletben tartása?
- A korlátozás jogos célt szolgál?
- A korlátozás alkalmas-e az azonosított probléma kezelésére?
- A korlátozás túlmegy-e azon, ami a kitűzött cél eléréséhez szükséges? Vannak-e más elérhető intézkedések, amelyek kevésbé avatkoznak be az alapvető jogokba?
- Arányosak-e a korlátozások az elérni kívánt célhoz képest?

Ebben az esetben a figyelem középpontjában az áll, hogy a Charta 31. cikk (2) bekezdése *lényegének* tiszteletben tartása nem valósul meg.

Helyes válasz

A Charta 31. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett vonatkozó nemzeti rendelkezések nem összeegyeztethetők a Chartával (lásd: *Bauer,* 57–62. pont).

Magyarázat

A Charta 31. cikkének (2) bekezdésében szereplő „éves fizetett szabadság" kifejezés azt jelenti, hogy az éves szabadság idejére a munkabért továbbra is folyósítani kell, más szóval a munkavállalónak erre a pihenőidőre meg kell kapnia a rendes munkabérét. Ez az alapvető jog tehát magában foglalja a fizetett éves szabadsághoz való e jog lényegéhez tartozó jogként annak a jogát is, hogy a munkaviszony megszűnésekor ki nem vett éves szabadságért pénzbeli megváltást nyújtsanak a számára.

E jog csak a Charta *52. cikkének (1) bekezdésében* előírt szigorú feltételeknek és többek között az említett jog lényeges tartalmának a tiszteletben tartása mellett korlátozható. Ez azt jelenti, hogy a megszerzett, fizetett éves szabadsághoz való jog nem szűnhet meg a nemzeti jog által meghatározott referencia-időszak és/vagy átviteli időszak lejártakor, ha a munkavállaló nem volt abban a helyzetben, hogy kivegye a szabadságát. Ugyanígy kizárt, hogy a tagállamok úgy határozzanak, hogy a munkaviszony halál miatti megszűnése visszaható hatállyal a munkavállaló által megszerzett fizetett éves szabadsághoz való jog teljes elvesztését vonja maga után, az ilyen jog ugyanis magán a szabadsághoz való jogon túlmenően egy azonos jelentőségű, második alkotórészt is magában foglal, nevezetesen a bér kifizetéséhez való jogot, ami igazolja azt, hogy az érdekelt vagy az örökösei számára pénzbeli megváltást fizessenek azon éves szabadságért, amelyet a munkaviszony megszűnéséig nem vettek ki.

A Charta 31. cikkének (2) bekezdése ezért a hatálya alá tartozó helyzetek vonatkozásában különösen azzal a következménnyel jár, hogy a tagállamok számára nem megengedett olyan szabályozás elfogadása, amelynek következtében a munkavállaló halála e személyt visszaható hatállyal megfosztja a halála előtt megszerzett fizetett éves szabadsághoz való jogtól, és ezáltal megfosztja az örököseit az e jog helyébe lépő pénzbeli megváltástól, mint az említett jog részét képező vagyoni alkotórésztől.

Ha a munkaviszony a munkavállaló halála miatt szűnik meg, a Charta 31. cikkének (2) bekezdéséből következik, hogy annak megakadályozása érdekében, hogy az e munkavállaló által megszerzett fizetett éves szabadsághoz való alapvető jog *visszaható hatállyal* elvesszen, ideértve annak vagyoni alkotórészét is, az érdekeltnek a ki nem vett szabadság pénzügyi megváltásához való joga öröklés útján átszállhat az örököseire.

3. kérdés Amennyiben a vonatkozó nemzeti szabályokat a Charta 31. cikkének (2) bekezdésével összeegyeztethetetlennek kell tekinteni, mit a nemzeti bíróság teendője a magánszemélyek közötti jogvitában? Köteleznie kell-e nemzeti bíróságnak Mr Jonest (mint magánszemélyt) arra, hogy a Charta 31. cikkének (2) bekezdése alapján Ms Brownnak mint törvényes örökösnek a fizetett éves szabadságért pénzbeli megváltást fizessen?

Helyes válasz

Igen (lásd: *Bauer*, 64–91. pont).

A fizetett éves szabadsághoz való, valamennyi munkavállalót megillető jog (a Charta 31. cikkének (2) bekezdése) a jellegénél fogva megfelelő kötelezettséget ró a munkáltatóra, nevezetesen az ilyen fizetett szabadság biztosítására vonatkozó kötelezettséget.

Amennyiben a nemzeti bíróság számára lehetetlen a kérdéses nemzeti jogszabálynak oly módon való értelmezése, amely biztosítja a Charta 31. cikkének (2) bekezdésével való összhangot, e bíróság köteles garantálni e cikk teljes érvényesülését, mellőzve az említett nemzeti jogszabály alkalmazását.

Jelen ügyben ebből az következik, hogy Mr Jones (mint magánszemély) köteles kártérítést fizetni a munkavállaló örököseinek a ki nem vett szabadságért, függetlenül attól, hogy a nemzeti jog ezt a lehetőséget kizárja.

Magyarázat

A *Mangold*-ügy[15] és a *Kücükdeveci*-ügy a horizontális közvetlen hatály elvének kiindulópontja. Mindkét ügy az életkoron alapuló megkülönböztetés tilalmának (mint az uniós jog általános elvének) hatályával volt kapcsolatos. A megkülönböztetés forrása egy nemzeti jogszabályban foglalt rendelkezés volt. A horizontális közvetlen hatályból az következett, hogy a nemzeti bíróság köteles volt eltekinteni a nemzeti jog diszkriminatív rendelkezésének alkalmazásától. A Mangold- és a *Kücükdeveci*-ügy eredménye az, hogy magánmunkáltatók nem hivatkozhatnak olyan nemzeti rendelkezésre, amelyről bebizonyosodik, hogy ellentétes a megkülönböztetés tilalmának elvével.

A *D.I.-ügyben*[16] a dán bíróság *a jogbiztonság és a bizalomvédelem uniós elvének* szerepéről kérdezett. Az EUB szerint ezek az elvek nem szolgáltathatnak okot arra, hogy a bíróság eltérhessen a nemzeti rendelkezések alkalmazásának mellőzésére vonatkozó kötelezettségétől. A nemzeti bíróság nem adhat elsőbbséget a nemzeti jogszabályokat betartó magánmunkáltatót érintő bizalomvédelemnek.

Első alkalommal az *Egenberger-ügyben*[17] ruházták fel horizontális közvetlen hatállyal a Charta egy rendelkezését, nevezetesen a valláson vagy meggyőződésen alapuló megkülönböztetés tilalmát (a Charta 21. cikkének (1) bekezdése). Az ítélet azt is egyértelműsíti, hogy az alapvető jogok *kötelező érvényűek* a magánszemélyekre nézve, abban az esetben is, ha a megkülönböztetés magánszemélyek közötti szerződésekből ered. Ez túlmutat a *Mangold*- és a *Kücükdeveci*-ügyön, ahol a megkülönböztetés jogszabályból eredt.

A *Bauer-ügyben*[18] a bíróság először ruházott fel horizontális közvetlen joghatással egy, a megkülönböztetés tilalmától eltérő alapjogot, nevezetesen a fizetett éves szabadsághoz való jogot (a Charta 31. cikkének (2) bekezdése). Ez az ítélet az elvhez kapcsolódó egyértelmű, strukturált értékelési keretrendszert is tartalmaz.

Végezetül: a *Cresco-ügyben*[19] született az első olyan ítélet, amely kifejezetten utasítja a nemzeti bíróságot, hogy egy magánszemélyek közötti jogvitában az alapjogok alapján biztosítson alanyi jogokat magánszemélyek számára. A horizontális közvetlen hatály folyományai ebben az ügyben túlmutatnak a nemzeti jogszabályban előírt rendelkezés mellőzésén: a munkáltatóra olyan kötelezettség érvényes, amely magából az uniós alapjogból ered, nem pedig a nemzeti jog (többi részéből). Ez az ügy a valláson vagy meggyőződésen alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmával (a Charta 21. cikkének (1) bekezdése) állt kapcsolatban. Az ítélet arra mutat rá, hogy egy magánmunkáltatóra nézve hogyan lehet *közvetlenül kötelező* a Charta valamely rendelkezése.

Irodalomjegyzék

Az FRA-kézikönyv 1. fejezete („Alkalmazási kör” és „Mi a logikája a Charta 51. cikkének?”), továbbá 3., 4., 7. és 8. fejezete.

Frantziou, E. (2019), ‘(Most of) the Charter of Fundamental Rights is horizontally applicable: ECJ 6 November 2018, Joined cases C-569/16 and C-570/16, Bauer et al’, *European Constitutional Law Review,* Vol 19, 306–323. o.

[15] EUB, C-144/04, Mangold, 2005. november 22.

[16] EUB, C-441/14, D.I., 2016. április 19. [17] EUB, C-414/16, Egenberger, 2018. április 17.

[17] EUB, C-414/16, Egenberger, 2018. április 17.

[18] EUB, C-569/16 és C-570/16, Bauer, 2018. november 6.

[19] EUB, C-193/17, Cresco, 2019. január 22.

3. ESETTANULMÁNY: NYUGDÍJKORHATÁR
A MEGKÜLÖNBÖZTETÉS TILALMA

A résztvevőknek kiosztandó anyagok

Az ügy tényállása

Ms Sanchez gazdálkodó, aki az Európai Unió által finanszírozott, a mezőgazdasági tevékenységből való korengedményes nyugdíjba vonuláshoz nyújtott támogatást szeretné igényelni. A támogatás odaítélésének követelményeit a mezőgazdasági tevékenységből való korengedményes nyugdíjba vonuláshoz nyújtott támogatásról szóló 1257/1999/EK rendelet írja elő.[20] Ez a rendelet a közös agrárpolitika egyik eszköze volt. A korengedménnyel történő nyugdíjazáshoz nyújtott támogatás olyan gazdasági késztetést képez, amely i. az idősebb gazdálkodókat arra ösztönzi, hogy mezőgazdasági tevékenységüket előbb szüntessék be véglegesen, mint rendes körülmények között tennék, és ii. megkönnyítse a mezőgazdasági ágazat strukturális átalakítását a mezőgazdasági üzemek életképességének jobb biztosítása érdekében. A támogatás elosztásának folyamatát az uniós tagállamok irányítják.

Ms Sanchez nem részesült támogatásban. A vonatkozó uniós rendelet által megállapított egyik feltétel, hogy a kérelmező még nem érte el a „rendes nyugdíjkorhatárt", amit a nyugdíjjal kapcsolatos nemzeti rendelkezések – jelen esetben a nemzeti nyugdíjtörvény – alapján kell meghatározni. A vonatkozó rendelkezések a nyugdíjkorhatár megállapítása tekintetében különbséget tesznek a férfiak és a nők között.

A jogszabály célja az, hogy a nők javát szolgálja, azonban az uniós támogatási források elosztásával összefüggésben kedvezőtlen helyzetet teremtenek Ms Sanchez számára. E nemzeti jogszabály szerint Ms Sanchez – mint kétgyermekes anya – kérelme benyújtásakor már elérte a nyugdíjkorhatárt, és ezért az uniós támogatás iránti kérelmét elutasították. Egy azonos helyzetben lévő férfi a kérelem benyújtásának időpontjában még nem érte volna el a nyugdíjkorhatárt, azaz jogosult lett volna a korengedményes nyugdíjazáshoz nyújtott támogatásra.

Ms Sanchez azzal érvel, hogy a cseh nyugdíjrendszer sérti a nem alapján történő megkülönböztetés uniós tilalmát. Azonban az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) egy korábbi ügyben foglalkozott az ugyanezen nemzeti nyugdíjrendszerben alkalmazott, a nemek szerint eltérő bánásmód kérdésével, és úgy ítélte meg, hogy az összeegyeztethető az Emberi Jogok Európai Egyezményével (EJEE).

Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban?

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a Charta)

21. cikk – A megkülönböztetés tilalma:

„1. Tilos minden megkülönböztetés, így különösen […] a nem […] alapján történő megkülönböztetés."

1257/1999 rendelet

A IV. fejezet („Korengedményes nyugdíjazás") 10. cikk (1) bekezdése így fogalmaz:

„A mezőgazdasági tevékenységet végzők korengedményes nyugdíjazásának támogatása a következő célkitűzésekhez járul hozzá:

[20] A Tanács 1257/1999/EK rendelete az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalapból (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról, valamint egyes rendeletek módosításáról, illetve hatályon kívül helyezéséről (HL 1999 L 160., 80. o.)

jövedelem biztosítása azoknak az idősebb gazdálkodóknak, akik úgy határoznak, hogy beszüntetik gazdálkodási tevékenységüket,

annak ösztönzése, hogy az említett idősebb gazdálkodók helyébe olyan gazdálkodók lépjenek, akik képesek szükség esetén javítani a fennmaradó mezőgazdasági üzem gazdasági életképességét,

mezőgazdasági földterület átminősítése nem mezőgazdasági hasznosítású területté olyan esetben, amikor a gazdálkodás nem folytatható a gazdasági életképesség szempontjából kielégítő feltételek mellett."

A 11. cikk (1) bekezdése így rendelkezik:

„A mezőgazdasági üzemet átruházó személynek

- véglegesen fel kell hagynia minden kereskedelmi célú gazdálkodási tevékenységgel; azonban nem kereskedelmi jelleggel folytathatja a gazdálkodást, és megtarthatja az épületek használati jogát,
- az átruházás időpontjában legalább 55 évesnek kell lennie, de még a rendes nyugdíjkorhatár alatt,
- és
- feltétel, hogy az átruházást megelőző 10 éven keresztül gazdálkodási tevékenységet végzett."

Az EUB vonatkozó ítélkezési gyakorlata alapján a 11. cikk (1) bekezdésének második franciabekezdése értelmében vett „rendes nyugdíjkorhatár" meghatározása az uniós jog harmonizációja hiányában a tagállamok hatáskörébe tartozik.

Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni?

A nemzeti nyugdíjtörvény 5. cikke a nyugdíjkorhatárt szociális és történelmi okokból határozza meg így. A nyugdíjkorhatár a férfiak és a nők esetében eltérő; a nők esetében az általuk által felnevelt gyermekek száma határozza meg. Míg a férfiak 60 évesen mehetnek nyugdíjba, azok a nők, akik legalább 5 gyermeket neveltek, 53 évesen; akik 3 vagy 4 gyermeket neveltek, 54 évesen; akik 2 gyermeket neveltek, 55 évesen stb.

„(1) A nyugdíjkorhatár:

(a) férfiak esetében 60 év;

(b) nők esetében

1. 53 év, amennyiben legalább 5 gyermeket neveltek,

2. 54 év, amennyiben 3 vagy 4 gyermeket neveltek,

3. 55 év, amennyiben 2 gyermeket neveltek,

4. 56 év, amennyiben egy gyermeket neveltek, illetve

5. 57 év, amennyiben a biztosítottak ezt az életkort 1995. december 31-ig betöltötték."

Kérdések

Kérjük, válaszoljon az 1. kérdésre, mielőtt továbblépne a következő kérdésekre.

1. kérdés: A Charta alkalmazandó a nyugdíjazásról szóló nemzeti jogszabály 5. cikkére?

Jelöljön meg egy vagy több választ:

a. Nem. A nyugdíjtörvény nemzeti ügy, és a tagállamok szuverenitásának elemét képezi.

b. Nem. Az EJEB már elbírálta az ügyet, és úgy találta, hogy az összeegyeztethető az EJEE-vel.

c. Igen. Az uniós mezőgazdasági támogatásokat érinti.

d. Nem. A rendelkezés a nyugdíjkorhatár kapcsán a nemzeti jogra hivatkozik, az uniós jogalkotó tehát a tagállamokra bízza az ügyet.

e. Igen. A Charta elsődleges jognak számít, és minden elvileg helyzetben alkalmazandó.

Megjegyzések

Feltéve, hogy a Charta alkalmazandó:

2. kérdés: Az EUB köteles követni az EJEB-t, amely már megállapította, hogy az eltérő bánásmód összeegyeztethető az EJEE-vel?

Megjegyzések

3. kérdés: Hogyan értékelné a nemzeti jogszabály 5. cikkét a nemen alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának uniós elve (a Charta 21. cikkének (1) bekezdése) fényében?

Megjegyzések

4. kérdés: Ha ez a rendelkezés ellentétes a nem alapján történő megkülönböztetés tilalmának uniós elvével, mi a nemzeti bíróság teendője? Hogyan kell meghatároznia az 1257/1999 rendelet 11. cikke értelmében a mezőgazdasági tevékenység átruházásának időpontjában a „rendes nyugdíjkorhatárt"?

Megjegyzések

További információkért lásd az uniós Chartáról szóló oldalakat az FRA weboldalán.

Háttér-információk az oktatók számára

Bevezető megjegyzések

Az ügy alapja: EUB, C-401/11, *Soukupová,* 2013. április 11., ECLI:EU:C:2013:223.

A *Soukupová-ügy* a megkülönböztetés tilalmának (mint uniós elvnek) egy nemzeti nyugdíjrendszerre való alkalmazását érinti az uniós mezőgazdasági támogatások nyújtásával összefüggésben.

Kérdések és válaszok

1. kérdés: A Charta alkalmazandó a nyugdíjazásról szóló nemzeti jogszabály 5. cikkére?

Jelöljön meg egy vagy több választ: [21]

a. Nem. A nyugdíjtörvény nemzeti ügy, és a tagállamok szuverenitásának elemét képezi.

b. Nem. Az EJEB már elbírálta az ügyet, és úgy találta, hogy az összeegyeztethető az EJEE-vel.

c. **Igen. Az uniós mezőgazdasági támogatásokat érinti.**

d. Nem. A rendelkezés a nyugdíjkorhatár kapcsán a nemzeti jogra hivatkozik, az uniós jogalkotó tehát a tagállamokra bízza az ügyet.

e. Igen. A Charta elsődleges jognak számít, és minden elvileg helyzetben alkalmazandó.

Bevezető megjegyzések

E kérdés szempontjából alapvető fontosságú annak ellenőrzése, hogy a Charta az 51. cikk (1) bekezdés alapján alkalmazandó-e.

Az erre a kérdésre adott visszajelzésben kiemelhetjük azt, hogy miért van szükség minden esetben erre a fontos előkészítő lépésre (lásd az FRA-kézikönyv 3. fejezetét).

Továbbá az említett kézikönyv 7. fejezetére is hivatkozhatunk, amely a Charta 51. cikk (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó ellenőrzőlistát tartalmaz.

Helyes válasz

A **„c" válasz** a helyes (lásd: Soukupová, 26. pont).

A nemzeti nyugdíjtörvény 5. cikke az uniós jogot végrehajtó intézkedésnek minősül a Charta 51. cikk (1) bekezdése értelmében, de csak abban az esetben, ha alkalmazására a rendelet keretében kerül sor.

Magyarázat

A Charta 51. cikke (1) bekezdésének megfelelően a Charta csak azokra a nemzeti rendelkezésekre alkalmazandó, amelyek *az Unió jogát hajtják végre* (ezért nem helyes az „f" válasz). Az EUB ítélkezési gyakorlata szerint „az uniós jog végrehajtását" széles körűen kell értelmezni, ami kiterjed az uniós jog tagállamok általi minden végrehajtására és alkalmazására. Ez ugyanazt jelenti, mint az „uniós jog alkalmazási körében eljárva", és magában foglalja az uniós jog alá tartozó összes helyzetet.

A mezőgazdasági tevékenységet végzők korengedményes nyugdíjazásának *támogatásával összefüggésben* az uniós alapjogok alkalmazandók a nyugdíjkorhatár kiszámítására vonatkozó nemzeti rendelkezésekre. A következtetés mellett kétféleképpen lehet érvelni.

- Az első érvelés viszonylag egyszerű: az uniós támogatás elosztása az uniós jog hatálya alá tartozik.
- A második érvelést érdemes részletesebben magyarázni. Amint az az ügyben említésre került, a gazdálkodók korengedményes nyugdíjazásának támogatásáról szóló uniós rendelet úgy rendelkezik, hogy a „rendes nyugdíjkorhatárt" elérő gazdálkodó már nem jogosult a korengedményes nyugdíjazás támogatására. A rendelet továbbá nem tartalmazza a „rendes nyugdíjkorhatár" meghatározását, hanem annak jelentése kapcsán a nemzeti jogra hivatkozik. Ez egy olyan helyzet, ahol az uniós jogalkotó a nemzeti jog valamely fogalmát használja. Ebből következően a nyugdíjról szóló nemzeti jogszabályok felhasználhatók a gazdálkodók korengedményes nyugdíjazásának támogatásáról szóló uniós rendelettel összefüggésben. Ha erre sor kerül, akkor a nyugdíjról szóló nemzeti jogszabály a Charta 51. cikke értelmében vett végrehajtásnak minősül, de csak az uniós rendelettel összefüggésben (lásd az FRA kézikönyv 7. fejezetének A.5. helyzetét). Ezért a „d" válasz sem helyes.

Ez az esettanulmány azt mutatja, hogy a Charta alkalmazandó a tagállamok *hatáskörébe (szuverenitásába)* tartozó nemzeti jogi aktusokra is, továbbá olyan aktusokra is, amelyek *nem* az uniós jog végrehajtására *irányulnak*. Ezt fontos megjegyezni, és ez az oka annak, hogy az **„a" válasz** nem helyes.

2. kérdés: Feltéve, hogy a Charta alkalmazandó: Az EUB köteles követni az EJEB-t, amely már megállapította, hogy az eltérő bánásmód összeegyeztethető az EJEE-vel?

Helyes válasz

Nem.

Magyarázat

A Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az EJEE-ben biztosított jogoknak („kapcsolódó

[21] Megjegyzés az oktatónak: kérjük, ne felejtse el a szavazásra szolgáló eszközben a több lehetőségre történő szavazást beállítani.

jogok"). A Charta 52. cikkének (3) bekezdése szerint a Chartában foglalt megfelelő jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azon jogokéval, amelyek az EJEE-ben szerepelnek (beleértve az EJEB ítélkezési gyakorlatát is).

A „Magyarázatok az Alapjogi Chartához" című dokumentum szerint annyiban, amennyiben a 21. cikk egyezik az EJEE 14. cikkével, azzal összhangban alkalmazandó.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy az EUB-nak követnie kellene az EJEB-t. Az EJEE a minimális védelmi szintet állapítja meg, de az uniós jog szélesebb körű védelmet is biztosíthat (lásd a Charta 52. cikkének (3) bekezdését és az FRA-kézikönyv 2. fejezetét).

3. kérdés: Hogyan értékelné a nemzeti jogszabály 5. cikkét a nemen alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának uniós elve (a Charta 21. cikkének (1) bekezdése) fényében?

Bevezető megjegyzések

Az EUB a nemzeti nyugdíjrendszer értékelését teljes egészében a rendelet keretein belül végzi el. A rendelet fényében válaszolja meg azt a kérdést, hogy sor került-e hasonló helyzetek eltérő kezelésére, továbbá azt is, hogy az eltérő bánásmód objektíve igazolt-e.

Ennek két oka van.

- Először: a bevett ítélkezési gyakorlat szerint a megkülönböztetés tilalmának elvét a szóban forgó különbségtételt létrehozó uniós aktus tárgyával és céljával összefüggésben kell alkalmazni. E tekintetben a bevett ítélkezési gyakorlat nem tesz különbséget aszerint, hogy az eltérő bánásmód a szóban forgó uniós jogszabályból közvetlenül vagy – a nemzeti jogban keresztül – közvetve következik-e. Ezzel kapcsolatban lásd:[22]
  - *„52. Ebben a tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az eltérő helyzeteket jellemző tényezőket, és így e helyzetek hasonló jellegét főként a szóban forgó különbségtételt létrehozó uniós aktus tárgyának és céljának fényében kell meghatározni és értékelni. Ezen túlmenően tekintetbe kell venni azon szabályozási terület elveit és céljait, amely alá a szóban forgó aktus tartozik […].*
  - *53. Ennek a megközelítésnek megfelelően érvényesülnie kell az uniós jogot végrehajtó nemzeti intézkedéseknek az egyenlő bánásmód elve tekintetében való megfelelőségének vizsgálata keretében is."*
- Másodszor: tekintettel az uniós jogszabályok tárgyával és céljával fennálló szoros kapcsolatra, elválasztható az uniós kontextus (ahol az uniós alapjogok alkalmazandók) és a tisztán nemzeti helyzet (ahol az uniós alapjogok nem alkalmazandók). Amint az 1. kérdésnél látható, a nemzeti nyugdíjrendszer csak akkor minősül az uniós jogot végrehajtó intézkedésnek a Charta 51. cikk (1) bekezdése értelmében, ha alkalmazására a rendelet keretében kerül sor. Ebből következik, hogy az EUB elvégezheti az uniós támogatás nyújtása során állítólagosan megvalósuló megkülönböztetés értékelését, azonban magának a nemzeti nyugdíjrendszernek a diszkriminatív jellegéről nem határozhat.

Helyes válasz

A Charta 21. cikkének (1) bekezdésével nem egyeztethető össze a „rendes nyugdíjkorhatárnak" az 1257/1999 rendelet 11. cikk (1) bekezdése alkalmazásában történő meghatározása kapcsán megvalósuló eltérő bánásmód, ahol e nyugdíjkorhatárt a mezőgazdasági korengedményes nyugdíjazáshoz nyújtott támogatást kérelmezők esetében nemüktől, illetve női kérelmezők esetében az általuk felnevelt gyermekek számától függően eltérően határozzák meg.

Magyarázat (lásd: Soukupová, 29–34. pont)

Az EUB állandó ítélkezési gyakorlata értelmében az egyenlő bánásmód és a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elve megköveteli, hogy a hasonló helyzeteket ne kezeljék eltérő módon, és hogy a különböző helyzeteket ne kezeljék azonos módon, hacsak ez a bánásmód objektíve nem igazolt.

a. Ms Sanchez más elbánásban részesül, mint egy hasonló helyzetben lévő férfi?

Igen. Az 1257/1999 rendelet 10. cikkének (1) bekezdésében előírt korengedményes nyugdíjazás támogatása mint cél tekintetében az idősebb női és férfi gazdálkodók hasonló helyzetben vannak, és e támogatásnak az a célja, hogy e gazdálkodókat nemüktől és az általuk felnevelt gyermekek számától függetlenül arra ösztönözze, hogy a mezőgazdasági termelés életképességének jobb biztosítása érdekében mezőgazdasági tevékenységüket előbb szüntessék be véglegesen, mint különben tennék. A gazdálkodók – akár férfiak, akár nők – ilyen támogatásért folyamodhatnak, amennyiben – amint azt e rendelet 11. cikkének (1) bekezdése megköveteli – véglegesen felhagytak minden kereskedelmi célú gazdálkodási tevékenységgel, feltéve, hogy az e tevékenység megszüntetését megelőző 10 éven keresztül gazdálkodási tevékenységet végeztek, és annak megszüntetésének időpontjában legalább 55 évesek, de még a „rendes nyugdíjkorhatár" alatt vannak.

b. Ez az eltérő bánásmód objektíven igazolható?

Nem. Az 1257/1999 rendelet alapján nyújtott mezőgazdasági korengedményes nyugdíjazás céljából

[22] EUB, C-195/12, IBV, 2013. szeptember 26.

nyújtott támogatásnak a mezőgazdaság strukturális átalakítására vonatkozó céljai nyilvánvalóan elérhetők anélkül, hogy a tagállamoknak hátrányosan megkülönböztető elbánást kellene alkalmazniuk.

4. kérdés: Ha ez a rendelkezés ellentétes a nem alapján történő megkülönböztetés tilalmának uniós elvével, mi a nemzeti bíróság teendője? Hogyan kell meghatároznia az 1257/1999 rendelet 11. cikke értelmében a mezőgazdasági tevékenység átruházásának időpontjában a „rendes nyugdíjkorhatárt"?

Bevezető megjegyzések

Ez a kérdés a Chartának a nemzeti bírósági eljárásokban fennálló közvetlen hatályára fókuszál. A Charta nemzeti jogon belüli érvényesülése nem függ a tagállamok alkotmányos jogától, hanem az uniós jogból következik, és ezért a közvetlen hatály és elsőbbség elvein alapul.

A nemzeti bíróságok az uniós alapjogokat független felülvizsgálati alapként, valamint jogok és kötelezettségek forrásaként használhatják fel. Ez nem különbözik az uniós jog többi normájának esetén fennálló helyzettől. Valószínűsíthető, hogy a Charta legtöbb rendelkezése megfelel ezeknek a feltételeknek (lásd az FRA kézikönyv 3. fejezetét).

Meg kell jegyezni, hogy a Charta úgynevezett elveinek közvetlen hatálya korlátozott. A Charta 52. cikkének (5) bekezdése megkülönbözteti a „jogokat" és az „elveket". A Charta mindkét típusú rendelkezése kötelező erejű. A legfőbb különbség az, hogy a Chartában foglalt jogok „egyéni jogi helyzetet" írnak le. Úgy hoznak létre egyéni vagy alanyi jogokat, hogy további jogszabályi kidolgozásra már nincs szükség. Az elvek többek között a kormányok feladatainak körébe tartoznak. Minél konkrétabb a Charta valamely rendelkezése, annál nagyobb az esélye annak, hogy „jogról" van szó. A Charta 52. cikkének (5) bekezdéséből következik, hogy a bíróságok nem juttathatnak alanyi jogokat a Charta elvei alapján (lásd az FRA-kézikönyv 1. fejezetét). Ez az esettanulmány azonban a Chartában foglalt jogot érint (21. cikk).
Ez a kérdés a megkülönböztetésmentesség elvének közvetlen hatályán belül egy konkrét típusra vonatkozik.

Helyes válasz

A bíróságnak el kell tekintenie a nemzeti rendelkezés alkalmazásától, és Ms Sanchezt a nemzeti bíróságoknak egyszerűen ugyanolyan elbánásban kell részesíteniük, mint amilyenben egy ugyanolyan korú férfinak van része akkor, amikor a nemzeti hatóságok megvizsgálják, hogy jogosult-e a korengedményes nyugdíjazási támogatásra (lásd: a Soukupová-ügyben hozott ítélet 35. pontja).

Magyarázat

Az EUB bevett ítélkezési gyakorlata szerint amíg az egyenlő bánásmódot visszaállító intézkedéseket nem fogadja el a nemzeti jogalkotó, az egyenlőség elvének tiszteletben tartása csak úgy biztosítható, ha a hátrányos helyzetbe hozott személyeknek biztosítják ugyanazokat az előnyöket, amelyekben a kedvezményezett csoporthoz tartozó személyek részesülnek. A hátrányos helyzetbe hozott személyeket tehát az érintett előnyből részesülő személyekkel azonos helyzetbe kell hozni.

Irodalomjegyzék

Az FRA-kézikönyv 1. fejezete („Alkalmazási kör" és „Mi a logikája a Charta 51. cikkének?"), továbbá 3., 4. és 7. fejezete.

FRA: *Handbook on European non-discrimination law – 2018 edition*, 3.3.3. fejezet.

EJEB, *Andrle kontra Cseh Köztársaság*, 6268/08. sz. kérelem, 2011. június 20.

4. ESETTANULMÁNY: FOGYASZTÁSMÉRŐK BESZERELÉSE ROMÁK ÁLTAL LAKOTT VÁROSRÉSZEKBEN
A MEGKÜLÖNBÖZTETÉS TILALMA

A résztvevőknek kiosztandó anyagok

Az ügy tényállása

Ms Dimitrov egyéni vállalkozás keretében élelmiszerüzletet működtet, egy olyan városrészben, ahol alapvetően roma származású személyek laknak. Ms Dimitrov bolgár etnikai származású, önmagát nem határozza meg romaként, és őt nem románnak kell tekinteni. A villamosenergia-szolgáltató, az ELECTRA e városrész valamennyi előfizetőjének villamosenergia-fogyasztás-mérőjét a levegőben futó áramvezeték-hálózat részét képező betonvillanyoszlopokon, hat és hét méter közti magasságban helyezte el, miközben a többi városrészben az ELECTRA által felszerelt fogyasztásmérőket 1,70 méteres magasságban helyezik el, a legtöbbször a fogyasztók lakásában, a külső falon vagy a kerítésen. Ms Dimitrov azt panaszolta, hogy fogyasztásának ellenőrzése céljából nem tudja a villamosenergiafogyasztás-mérőjét megtekinteni, és nem tud a neki címzett – és szerinte túlzottan magas összegű – számlák helyességéről megbizonyosodni. Az ELECTRA szerint e gyakorlat célja a villamosenergiafogyasztás-mérők manipulációinak és a jogtalan áramvételezéseknek a megelőzése, amely vélemény szerint különösen gyakori a „romanegyedekben." Az ELECTRA azt állította, hogy a fogyasztásmérők megkárosítását és a jogtalan áramvételezéseket alapvetően roma származású állampolgárok cselekedetének tartja. Az ELECTRA nem szolgáltatott bizonyítékot a fogyasztásmérők állítólagos megkárosítása, illetve manipulációja és az állítólagos jogtalan áramvételezések tekintetében, azt állítva, hogy ezek köztudomásúak. A vitatott gyakorlatot egy olyan városrész teljes egészében folytatják, amelyben alapvetően, de nem kizárólagosan roma származású személyek laknak. A gyakorlatot a városrész valamennyi lakójára kiterjesztették, függetlenül attól, hogy manipulálták-e ez utóbbiak egyéni fogyasztásmérőit, vagy azok révén sor került-e jogtalan áramvételezésekre, illetve hogy ki volt e cselekedetek elkövetője. E gyakorlatot csaknem 25 éve folytatják. Más villamosenergia-szolgáltató társaságok felhagytak a vitatott gyakorlattal, előnyben részesítve más technikákat a megkárosítások és a manipulációk elleni küzdelem érdekében, miközben a villamosenergiafogyasztás-mérőket az érintett városrészekben visszahelyezték normális magasságba.

Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban?

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a Charta)

A 21. cikk (A megkülönböztetés tilalma) kimondja:

„1. Tilos minden megkülönböztetés, így különösen […] [az] etnikai vagy társadalmi származás […] alapján történő megkülönböztetés."

Az Európai Unió Bírósága (EUB) ítélkezési gyakorlata szerint az etnikai származás fogalma – amely azon gondolatból következik, hogy a társadalmi csoportokat többek között a közös nemzetiség, a közös vallási meggyőződés, a közös nyelv, a közös kulturális és hagyománybeli gyökerek és a közös lakókörnyezet jellemzi – alkalmazható a roma közösségre.

2000. június 29-i, 2000/43/EK irányelv a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélkül egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról[23]

Az 1. cikk értelmében az irányelv célja a faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés elleni küzdelem keretrendszerének kialakítása azzal a szándékkal, hogy az egyenlő bánásmód elve az uniós tagállamokban megvalósuljon.

[23] HL 2000 L 180., 22. o.

A 2. cikk, melynek címe „A megkülönböztetés fogalma”, így rendelkezik:

„1. „Ezen irányelv alkalmazásában az »egyenlő bánásmód elve« azt jelenti, hogy az 1. cikkben említett okok alapján nem szabad semmiféle közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést tenni.

2. Az (1) bekezdés alkalmazásában:

(a) Közvetlen megkülönböztetés áll fenn, ha egy személlyel szemben faji vagy etnikai alapon kevésbé kedvezően járnak el, mint ahogyan egy másik személlyel szemben hasonló helyzetben eljárnak, eljártak vagy eljárnának.

(b) Közvetett megkülönböztetés áll fenn, ha egy látszólag semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat az egy faji vagy etnikai származású személyeket más személyekhez képest különösen hátrányosan érint, kivéve ha ez a rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat jogszerű céllal objektív módon igazolható, továbbá e cél megvalósításának eszközei megfelelőek és szükségesek.

3. Az (1) bekezdés értelmében a zaklatás megkülönböztetésnek minősül, amikor faji vagy etnikai származáshoz kapcsolódó nem kívánt magatartás történik azzal a céllal vagy hatással, hogy egy személy méltóságát megsértse, és megfélemlítő, ellenséges, megalázó, megszégyenítő vagy támadó környezetet alakítson ki [...]”.

Az említett irányelv „Hatály” című 3. cikke (1) bekezdésének h) pontja így rendelkezik:

„A Közösségre ruházott hatáskörök keretein belül ez az irányelv vonatkozik minden személyre […] a következők tekintetében:

(h) az árukhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés és azok nyújtása, amelyek a nyilvánosság számára hozzáférhetőek, beleértve a lakhatást.”

Az EUB ítélkezési gyakorlatából következik, hogy a villamosenergia-szolgáltatás a 2000/43/EK irányelv 3. cikke (1) bekezdésének h) pontja alá tartozik, és e rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy a villamosenergiafogyasztás-mérőnek – amely az említett szolgáltatás elválaszthatatlanul kapcsolódó tartozéka – a végső fogyasztónál való elhelyezése ezen irányelv hatálya alá tartozik, és arra az irányelvben biztosított egyenlő bánásmód elve tiszteletben tartására vonatkozó kötelezettség vonatkozik.

Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni?

Az energiatörvény

A 3. cikk a következőképpen rendelkezik:

„független szakosított állami szervezetként működő nemzeti energia- és vízszabályozási bizottság […] biztosítja az energia területén végzett tevékenységek szabályozását.”

A 92. cikk a következőképpen rendelkezik:

„A közzétett általános szerződési feltételek a végső fogyasztók tekintetében kifejezett írásbeli elfogadás hiányában is hatályba lépnek.”

A 110. cikk értelmében:

„1. A végső fogyasztó számára szolgáltatott villamos energia leolvasását a villamosenergia-szállító, illetve -szolgáltató hálózat üzemeltetőjének tulajdonában álló kereskedelmi fogyasztásmérő eszközökkel kell végezni. […]

3. A villamosenergia-szállító, illetve -szolgáltató hálózat üzemeltetője meghatározza a fogyasztásmérő eszközök típusát, számát és elhelyezését […].”

Az ELECTRA általános szerződési feltételei

Az ELECTRA-nak az Állami Energia- és Vízügyi Szabályozási Bizottság által jóváhagyott általános szerződési feltételei 23. cikke így rendelkezik:

„1. A kereskedelmi fogyasztásmérő eszközöket […] úgy kell elhelyezni, hogy a fogyasztó vizuális ellenőrzést végezhessen azok állásáról.

2. Amennyiben a lakosok életének és egészségének vagy a javak épségének megőrzése, a villamos energia , minőségének, az ellátása folyamatosságának, valamint az energiaellátás rendszere biztonságának és megbízhatóságának fenntartása érdekében a kereskedelmi fogyasztásmérő eszközöket nehezen megközelíthető helyen helyezték el, a villamosenergia-elosztó vállalkozás kötelezettséget vállal arra, hogy a fogyasztó ilyen irányú írásbeli megkeresésére három napon belül saját költségén biztosítja a vizuális ellenőrzés lehetőségét.”

Az említett vizuális ellenőrzés lehetőségét illetően az ELECTRA általános szerződési feltételei előírják, hogy az ELECTRA emelőkosárral ellátott járművet küld, amelynek segítségével az alkalmazottai le tudják olvasni a magasban található fogyasztásmérőket, és közölni tudják ezt az információt a fogyasztóval. Egyébiránt a fogyasztónak lehetősége marad díjfizetés ellenében egy második, ún. „kontroll-” fogyasztásmérő felszereltetésére a lakásában.

Kérdések

Kérjük, válaszoljon az 1. kérdésre, mielőtt továbblépne a következő kérdésekre.

1. kérdés: A Charta alkalmazandó a kérdéses helyzetben?

a. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez (EJEE) hasonlóan.

b. Nem, mert a vonatkozó nemzeti jogszabálynak nem a 2000/43/EK irányelv nemzeti jogba történő átültetése a célja.

c. Nem. A Charta nem alkalmazandó olyan helyzetekre, amelyek minden tényállási eleme egyetlen tagállamra korlátozódik.

d. Igen, mert ez a helyzet a 2000/43/EK irányelv hatálya alá tartozik.

Megjegyzések

Feltéve, hogy a Charta alkalmazandó:

2. kérdés: Hivatkozhat-e Ms Dimitrov az etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvére, annak ellenére, hogy ő maga nem roma származású?

Megjegyzések

3. kérdés: Van-e olyan körülmény ebben az ügyben, amely arra utal, hogy az eltérő bánásmódot az etnikai származáson alapuló „közvetlen” megkülönböztetésnek kell tekinteni?

Megjegyzések

4. kérdés: Feltéve, hogy a gyakorlat „közvetett” megkülönböztetésnek minősül, indokolható-e azzal, hogy egyfelől arra szolgál, hogy megakadályozza a csalásokat és a visszaéléseket, másfelől pedig arra, hogy megvédje az egyéneket a veszélytől, amelyet az ilyen magatartás jelent az életükre és egészségükre nézve, valamint hogy valamennyi fogyasztó érdekében biztosítsa a villamosenergia-szolgáltatás minőségét és biztonságát?

a. Ön szerint jogosak ezek a célok?
b. Hogyan értékelné ezt a rendelkezést az arányosság elvének szempontjából?

Megjegyzések

További információkért lásd az uniós Chartáról szóló oldalakat az FRA weboldalán.

Háttér-információk az oktatók számára

Bevezető megjegyzések

Az ügy alapja: EUB, C-83/14, CHEZ, ECLI:EU:C:2015:480, 2015. július 16.

Kérdések és válaszok

1. kérdés: A Charta alkalmazandó a kérdéses helyzetben?

a. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az EJEE-hez hasonlóan.

b. Nem, mert a vonatkozó nemzeti jogszabálynak nem a 2000/43/EK irányelv nemzeti jogba történő átültetése a célja.

c. Nem. A Charta nem alkalmazandó olyan helyzetekre, amelyek minden tényállási eleme egyetlen tagállamra korlátozódik.

d. **Igen, mert ez a helyzet a 2000/43/EK irányelv hatálya alá tartozik.**

Bevezető megjegyzések

Fontos, hogy egy Chartát érintő ügy elemzését azzal kezdjük, hogy a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizzük, hogy a Charta alkalmazandó-e. Az erre a kérdésre adott visszajelzésben kiemelhetjük azt, hogy miért van szükség minden esetben erre a fontos előkészítő lépésre (lásd az FRA-kézikönyv 3. fejezetét). Továbbá az említett kézikönyv 7. fejezetére is hivatkozhatunk, amely a Charta 51. cikk (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó ellenőrzőlistát tartalmaz.

Nagyon fontos megjegyezni, hogy az uniós alapjogok csak az uniós jog hatálya alá tartozó helyzetekben vonatkoznak a tagállamokra. Ez jelentős különbség az EJEE-hez képest, amelyet elvileg minden esetben alkalmazni kell. A Charta alkalmazása során a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizni kell, hogy a szóban forgó ügy tisztán nemzeti helyzet-e, ahol a Charta nem játszik szerepet, vagy az uniós jog hatálya alá tartozik-e, mely esetben a Charta alkalmazandó. Az 51. cikk (1) bekezdésének lényege tulajdonképpen az, hogy az uniós alapjogok alkalmazása az uniós jog egyéb rendelkezéseinek alkalmazásával jár együtt. Az is megemlítendő, hogy a Charta alkalmazása minden esetben az uniós jog más rendelkezéseinek alkalmazásához kapcsolódik.

Helyes válasz

A **„d" válasz** a helyes (a CHEZ-ügy nem érinti kifejezetten a Charta 51. cikkének (1) bekezdését, azonban a 38–44. pont kifejti, hogy a szóban forgó helyzet a 2000/43/EK irányelv hatálya alá tartozik).

Magyarázat

A Charta 51. cikke (1) bekezdésének megfelelően a Charta alkalmazandó minden olyan nemzeti rendelkezésre, amely az uniós jogot hajtja végre. Az EUB ítélkezési gyakorlata szerint „az uniós jog végrehajtását" széles körűen kell értelmezni, ami kiterjed az uniós jog tagállamok általi minden végrehajtására és alkalmazására. Ez ugyanazt jelenti, mint az „uniós jog alkalmazási körében eljárva", és magában foglalja az uniós jog alá tartozó összes helyzetet.

Az uniós jogi aktusok személyi, tárgyi és időbeli hatálya alá eső nemzeti intézkedések az 51. cikk értelmében vett végrehajtásnak minősülnek, még akkor is, ha nem céljuk az adott jogszabály végrehajtása (ez az oka annak, hogy a „b" válasz nem helyes). Meg kell jegyezni, hogy a szóban forgó jogszabálynak valóban egy adott uniós jogi aktus alkalmazási körébe kell esnie, legyen szó a személyi hatályról (kire vonatkozik?), a tárgyi hatályról (milyen helyzetekre vonatkozik?) vagy az időbeli alkalmazásról. Pusztán az a tény, hogy a nemzeti jogszabály tárgya kölcsönhatásban van az uniós jogi aktussal, nem elégséges ahhoz, hogy az adott nemzeti jogszabály az uniós jog hatálya alá kerüljön (lásd az FRA-kézikönyv 7. fejezetében a B.1. szituációt).

Az **„a" válasz** nem helyes (lásd a bevezető megjegyzéseket).

A „c" válasz nem helyes. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az Európai Unió működéséről szóló szerződésnek a szabad mozgásról szóló rendelkezései nem alkalmazandók olyan helyzetekre, amelyek minden tényállási eleme egyetlen tagállamra korlátozódik. Ez azonban nem alkalmazandó a Chartára. A Charta olyan helyzetekben is alkalmazandó, amelyek nem tartalmaznak határon átnyúló elemet (például amikor egy adott jogterületet harmonizáló uniós jogszabályról van szó). Tehát az adott uniós jogszabályokban előírt szabályokat alkalmazni kell, függetlenül attól, hogy az alapügyben szóban forgó helyzet tisztán belső jellegű.[24]

2. kérdés: Hivatkozhat-e Ms Dimitrov az etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvére, annak ellenére, hogy ő maga nem roma származású?

Bevezető megjegyzések

Ez a kérdés a jogelméletben (és a főtanácsnok indítványában) a „kapcsolaton alapuló megkülönböztetésnek" nevezett jelenséggel áll összefüggésben (lásd az FRA *Handbook on European non-discrimination law* („A megkülönböztetés tilalmáról szóló európai jog kézkönyve") című kötet 2.1.4. fejezetét).

[24] EUB, C-483/16, Sziber, ECLI:EU:C:2018:367, 2018. május 31., 56–59. pont.

Az EUB ezt a fogalmat már a *Coleman* -ügyben elismerte (EUB, C-303/06, *Coleman,* ECLI:EU:C:2008:415, 2008. július 17.). A *Coleman*-ügy egy anyát érintett, akit azért ért megkülönböztetés, mert fogyatékkal élő gyermeke volt. A *CHEZ*-ügyben a felperes nem állt személyes kapcsolatban a védett tulajdonsággal rendelkező személlyel.

Helyes válasz:

Igen (lásd: a *CHEZ*-ügyben hozott ítélet 51–60. pontja).

Magyarázat

A megkülönböztetés tilalmának elve nem személyek egy *meghatározott csoportjára* alkalmazandó, konkrét *okok* vonatkozásában. Az alapelv célja, hogy azon személyek javát is szolgálja, akik jóllehet maguk nem tartoznak az érintett fajhoz vagy etnikai csoporthoz, mégis kevésbé kedvező bánásmódban részesülnek, illetve különös hátrányt szenvednek el ezen okok egyike miatt.

Jóllehet Ms Dimitrov nem roma származású, megállapítható, hogy valóban a roma származás – a jelen esetben azon városrész többi lakosa legnagyobb részének roma származása, ahol Ms Dimitrov tevékenységét végzi – az az elem, amely alapján Ms Dimitrov úgy véli, hogy kevésbé kedvező bánásmódban részesült, illetve különös hátrányt szenvedett el.

3. kérdés: Van-e olyan körülmény ebben az ügyben, amely arra utal, hogy az eltérő bánásmódot az etnikai származáson alapuló „közvetlen" megkülönböztetésnek kell tekinteni?

Bevezető megjegyzések

Közvetlen megkülönböztetés akkor áll fenn, ha az érintett valamely védett tulajdonság miatt kedvezőtlenebb elbánásban részesül. Közvetett megkülönböztetésre akkor kerül sor, ha az elbánásnak olyan *hatása* van, amely az érintett személyeket hátrányos helyzetbe hozza.

Helyes válasz:

Igen (lásd: *CHEZ*-ügyben hozott ítélet 70–91. pontja).

Magyarázat

Az olyan eltérő bánásmódot, amelyet faji vagy etnikai származáshoz fűződő okokból vezettek be, „közvetlen hátrányos megkülönböztetésnek" kell minősíteni.

A közvetlen hátrányos megkülönböztetésre utaló tények értékelése a nemzeti jogszabályoknak és/vagy gyakorlatnak megfelelően a nemzeti bíróságok vagy az egyéb illetékes szervek feladata. Elegendő bizonyítéknak kell alátámasztania azt, hogy az elbánásra védett tulajdonság *miatt* került sor.

Az e tekintetben figyelembe vehető elemek többek között az alábbiak.

- Tény, és még az ELECTRA sem vitatja azt, hogy a vállalat csupán azokban a városrészekben vezette be a vitatott gyakorlatot, amelyekben roma származású polgárok laknak.
- Az ELECTRA azt állította, hogy a fogyasztásmérők megkárosítását és a jogtalan áramvételezéseket alapvetően roma származású állampolgárok cselekedetének tartja. Az ilyen állításoknak ugyanis arra utaló jellegük lehet, hogy a vitatott gyakorlat etnikai alapú sztereotípiákon vagy előítéleteken nyugszik, és így a faji okok összekapcsolódnak más okokkal.
- Az ELECTRA nem szolgáltatott bizonyítékot a fogyasztásmérők állítólagos megkárosítása, illetve manipulációja és az állítólagos jogtalan áramvételezések tekintetében, azt állítva, hogy ezek a problémák köztudomásúak.
- A vitatott gyakorlat kötelező, általános és tartós, továbbá:
    - a városrész valamennyi lakójára kiterjesztették, függetlenül attól, hogy manipulálták-e ez utóbbiak egyéni fogyasztásmérőit, vagy azok révén sor került-e jogtalan áramvételezésekre, illetve hogy ki volt e cselekedetek elkövetője;
    - a bevezetésétől számított majdnem negyed évszázad után még mindig fennáll, ami arra enged következtetni, hogy e városrész lakosságát, amelyről köztudomású, hogy alapvetően roma származású polgárokat foglal magában, egészében véve ilyen jogellenes cselekedetek potenciális elkövetőjének tekintik.

Ha a nemzeti bíróság arra a következtetésre jut, hogy fennáll a hátrányos megkülönböztetés vélelme, az egyenlő bánásmód elvének hatékony alkalmazása megkívánja, hogy a bizonyítási teher az érintett alpereseket terhelje, akiknek bizonyítaniuk kell, hogy nem sértették meg az említett elvet.

Annak megállapításához, hogy fennáll-e az egyenlő bánásmód elvének megsértése, meg kell állapítani azt, hogy a helyzetek hasonlóak voltak-e. A helyzeteket jellemző valamennyi elemet figyelembe kell venni. A jelen esetben meg kell állapítani, hogy fő szabály szerint valamely városi térségben az ugyanazon szolgáltató által kiszolgált összes végső villamosenergia-fogyasztót – függetlenül attól, hogy e fogyasztók mely városrészben laknak – úgy kell tekinteni, mint akik a szolgáltató tekintetében hasonló helyzetben vannak a fogyasztásuk mérésére szolgáló villamosenergiafogyasztás-mérő rendelkezésre bocsátását, valamint azt illetően, hogy fogyasztásuk alakulását követni tudják.

4. kérdés: Feltéve, hogy a gyakorlat „közvetett" megkülönböztetésnek minősül, indokolható-e azzal, hogy egyfelől arra szolgál, hogy megakadályozza a csalásokat és a visszaéléseket, másfelől pedig arra,

hogy megvédje az egyéneket a veszélytől, amelyet az ilyen magatartás jelent az életükre és egészségükre nézve, valamint hogy valamennyi fogyasztó érdekében biztosítsa a villamosenergia-szolgáltatás minőségét és biztonságát?

Bevezető megjegyzések

A közvetett hátrányos megkülönböztetés tiltott, kivéve, ha jogos céllal objektív módon igazolható, továbbá e cél megvalósításának eszközei megfelelőek és szükségesek. Az objektív igazolás fogalmát szigorúan kell értelmezni (lásd: a *CHEZ*-ügyben hozott ítélet 112–113. pontja).

Helyes válasz

Nem (lásd: a *CHEZ*-ügyben hozott ítélet 114–128. pontja).

Magyarázat

a. Jogos cél?

A célok az uniós jog által elismert, jogos céloknak minősülnek: Azonban mivel az ELECTRA a vitatott gyakorlat igazolása érdekében arra hivatkozik, hogy a múltban az érintett városrészben a villamosenergiafogyasztás-mérőket számos megkárosítás érte, és számos jogtalan áramvételezésre került sor, illetve annak veszélyére is hivatkozik, hogy az ilyen magatartások állandósulhatnak, legalábbis e társaságnak kell objektív módon bizonyítania i. az említett jogellenes magatartások tényleges fennállását és mértékét, és ii. tekintettel arra a körülményre, hogy mintegy 25 év eltelt azóta, azt, hogy a jelenlegi helyzetben az érintett városrészben pontosan mely okok miatt áll fenn annak jelentős veszélye, hogy állandósulnak a fogyasztásmérők ilyen megkárosításai és a jogtalan áramvételezések. Annak érdekében, hogy az ELECTRA eleget tegyen az e tekintetben rá háruló bizonyítási tehernek, nem állíthatja csupán azt, hogy az ilyen magatartások és veszélyek „köztudomásúak".

b. Megfelelő és szükséges?

Az ELECTRA-nak azt is bizonyítania kell, hogy ez a gyakorlat az említett célok megvalósításának megfelelő és szükséges eszközének minősül.

- Úgy tűnik, hogy teljesül az arra vonatkozó feltétel, amelynek értelmében az ilyen gyakorlatnak megfelelőnek kell lennie a hivatkozott jogos célok követéséhez.
- A szükségesség kapcsán kérdéseket vet fel az, hogy más villamosenergia-szolgáltató társaságok felhagytak a vitatott gyakorlattal, előnyben részesítve a megkárosítások és a manipulációk elleni küzdelmet szolgáló más technikákat. Úgy tűnik, hogy léteznek más megfelelő, enyhébb intézkedések az ELECTRA által hivatkozott célok elérésére.

Még ha feltételezzük is, hogy semmilyen más intézkedést nem lehet azonosítani, amely ugyanannyira hatékony lenne, mint a vitatott gyakorlat, a vitatott gyakorlat nem igazolható, mivel az általa okozott hátrányok *a kitűzött célokhoz* képest *aránytalanul nagynak* tűnnek. E tekintetben az alábbi körülmények relevánsak:

- a végső villamosenergia-fogyasztók azon jogos érdeke, hogy olyan körülmények között férjenek hozzá a villamosenergia-szolgáltatáshoz, amelynek nincs sértő vagy stigmatizáló hatása;
- a vitatott gyakorlat kényszerítő, általános és régi jellege, amely gyakorlatot nem vitatottan különbségtétel nélkül és tartósan az érintett városrész valamennyi lakójával szemben folytatják, miközben legtöbbjüknek egyetlen egyéni jogellenes magatartás sem tudható be, és nem is vonhatók felelősségre az ilyen, harmadik személyek által elkövetett cselekedetekért;
- az érintett városrészben lakó végső fogyasztók azon jogos érdeke, hogy hatékonyan és rendszeresen megtekinthessék és ellenőrizhessék a villamosenergia-fogyasztásukat.

Irodalomjegyzék

Az FRA-kézikönyv 1. fejezete („Alkalmazási kör" és „Mi a logikája a Charta 51. cikkének?"), továbbá 3., 4. és 7. fejezete.

FRA: *Handbook on European non-discrimination law – 2018 edition*, 3.3.3. fejezet.

Benedi Lahuerta, S. (2016), 'Ethnic discrimination, discrimination by association and the Roma community: CHEZ', *Common Market Law Review,* Vol. 53, No. 3, 797–817. o.

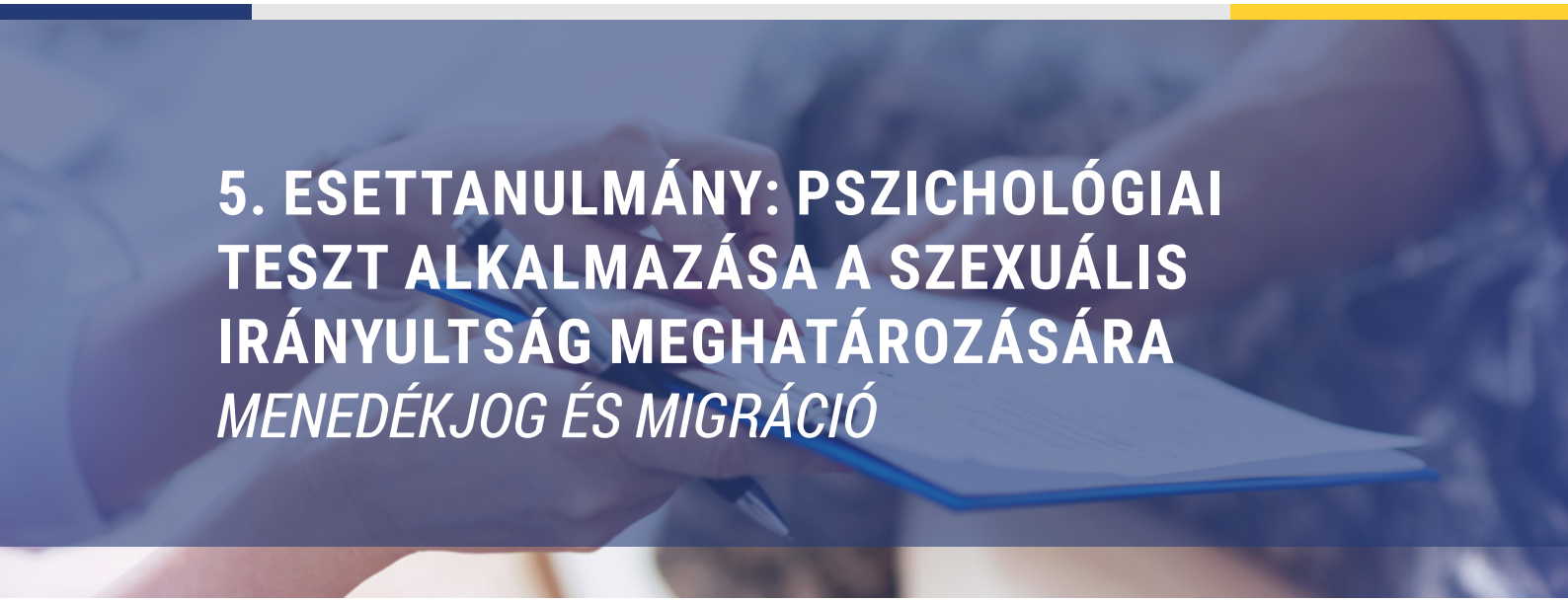

5. ESETTANULMÁNY: PSZICHOLÓGIAI TESZT ALKALMAZÁSA A SZEXUÁLIS IRÁNYULTSÁG MEGHATÁROZÁSÁRA

MENEDÉKJOG ÉS MIGRÁCIÓ

A résztvevőknek kiosztandó anyagok

Az ügy tényállása

2015 áprilisában Mr Okorie nigériai állampolgár menedékjog iránti kérelmet nyújtott be egy uniós tagállamban. E kérelem alátámasztása érdekében azt állította, hogy megalapozottan fél attól, hogy származási országában homoszexualitása miatt üldöztetésnek lenne kitéve. 2015. október 1-jén hozott határozatuk értelmében a nemzeti bevándorlási hatóságok elutasították Okorie menedékjog iránti kérelmét. Bár úgy ítélték meg, hogy Okorie nyilatkozatai között nincsenek lényeges ellentmondások, pszichológus szakértői véleménye alapján megállapították Mr Okorie szavahihetőségének hiányát. E szakvélemény explorációs vizsgálatot, személyiségvizsgálatot, valamint több személyiségtesztet tartalmazott, és arra a következtetésre jutott, hogy a vizsgálatok eredményei nem igazolják Okorie szexuális irányultságával kapcsolatos állítását.

Okorie keresetet nyújtott be a nemzeti közigazgatási bírósághoz, és többek között azt állította, hogy a rajta elvégzett pszichológiai tesztek súlyosan sértik az Európai Unió Alapjogi Chartája (a Charta) 1. cikke és 7. cikke szerinti alapvető jogait (emberi méltóság, illetve a magán- és a családi élet tiszteletben tartása), és nem alkalmasak nemi orientációja valószínűsítésének értékelésére. A nemzeti bevándorlási hatóság vitatta, hogy sor került volna az alapvető jogok megsértésére, és kijelentette, hogy a pszichológiai tesztre a szexuális irányultság meghatározása érdekében volt szükség és hogy az érintettet semmilyen fizikai vizsgálatnak nem vetették alá, és pornográf tartalmú képet vagy videót sem kellett megnéznie. Okorie továbbá beleegyezett a tesztek elvégzésébe.

Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban?

Charta

1. cikk – Az emberi méltóság

„Az emberi méltóság sérthetetlen. Tiszteletben kell tartani, és védelmezni kell.”

7. cikk – A magán- és a családi élet tiszteletben tartása

„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát és kapcsolattartását tiszteletben tartsák.”

47. cikk – A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog

„Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz.

Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja. Mindenkinek biztosítani kell a lehetőséget tanácsadás, védelem és képviselet igénybevételéhez.

Azoknak, akik nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel, költségmentességet kell biztosítani, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van.”

Kvalifikációs irányelv (2011/95/EU irányelv)[25]

A 4. cikk a következőképpen rendelkezik:

„1. A tagállamok a kérelmező kötelezettségének tekinthetik, hogy a lehető leggyorsabban bemutasson minden, a nemzetközi védelem iránti kérelem megalapozásához szükséges bizonyítékot. A kérelem szempontjából jelentőséggel bíró bizonyítékok értékelését – a kérelmező közreműködésével – a tagállam végzi.

2. Az (1) bekezdésben említett bizonyítékok közé tartoznak a kérelmező által az alábbiak tekintetében szolgáltatott információk, valamint ezek alátámasztására a kérelmező birtokában lévő dokumentumok [helyesen: valamennyi dokumentum]: a kérelmező életkora, háttere – ideértve az érintett hozzátartozókét is –, személyazonossága, állampolgársága(i), korábbi tartózkodási helye(i), illetve a korábbi tartózkodási helye(i) szerinti ország(ok), menedékjog iránt korábban benyújtott kérelmei, utazásának útvonala, úti okmányai, továbbá nemzetközi védelem iránti kérelmének indokai.

3. A nemzetközi védelem iránti kérelem értékelése egyedi alapon, a következők figyelembevételével történik:

(a) a kérelemre vonatkozó határozat meghozatalának időpontjában a származási országra vonatkozó valamennyi releváns tény, ideértve a származási ország törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit, valamint azok alkalmazási módját is;

(b) a kérelmező releváns nyilatkozatai és az általa bemutatott dokumentumok, ideértve az arra vonatkozó információkat is, hogy a kérelmező üldöztetésnek vagy súlyos sérelemnek ki volt-e téve, illetve, hogy ezek veszélye fennáll-e;

(c) a kérelmező egyéni helyzete és személyes körülményei, ideértve az olyan tényezőket is, mint a háttér, nem és életkor, annak megállapítása érdekében, hogy a személyes körülményeit figyelembe véve a vele szemben elkövetett cselekmények vagy azon cselekmények, amelyeket vele szemben elkövethetnek, üldöztetésnek, illetve súlyos sérelemnek minősülnek-e;

(d) azon kérdés megválaszolása, hogy a kérelmező a származási ország elhagyása után végzett-e olyan tevékenységet, amelynek kizárólagos vagy legfőbb célja a nemzetközi védelem iránti kérelem benyújtásához szükséges feltételek megteremtése volt, annak megállapítása érdekében, hogy e tevékenysége miatt az említett országba való visszatérése esetén a kérelmező vonatkozásában üldöztetés vagy súlyos sérelem veszélye fennáll-e;

(e) azon kérdés megválaszolása, hogy ésszerűen elvárható-e a kérelmezőtől, hogy egy olyan másik állam védelmét vegye igénybe, amelynek állampolgárságát megszerezheti."

Az Európai Unió Bírósága (EUB) ítélkezési gyakorlatából következik, hogy 2011/95/EU irányelv 4. cikke nem ellentétes azzal, hogy a nemzeti bevándorlási hatóságok szakértői véleményt kérjenek a kérelmező állítólagos szexuális irányultságával kapcsolatos tények és körülmények értékelése keretében.

[25] Az Európai Parlament és a Tanács 2011. december 13-i 2011/95/EU irányelve a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról (HL L 337., 9. o.)

Kérdések

Kérjük, válaszoljon az 1. kérdésre, mielőtt továbblépne a következő kérdésekre.

1. kérdés: Okorie állítása szerint a nemzeti bíróság előtti eljárás bizonyos elemei sértik a Charta 47. cikkét (hatékony jogvédelem). Alkalmazandó-e a Charta 47. cikke a nemzeti közigazgatási bíróság előtti eljárásra?

a. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez (EJEE) hasonlóan.

b. Igen, mert a nemzeti bíróság előtt zajló eljárás a 2011/95/EU irányelvet érinti.

c. Nem. A bevándorlási hatóságok által alkalmazott értékelési módszerek nem tartoznak az uniós jog hatálya alá, mivel a 2011/95/EU irányelv nem harmonizálja a bizonyításra vonatkozó nemzeti szabályokat.

d. Nem. Ez az ügy a menekültüggyel kapcsolatos, és a Charta 47. cikke csak polgári jogi követelések esetén és büntetőeljárás keretében garantálja a hatékony bírói jogvédelemhez való jogot.

Megjegyzések

Feltéve, hogy a Charta alkalmazandó:

2. kérdés: A Charta vonatkozó rendelkezései alapján vitassák meg, hogy a Charta 1. és 7. cikkének értelmezésére ugyanazok a kötelező normák érvényesek-e, mint amelyeket az EJEE és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) ítélkezési gyakorlata állapít meg.

Megjegyzések

3. kérdés: A Chartával összeegyeztethető a pszichológiai szakértői vélemény felhasználása nemzetközi védelmet kérelmező személy állítólagos szexuális irányultsága valódiságának értékeléséhez, amely arra irányul, hogy projekciós személyiségtesztek alapján feltérképezze e kérelmező szexuális irányultságát? Adja meg, hogy melyek a Charta e kérdés szempontjából releváns rendelkezései és hogy mely tényezőket kell figyelembe venni.

Megjegyzések

További információkért lásd az uniós Chartáról szóló oldalakat az FRA weboldalán.

Háttér-információk az oktatók számára

Bevezető megjegyzések

Az esettanulmány alapja: EUB, C-473/16, *F.*, ECLI:EU:C:2018:36, 2018. január 25.

Az esettanulmány a pszichológus szakértői véleményével kapcsolatos első kérdésére szorítkozik (lásd: az *F.*-ügyben hozott ítélet 47–71. pontja). Az esettanulmány nem tér ki arra, hogy a francia és a holland kormány, valamint a Bizottság határozottan vitatta a szóban forgó szakértői jelentés megbízhatóságát (lásd: az *F.*-ügyben hozott ítélet 58. pontja).

Kérdések és válaszok

1. kérdés: Alkalmazandó-e a Charta 47. cikke a nemzeti közigazgatási bíróság előtti eljárásra?

a. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az EJEE-hez hasonlóan.

b. **Igen, mert a nemzeti bíróság előtt zajló eljárás a 2011/95/EU irányelvet érinti.**

c. Nem. A bevándorlási hatóságok által alkalmazott értékelési módszerek nem tartoznak az uniós jog hatálya alá, mivel a 2011/95/EU irányelv nem harmonizálja a bizonyításra vonatkozó nemzeti szabályokat.

d. Nem. Ez az ügy a menekültüggyel kapcsolatos, és a Charta 47. cikke csak polgári jogi követelések esetén és büntetőeljárás keretében garantálja a hatékony bírói jogvédelemhez való jogot.

Bevezető megjegyzések

Fontos, hogy egy Chartát érintő ügy elemzését azzal kezdjük, hogy a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizzük, hogy a Charta alkalmazandó-e. Az erre a kérdésre adott visszajelzésben kiemelhetjük azt, hogy miért van szükség minden esetben erre a fontos előkészítő lépésre (lásd az FRA-kézikönyv 3. fejezetét). Továbbá az említett kézikönyv 7. fejezetére is hivatkozhatunk, amely a Charta 51. cikk (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó ellenőrzőlistát tartalmaz.

Nagyon fontos megjegyezni, hogy az uniós alapjogok csak az uniós jog hatálya alá tartozó helyzetekben alkalmazandók. Ez jelentős különbség az EJEE-hez képest, amelyet elvileg minden esetben alkalmazni kell. A Charta alkalmazása során a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizni kell, hogy a szóban forgó ügy tisztán nemzeti helyzet-e, ahol a Charta nem játszik szerepet, vagy az uniós jog hatálya alá tartozik-e, mely esetben a Charta alkalmazandó. Az 51. cikk (1) bekezdésének lényege tulajdonképpen az, hogy az uniós alapjogok alkalmazása az uniós jog egyéb rendelkezéseinek alkalmazásával jár együtt. Az is megemlítendő, hogy a Charta alkalmazása minden esetben az uniós jog más rendelkezéseinek alkalmazásához kapcsolódik.

Ez a kérdés az *F.*-ügyben kifejezetten nem merül fel, és a Charta 47. cikke ebben az ügyben nem játszik szerepet.

Helyes válasz:

A **„b" válasz** a helyes (lásd az FRA-kézikönyv 7. fejezetében az A.3. szituációt).

Magyarázat

A Charta 51. cikke (1) bekezdésének megfelelően a Charta alkalmazandó minden olyan nemzeti rendelkezésre, amely az uniós jogot hajtja végre. Az EUB ítélkezési gyakorlata szerint „az uniós jog végrehajtását" széles körűen kell értelmezni, ami kiterjed az uniós jog tagállamok általi minden végrehajtására és alkalmazására. Ez ugyanazt jelenti, mint az „uniós jog alkalmazási körében eljárva", és magában foglalja az uniós jog alá tartozó összes helyzetet.

Ebben az ügyben a Charta alkalmazása a 2011/95/EU irányelv 4. cikkéhez kapcsolódik, amely a tagállamok azon kötelezettségére vonatkozik, hogy a nemzetközi védelem iránti kérelem releváns elemeit figyelembe kell venniük.

A „c" válasz nem helyes. Amikor a tagállamok ezt a mérlegelési jogkört gyakorolják, az elvileg „az uniós jog végrehajtásának" minősül, függetlenül attól, hogy kötelezően vagy opcionálisan gyakorolják-e a mérlegelési jogköreiket (lásd az FRA-kézikönyv 7. fejezetében az A.3. szituációt). Ez az oka annak, hogy a „c" válasz nem helyes. Lehet továbbá az FRA-kézikönyv 7. fejezetének A.4. helyzetére is hivatkozni: a tagállamok eljárási autonómiájának körébe tartozó intézkedések a Charta 51. cikkének (1) bekezdése értelmében vett végrehajtásnak minősülnek.

Az **„a" válasz** nem helyes (lásd a bevezető megjegyzéseket).

A **„d" válasz** nem helyes. Az EJEE 6. cikkéhez képest a Charta 47. cikkének fontos hozzáadott értéke az, hogy alkalmazási köre nem korlátozódik a polgári jogi követelésekre és a büntetőeljárásokra. Ez azt jelenti, hogy a jogviták más területein is alkalmazni kell, ideértve például a menekültügyet, a migrációt és az adózást (lásd a Charta 47. cikkéhez és 52. cikkének (3) bekezdéséhez fűzött magyarázatokat).

2. kérdés: A Charta vonatkozó rendelkezései alapján vitassák meg, hogy az EJEE és az EJEB ítélkezési gyakorlata releváns-e a Charta 1. és 7. cikkének értelmezése szempontjából.

Helyes válasz:

Igen. Az EJEE és az EJEB ítélkezési gyakorlata elvileg releváns a Charta 7. cikkének alkalmazása szempontjából. Ebben az ügyben azonban az EUB nem hivatko-

zik az EJEB ítélkezési gyakorlatára. Ennek feltehetőleg az az oka, hogy a projekciós személyiségteszteken alapuló pszichológusi szakvélemény felhasználása nem felel meg a Charta 52. cikkének (1) bekezdése szerinti arányossági kritériumoknak.

Magyarázat

Az EJEE nem minősül az uniós jogba formálisan beépült jogi eszköznek. A Charta azonban olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az EJEE-ben biztosított jogoknak („kapcsolódó jogok"). A Charta 52. cikkének (3) bekezdése szerint a Chartában foglalt megfelelő jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azon jogokéval, amelyek az EJEE-ben szerepelnek (beleértve az EJEB ítélkezési gyakorlatát is). Az EJEE a minimális védelmi szintet állapítja meg. Az uniós jog szélesebb körű védelmet is biztosíthat (lásd a Charta 52. cikke (3) bekezdésének utolsó fordulatát, továbbá az FRA-kézikönyv 2. fejezetét, valamint 8. fejezetének 9. és 10. lépését).

Magyarázat az 52. cikkhez – A jogok és elvek hatálya és értelmezése

„3. Amennyiben e Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben biztosított jogoknak, akkor e jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek. Ez a rendelkezés nem akadályozza meg azt, hogy az Unió joga kiterjedtebb védelmet nyújtson."

Honnan lehet tudni, hogy kapcsolódó jogokról van szó?

Erre a kérdésre a „Magyarázatok az Alapjogi Chartához" című dokumentumnak a Charta 52. cikkének (3) bekezdésére vonatkozó magyarázata, valamint a Charta szóban forgó konkrét rendelkezésére vonatkozó magyarázata adja meg a választ (a dokumentum hozzáférhető az EUR-LEX-en: „Szerződések/Egyéb szerződések és jegyzőkönyvek", HL C 303., 2007.12.14.).

Magyarázat a 7. cikkhez – A magán- és a családi élet tiszteletben tartása

„A 7. cikkben biztosított jog megfelel az EJEE 8. cikke által biztosított jognak. A technikai fejlődésre figyelemmel a »levelezés« szót a »kapcsolattartás« szó váltotta fel.

Az 52. cikk (3) bekezdésével összhangban e jog tartalma és terjedelme azonos az EJEE megfelelő cikkével. Ebből következőleg az e jogra jogszerűen alkalmazható korlátozás mértéke azonos az EJEE 8. cikkében megengedettel:

1. Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák.

2. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges."

Magyarázat az 52. cikkhez – A jogok és elvek hatálya és értelmezése

„A Charta azon cikkei, melyeknek mind tartalma, mind alkalmazási köre megegyezik az EJEE megfelelő cikkeivel, a következők: […]

- a 7. cikk megfelel az EJEE 8. cikkének."

3. kérdés: A Chartával összeegyeztethető a pszichológiai szakértői vélemény felhasználása nemzetközi védelmet kérelmező személy állítólagos szexuális irányultsága valódiságának értékeléséhez, amely arra irányul, hogy projekciós személyiségtesztek alapján feltérképezze e kérelmező szexuális irányultságát?

Bevezető megjegyzések

Az FRA-kézikönyv 8. fejezete strukturált kerettel szolgál, amellyel megvizsgálható az, hogy egy nemzeti rendelkezés összeegyeztethető-e a Chartával vagy sem. Annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi szükséges lépést végrehajtunk, célszerű ezt az ellenőrzőlistát használni. Ebben az esetben az értékeléshez a Charta 52. cikkének (1) bekezdését kell figyelembe venni (általános rendelkezés a Charta által biztosított jogok korlátozásáról).

A Charta 52. cikkének (1) bekezdésében előírt feltételek a következők:

- A korlátozásokat jogszabály írja elő?
- Garantált a szóban forgó alapvető jog lényegének tiszteletben tartása?
- A korlátozás jogos célt szolgál?
- A korlátozás alkalmas-e az azonosított probléma kezelésére?
- A korlátozás túlmegy-e azon, ami a kitűzött cél eléréséhez szükséges? Vannak-e más elérhető intézkedések, amelyek kevésbé avatkoznak be az alapvető jogokba?
- Arányosak-e a korlátozások az elérni kíván célhoz képest?

Ebben az ügyben a hangsúly *az arányossági kritériumokon* van.

Helyes válasz:

Nem. A Charta 7. cikkével összeegyeztethetetlen (lásd: az *F.*-ügyben hozott ítélet 50–70. pontja). Az EUB nem a Charta 1. cikkével foglalkozik.

Magyarázat

Az alapügyben szereplőhöz hasonló pszichológiai szakértői vélemény felhasználása beavatkozást jelent e személy magánéletének tiszteletben tartásához való jogába (lásd: az *F.*-ügyben hozott ítélet 54. pontja). A nemzetközi védelmet kérelmező személy magánéletébe az ilyen szakértői vélemény elkészítése és felhasználása révén történő beavatkozás – annak jellegére és céljára tekintettel – *különösen súlyos* (lásd: az *F.*-ügyben hozott ítélet 60. pontja).

Ebben a vonatkozásban releváns, hogy e hozzájárulás nem feltétlenül szabad, mivel de facto azon körülmények nyomásának van kitéve, amelyben a nemzetközi védelmet kérelmező személy van (lásd: az *F.*-ügyben hozott ítélet 53. pontja).

Mivel az ügy beavatkozással kapcsolatos, ellenőrizni kell az 52. cikk (1) bekezdésében megállapított feltételeket (lásd a bevezető megjegyzéseket).

Az EUB azonnal az arányosságot vizsgálja. A meghatározó tényező itt az, hogy az ilyen szakértői véleménynek a kérelmező magánéletére gyakorolt hatása túlzottnak tűnik a kitűzött célhoz képest. Tekintettel arra, hogy ez súlyos beavatkozást jelent a magánélet tiszteletben tartásához való jogba, a teszt nem tekinthető arányosnak azon előnyhöz képest, amellyel esetlegesen a tényeknek és a körülményeknek a 2011/95 irányelv 4. cikke szerinti értékelése járhat. Ebben a tekintetben az alábbi elemek együttes vizsgálata releváns.

- A nemzetközi védelmet kérelmező személy magánéletébe az ilyen szakértői vélemény elkészítése és felhasználása révén történő beavatkozás különösen súlyos.
- Az ilyen szakértői vélemény ugyanis azon alapul, hogy az érintett személy identitása egyik olyan lényeges elemének megállapítását célzó pszichológiai teszteknek veti alá magát, amely a magánszférájára vonatkozik, mivel az említett személy életének intim szférájával kapcsolatos.
- A nemzetközi emberi jogi jogszabályoknak a szexuális irányultsággal és a nemi identitással kapcsolatban való alkalmazásáról szóló Yogyakarta alapelvek 18. elve kimondja, hogy senki sem kényszeríthető pszichológiai vizsgálatra szexuális irányultsága vagy nemi identitása miatt.

Továbbá az ilyen szakvélemény nem tekinthető nélkülözhetetlennek ahhoz, hogy megerősítsék a nemzetközi védelmet kérelmező személy szexuális irányultságával kapcsolatos nyilatkozatait az ezen irányultság miatti üldöztetéstől való félelemmel indokolt nemzetközi védelem iránti kérelem elbírálása céljából.

Irodalomjegyzék

Az FRA-kézikönyv 1. fejezete („Alkalmazási kör” és „Mi a logikája a Charta 51. cikkének?”), továbbá 3., 4., 7. és 8. fejezete.

Ferreira, N. és Venturi, D. (2018), ‘Testing the untestable: The CJEU’s decision in Case C-473/16, F V Bevándorlási És Állampolgársági Hivatal (28 June 2018)’, EDAL – *European Database of Asylum Law,* elérhető itt: https://ssrn.com/abstract=3204321.

6. ESETTANULMÁNY: KIUTASÍTÁSI HATÁROZAT FELFÜGGESZTÉSE
MENEDÉKJOG ÉS MIGRÁCIÓ

A résztvevőknek kiosztandó anyagok

Az ügy tényállása

2009. április 15-én Mr Madagi a nemzeti jog alapján egészségügyi okokra alapított tartózkodási engedély iránti kérelmet nyújtott be, azzal az indokkal, hogy különösen súlyos betegségben szenved. E kérelmet 2009. december 4-én elfogadhatóvá nyilvánították. Egy 2011. június 6-i határozattal elutasították Mr Madagi tartózkodási engedély iránti kérelmét azzal az indokkal, hogy a kérelmező származási országa (Nigéria) rendelkezik olyan egészségügyi infrastruktúrával, amely lehetővé teszi a betegségében szenvedő betegek kezelését. E határozatot 2011. június 29-én egy kiutasítási végzéssel együtt kézbesítették Mr Madagi részére. E határozatot a Visszatérési irányelv (2008/115 irányelv) 3. cikkének 4. pontja értelmében vett „kiutasítási határozatnak" kell minősíteni. 2011. július 7-én Mr Madagi fellebbezett e kiutasítási határozat ellen, arra hivatkozva, hogy Nigériában nem áll ne érhető el megfelelő kezelés a betegségére. A releváns nemzeti jogszabályok alapján a kiutasítási határozat végrehajtásának felfüggesztését célzó jogorvoslat Mr Madagi számára nem elérhető.

Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban?

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a Charta)

19. cikk – Védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben

„2. Senki nem toloncolható ki vagy utasítható ki olyan államba, vagy adható ki olyan államnak, ahol komolyan fenyegeti az a veszély, hogy halálra ítélik, kínozzák, vagy más embertelen bánásmódnak vagy büntetésnek vetik alá. […]"

47. cikk – A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog

„Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz.

Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja. Mindenkinek biztosítani kell a lehetőséget tanácsadás, védelem és képviselet igénybevételéhez.

Azoknak, akik nem rendelkeznek elégséges pénzeszközökkel, költségmentességet kell biztosítani, amennyiben az igazságszolgáltatás hatékony igénybevételéhez erre szükség van."

A 2008/115/EK visszatérési irányelv[26]

A 3. cikk (4) bekezdése így rendelkezik:

„Ezen irányelv alkalmazásában a következő fogalommeghatározások érvényesek:

[…]

(4) „kiutasítási határozat": közigazgatási vagy bírósági határozat vagy intézkedés, amely valamely harmadik országbeli állampolgár tartózkodásának jogszerűtlenségét megállapítja vagy kimondja, és visszatérési kötelezettséget állapít meg vagy mond ki."

[26] Az Európai Parlament és a Tanács 2008/115/EK irányelve (2008. december 16.) a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról (HL 2008. L 348., 98. o.)

A 5. cikk így fogalmaz:

„Az irányelv végrehajtása során a tagállamok megfelelő figyelmet fordítanak:

[…]

(c) az érintett harmadik országbeli állampolgár egészségi állapotára, és tiszteletben tartják a visszaküldés tilalmának elvét."

„A kitoloncolás elhalasztása" című 9. cikk (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok elhalasztják a kitoloncolást

(a) ha az megsértené a visszaküldés tilalmának elvét, vagy

(b) fmindaddig, amíg a 13. cikk (2) bekezdésének megfelelően felfüggesztették a kitoloncolást."

A 12. cikk értelmében:

„A kiutasítási határozatok, és – amennyiben elrendelik – a beutazási tilalomról és a kitoloncolásról szóló határozatok meghozatalára írásban, a tényállás ismertetésével és jogi indokolással, valamint a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségek feltüntetésével kerül sor. […]"

A 13. cikk (1) és (2) bekezdése így rendelkezik:

1. (1) Az érintett harmadik országbeli állampolgár számára biztosítani kell a hatékony jogorvoslathoz való jogot, hogy illetékes bíróság vagy közigazgatósági hatóság, vagy pártatlan és a függetlenség biztosítékával rendelkező tagokból álló illetékes szerv előtt fellebbezéssel élhessen a kiutasításhoz kapcsolódó, a 12. cikk (1) bekezdésében említett határozatok ellen, vagy kérhesse azok felülvizsgálatát.

2. (2) Az (1) bekezdésben említett hatóságnak vagy szervnek hatáskörében áll felülvizsgálni a kiutasításhoz kapcsolódó, a 12. cikk (1) bekezdésében említett határozatokat, beleértve a határozatok végrehajtásának ideiglenes felfüggesztését, kivéve, ha a nemzeti jog értelmében az ideiglenes felfüggesztés már érvényben van."

A 14. cikk (1) bekezdése így rendelkezik:

„A 16. és 17. cikkek hatálya alá eső helyzet kivételével a tagállamok a harmadik országbeli állampolgárok tekintetében a lehetőségekhez mérten biztosítják az alábbi elvek figyelembevételét a 7. cikknek megfelelően az önkéntes távozásra engedélyezett időszak alatt, valamint azon időszakok alatt, amelyekre a 9. cikknek megfelelően a kitoloncolást elhalasztották:

[…]

(b) biztosítani kell a sürgősségi egészségügyi ellátást és a betegségek alapvető kezelését."

Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni?

A külföldiek beutazásáról, tartózkodásáról, letelepedéséről és kiutasításáról szóló törvény 3 (i) cikkének 1. §-A a következőt mondja ki:

„Az a Franciaországban tartózkodó külföldi, aki a személyazonosságát a 2. §-nak megfelelően igazolja, és aki olyan betegségben szenved, amely valós veszélyt jelent életére vagy testi épségére nézve, vagy embertelen vagy megalázó bánásmód valós veszélyével jár, amennyiben származási országában, vagy abban az országban, ahol tartózkodik, nem létezik megfelelő kezelés, a minisztertől vagy megbízottjától tartózkodási engedélyt kérhet Franciaországban."

Kérdések

1. kérdés: A Charta 47. cikke alkalmazandó a felfüggesztésre (és annak hiányára) vonatkozó nemzeti eljárási szabályokra?

a. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez (EJEE) hasonlóan.

b. Igen, mert ezek a szabályok a 2008/115/EK irányelv végrehajtásának minősülnek.

c. Nem, mert a 2008/115/EK irányelv nem írja elő, hogy a 13. cikk (1) bekezdésében meghatározott jogorvoslat szükségszerűen felfüggesztő hatályú legyen.

d. Nem. Ez az ügy a menekültüggyel kapcsolatos, és a Charta 47. cikke csak polgári jogi követelések esetén és büntetőeljárás keretében garantálja a hatékony bírói jogvédelemhez való jogot.

Megjegyzések

Feltéve, hogy a Charta alkalmazandó:

2. kérdés: A Charta vonatkozó rendelkezései alapján vitassák meg, hogy a Charta 47. és 19. cikkének értelmezésére ugyanazok a kötelező normák érvényesek-e, mint amelyeket az EJEE és az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) ítélkezési gyakorlata állapít meg.

Megjegyzések

3. kérdés: A 2008/115/EK irányelvnek a Charta 19. cikke (2) bekezdésével és 47. cikkével összefüggésben értelmezett 5. és 13. cikkét úgy kell értelmezni, hogy biztosítani kell felfüggesztő hatályú jogorvoslatot az olyan kiutasítási határozattal szemben, amelynek végrehajtása a szóban forgó harmadik országbeli állampolgárt az egészségi állapota súlyos és visszafordíthatatlan romlása komoly veszélyének teheti ki?

Megjegyzések

További információkért lásd az uniós Chartáról szóló oldalakat az FRA weboldalán.

Háttér-információk az oktatók számára

Bevezető megjegyzések

Az esettanulmány alapja: az Európai Unió Bírósága (EUB), C-562/13, *Abdida,* ECLI:EU:C:2014:2453, 2014. december 18.

Az esettanulmány csak a kiutasítási határozat elleni fellebbezés halasztó hatályával foglalkozik, amelyet az EUB a 39–53. pontban tárgyal. Nem tér ki arra a kérdésre, hogy fennáll-e az alapvető szükségletek kielégítésének kötelezettsége. Az esettanulmányban szereplő tényállást leegyszerűsítettük, és ezt a szempontot figyelmen kívül hagytuk.

Kérdések és válaszok

1. kérdés: A Charta 47. cikke alkalmazandó a felfüggesztésre (és annak hiányára) vonatkozó nemzeti eljárási szabályokra?

a. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az EJEE-hez hasonlóan.

b. **Igen, mert ezek a szabályok a 2008/115/EK irányelv végrehajtásának minősülnek.**

c. Nem, mert a 2008/115/EK irányelv nem írja elő, hogy a 13. cikk (1) bekezdésében meghatározott jogorvoslat szükségszerűen felfüggesztő hatályú legyen.

d. Nem. Ez az ügy a menekültüggyel kapcsolatos, és a Charta 47. cikke csak polgári jogi követelések esetén és büntetőeljárás keretében garantálja a hatékony bírói jogvédelemhez való jogot.

Bevezető megjegyzések

Fontos, hogy egy Chartát érintő ügy elemzését azzal kezdjük, hogy a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizzük, hogy a Charta alkalmazandó-e. Az erre a kérdésre adott visszajelzésben kiemelhetjük azt, hogy miért van szükség minden esetben erre a fontos előkészítő lépésre (lásd az FRA-kézikönyv 3. fejezetét). Továbbá az említett kézikönyv 7. fejezetére is hivatkozhatunk, amely a Charta 51. cikk (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó ellenőrzőlistát tartalmaz.

Nagyon fontos megjegyezni, hogy az uniós alapjogok csak az uniós jog hatálya alá tartozó helyzetekben alkalmazandók. Ez jelentős különbség az EJEE-hez képest, amelyet elvileg minden esetben alkalmazni kell. A Charta alkalmazása során a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizni kell, hogy a szóban forgó ügy tisztán nemzeti helyzet-e, ahol a Charta nem játszik szerepet, vagy az uniós jog hatálya alá tartozik-e, mely esetben a Charta alkalmazandó. Az 51. cikk (1) bekezdésének lényege tulajdonképpen az, hogy az uniós alapjogok alkalmazása az uniós jog egyéb rendelkezéseinek alkalmazásával jár együtt. Az is megemlítendő, hogy a Charta alkalmazása minden esetben az uniós jog más rendelkezéseinek alkalmazásához kapcsolódik.

Ez a kérdés az Abida-ügyben explicit formában nem merül fel. Az EUB a Chartát használja a 2008/115/EK irányelv 5. és 13. cikkének értelmezésére.

Helyes válasz:

A **„b" válasz** a helyes (lásd az FRA-kézikönyv 7. fejezetében az A.3. szituációt).

Magyarázat

A Charta 51. cikke (1) bekezdésének megfelelően a Charta alkalmazandó minden olyan nemzeti rendelkezésre, amely az uniós jogot hajtja végre. Az EUB ítélkezési gyakorlata szerint „az uniós jog végrehajtását" széles körűen kell értelmezni, ami kiterjed az uniós jog tagállamok általi minden végrehajtására és alkalmazására. Ez ugyanazt jelenti, mint az „uniós jog alkalmazási körében eljárva", és magában foglalja az uniós jog alá tartozó összes helyzetet.

Ebben az ügyben a Charta alkalmazása a 2008/115/EK irányelv 13. cikkének (2) bekezdéséhez kapcsolódik, amely a tagállamok mérlegelési jogkörébe utalja a kiutasítási határozatok ideiglenes felfüggesztését. Amikor a tagállamok ezt a mérlegelési jogkört gyakorolják, az elvileg „az uniós jog végrehajtásának" minősül, függetlenül attól, hogy kötelezően vagy opcionálisan gyakorolják e jogköreiket. Akár az is előfordulhat, hogy a Charta tiszteletben tartása oda vezet, hogy az uniós jogon alapuló mérlegelési jogkör gyakorlása kötelező lesz. Ebben az ügyben pontosan ez történt (további példák azokra az esetekre, ahol a mérlegelési jogkör gyakorlása kötelességnek minősült: EUB, C-411/10 és C-493/10, N.S., 2011. december 21., 55., 68–69. és 106–108. pont; és EUB, C-329/13, Stefan, 2014. május 8., 35. pont). Ez az oka annak, hogy a „c" válasz nem helyes.

Az **„a" válasz** nem helyes (lásd a bevezető megjegyzéseket).

A **„d" válasz** nem helyes. Az EJEE 6. cikkéhez képest a Charta 47. cikkének fontos hozzáadott értéke az, hogy alkalmazási köre nem korlátozódik a polgári jogi követelésekre és a büntetőeljárásokra. Ez azt jelenti, hogy a jogviták más területein is alkalmazni kell, ideértve például a menekültügyet, a migrációt és az adózást (lásd a 2. kérdéshez fűzött magyarázatok aláhúzott részeit).

2. kérdés: A Charta vonatkozó rendelkezései alapján vitassák meg, hogy az EJEE és az EJEB ítélkezési gyakorlata releváns-e.

Helyes válasz:

Igen. Az EJEE és az EJEB ítélkezési gyakorlata elvileg releváns a Charta 47. cikkének és 19. cikke (2) bekezdésének alkalmazása szempontjából. Az EUB is

hivatkozik az EJEB ítélkezési gyakorlatára (lásd: az *Abdida*-ügyben hozott ítélet 47. és 51. pontja).

Magyarázat

Az EJEE nem minősül az uniós jogba formálisan beépült jogi eszköznek. A Charta azonban olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az EJEE-ben biztosított jogoknak („kapcsolódó jogok"). A Charta 52. cikkének (3) bekezdése szerint a Chartában foglalt megfelelő jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azon jogokéval, amelyek az EJEE-ben szerepelnek (beleértve az EJEB ítélkezési gyakorlatát is). Az EJEE a minimális védelmi szintet állapítja meg, de az uniós jog szélesebb körű védelmet is biztosíthat (lásd az FRA-kézikönyv 2. fejezetét, valamint 8. fejezetének 9. és 10. lépését).

Magyarázat az 52. cikkhez – A jogok és elvek hatálya és értelmezése

„3. Amennyiben e Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben biztosított jogoknak, akkor e jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek. Ez a rendelkezés nem akadályozza meg azt, hogy az Unió joga kiterjedtebb védelmet nyújtson."

Honnan lehet tudni, hogy kapcsolódó jogokról van szó?

Erre a kérdésre a „Magyarázatok az Alapjogi Chartához" című dokumentumnak a Charta 52. cikkének (3) bekezdésére vonatkozó magyarázata, valamint a Charta szóban forgó konkrét rendelkezésére vonatkozó magyarázata adja meg a választ (a dokumentum hozzáférhető az EUR-LEX-en: „Szerződések/Egyéb szerződések és jegyzőkönyvek", HL C 303., 2007.12.14.).

Magyarázat a 19. cikkhez – Védelem a kitoloncolással, a kiutasítással és a kiadatással szemben

> *„[…]*
>
> *A (2) bekezdés magában foglalja az Emberi Jogok Európai Bíróságának az EJEE 3. cikkére vonatkozó ítélkezési gyakorlatát (lásd az Ahmed kontra Ausztria ügyben 1996. december 17-én hozott ítéletet [EBHT 1996-VI., 2206. o.] és a Sóérin-ügyben 1989. július 7-én hozott ítéletet)."*

Magyarázat a 47. cikkhez – A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jog

> *„Az első bekezdés az EJEE 13. cikkén alapul:*
>
> *»Bárkinek, akinek a jelen Egyezményben meghatározott jogait és szabadságait megsértették, joga van ahhoz, hogy a hazai hatóság előtt a jogsérelem hatékony orvoslását kérje az esetben is, ha e jogokat hivatalos minőségben eljáró személyek sértették meg.«*
>
> *Az uniós jogban ugyanakkor a védelem szélesebb körű, mivel bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz való jogot biztosít.*
>
> *[…]*
>
> *A második bekezdés az EJEE 6. cikkének (1) bekezdésén alapul, amely a következőképpen szól:*
>
> *»Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. Az ítéletet nyilvánosan kell kihirdetni, a tárgyalóterembe történő belépést azonban meg lehet tiltani a sajtónak és a közönségnek a tárgyalás teljes időtartamára vagy egy részére annyiban, amennyiben egy demokratikus társadalomban ez az erkölcsök, a közrend, illetőleg a nemzetbiztonság érdekében szükséges, ha e korlátozás kiskorúak érdekei, vagy az eljárásban résztvevő felek magánéletének védelme szempontjából szükséges, illetőleg annyiban, amennyiben ezt a bíróság feltétlenül szükségesnek tartja, mert úgy ítéli meg, hogy az adott ügyben olyan különleges körülmények állnak fenn, melyek folytán a nyilvánosság az igazságszolgáltatás érdekeit veszélyeztetné.«*
>
> *Az uniós jogban a bírósághoz fordulás joga nem korlátozódik a polgári jogi jogokkal és kötelezettségekkel kapcsolatos jogvitákra. Ez annak egyik következménye, hogy az Unió jogállamiságon alapuló közösség, a 294/83. sz. »Les Vértes« kontra Európai Parlament ügyben 1986. április 23-án hozott ítélet (EBHT 1986., 1339. o.) rendelkezésének értelmében. Mindemellett azonban az EJEE által nyújtott biztosítékok minden – alkalmazási körükön kívül eső – tekintetben hasonló módon vonatkoznak az Unióra.*
>
> *A harmadik bekezdés tekintetében meg kell jegyezni, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatával összhangban költségmentességre vonatkozó rendelkezést kell hozni, amennyiben az ilyen segítségnyújtás hiánya lehetetlenné tenné a hatékony jogorvoslat biztosítását (1979. október 9-i EJEE ítélet, Airé, A sorozat, 32. kötet, 11.). Létezik költségmentességi rendszer az Európai Unió Bírósága elé került ügyek esetében is."*

Magyarázat az 52. cikkhez – A jogok és elvek hatálya és értelmezése

> *„A Charta azon cikkei, melyeknek mind tartalma, mind alkalmazási köre megegyezik az EJEE megfelelő cikkeivel, a következők:*
>
> *[…]*
>
> *a 19. cikk (2) bekezdése megfelel az EJEE 3. cikkének, az Emberi Jogok Európai Bíróságának értelmezése szerint;*
>
> *[…]*

Azok a cikkek, amelyek tartalma azonos az EJEE megfelelő cikkeinek tartalmával, de amelyeknek alkalmazási köre szélesebb azokénál, a következők:

[…]

a 47. cikk második és harmadik bekezdése megfelel az EJEE 6. cikke (1) bekezdésének, de a polgári jogi jogokra és kötelezettségekre vagy büntetőjogi vádakra vonatkozó korlátozás az uniós jog és annak alkalmazása tekintetében nem alkalmazható;

[…]".

3. kérdés: A 2008/115/EK irányelvnek a Charta 19. cikke (2) bekezdésével és 47. cikkével összefüggésben értelmezett 5. és 13. cikkét úgy kell értelmezni, hogy biztosítani kell felfüggesztő hatályú jogorvoslatot az olyan kiutasítási határozattal szemben, amelynek végrehajtása a szóban forgó harmadik országbeli állampolgárt az egészségi állapota súlyos és visszafordíthatatlan romlása komoly veszélyének teheti ki?

Helyes válasz:

Igen (lásd: az *Abdida*-ügyben hozott ítélet 46–53. pontja).

Az EUB szerint a 2008/115/EK irányelvnek a Charta 19. cikke (2) bekezdésével és 47. cikkével összefüggésben értelmezett 5. és 13. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti jogszabály, amely nem biztosít felfüggesztő hatályú jogorvoslatot egy olyan kiutasítási határozattal szemben, amelynek végrehajtása a szóban forgó harmadik országbeli állampolgárt az egészségi állapota súlyos és visszafordíthatatlan romlása komoly veszélyének teheti ki.

Magyarázat

Az említett irányelv nem írja elő, hogy a 13. cikk (1) bekezdésében meghatározott jogorvoslat felfüggesztő hatályú. Mindazonáltal e jogorvoslat jellemzőit a Charta 47. cikkével összhangban kell meghatározni, amely a hatékony bírói jogvédelem elvének megerősítését képezi.

E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a Charta 19. cikkének (2) bekezdése többek között kimondja, hogy senki sem toloncolható ki olyan államba, ahol komolyan fenyegeti az a veszély, hogy embertelen vagy megalázó bánásmódnak vetik alá. Az EJEB ítélkezési gyakorlatára hivatkozva az EUB úgy ítéli, hogy igen kivételes esetekben, amikor a harmadik országbeli, súlyos betegségben szenvedő állampolgárnak a megfelelő kezelést nyújtani nem tudó országba való kitoloncolása sérti a visszaküldés tilalmának elvét, a tagállamok a 2008/115/EK irányelvnek a Charta 19. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 5. cikke értelmében tehát nem rendelhetik el a kiutasítást.

Ezeket az igen kivételes eseteket a súlyos és helyrehozhatatlan kár jellemzi, amely a harmadik országbeli állampolgárnak egy olyan országba való kitoloncolásából ered, ahol komolyan fenyegeti az a veszély, hogy embertelen vagy megalázó bánásmódnak vetik alá.

Az olyan kiutasítási határozat elleni jogorvoslat hatékonysága, amelynek végrehajtása a szóban forgó harmadik országbeli állampolgárt az egészségi állapota súlyos és visszafordíthatatlan romlása komoly veszélyének teheti ki, azt feltételezi – e körülmények között –, hogy e harmadik országbeli állampolgár felfüggesztő hatályú jogorvoslattal élhessen, annak biztosításához, hogy a kiutasítási határozatot ne hajtsák végre mindaddig, amíg a 2008/115/EK irányelvnek a Charta 19. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 5. cikkének megsértésére vonatkozó panaszt a hatáskörrel rendelkező hatóság meg nem vizsgálta.

Irodalomjegyzék

Az FRA-kézikönyv 1. fejezete („Alkalmazási kör" és „Mi a logikája a Charta 51. cikkének?"), továbbá 3., 4., 7. és 8. fejezete.

7. ESETTANULMÁNY: AMATŐR ÚJSÁGÍRÓI TEVÉKENYSÉG A YOUTUBE-ON
ADATVÉDELEM ÉS INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM

A résztvevőknek kiosztandó anyagok

Az ügy tényállása

Mr Persona egy rendőrkapitányságon videófelvételt készített. A felvétel ahhoz a vallomáshoz kapcsolódott, amelyet Mr Persona az ellene indított szabálysértési eljárás lefolytatása keretében tett. A videófelvételen a rendőrségi létesítmény és több, szolgálatot teljesítő rendőrtiszt látható. Felvétel készült továbbá a beszélgetésről, amelyet Mr Persona az adminisztratív tevékenységüket ellátó rendőrtisztekkel folytatott. A felvételen hallható Mr Persona, az érintett rendőrtisztek, valamint a Mr Perssont a rendőrkapitányságra elkísérő személy hangja. Mr Persona az így készült videófelvételt közzétette a YouTube internetes oldalon.

A nemzeti adatvédelmi hatóság megállapította, hogy Mr Persona megsértette a releváns nemzeti jogszabályokat, mivel a rendőrtiszteket nem tájékoztatta a felvétel készítésének céljáról. Emellett nem adott olyan tájékoztatást a nemzeti adatvédelmi hatóságnak a videófelvétel készítésének és az internetes oldalon történő közzétételének céljáról, amely azt bizonyította volna, hogy a videófelvétel elkészítésének és közzétételének célja megfelel a vonatkozó nemzeti szabályokban előírt követelményeknek. A nemzeti adatvédelmi hatóság ezért felszólította Mr Perssont, hogy távolítsa el a szóban forgó videót a YouTube-ról és a többi olyan internetes oldalról, ahol közzétették.

Mr Persona keresetet nyújtott be a nemzeti bírósághoz. Elismeri, hogy nem kapta meg a rendőrtisztek kifejezett hozzájárulását a videófelvétel elkészítéséhez vagy az interneten történő későbbi közzétételéhez. Azonban azzal érvel, hogy a videófelvétellel a társadalom figyelmét kívánta felhívni egy olyan jelenségre, amely véleménye szerint a rendőrség jogellenes magatartásának minősül.

A nemzeti bíróság úgy ítéli meg, hogy az Európai Unió Bíróságának (EUB) korábbi ítélkezési gyakorlatából egyértelműen következik, hogy a szóban forgó rögzítési és feltöltési tevékenység az általános adatvédelmi rendelet (GDPR)[27] hatálya alá tartozik, és ez alól nincs mentesség. Ezen belül ebben az esetben az adatkezelés nem tartozik „a kizárólag személyes célra, vagy háztartási tevékenység keretében végzett", mentességet élvező tevékenység körébe, mivel Mr Persona hozzáférési korlátozások nélkül tette közzé a videófelvételt, és ily módon „meghatározatlan számú személy számára" tette hozzáférhetővé. A nemzeti bíróság azonban útmutatást kér az EUB-től abban a kérdésben, hogy magánszemély tevékenységei (mint amilyen Mr Perssoné is) a GDPR 85. cikkében meghatározott „újságírási cél" fogalma alá tartoznak-e.

Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban?

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a Charta)

7. cikk – A magán- és a családi élet tiszteletben tartása

> *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát és kapcsolattartását tiszteletben tartsák."*

8. cikk – A személyes adatok védelme

> *„1. Mindenkinek joga van a rá vonatkozó személyes adatok védelméhez.*

[27] Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL 2016 L 1119.) (általános adatvédelmi rendelet).

2. Az ilyen adatokat csak tisztességesen és jóhiszeműen, meghatározott célokra, az érintett személy hozzájárulása alapján vagy valamilyen más, a törvényben rögzített jogos okból lehet kezelni. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy a róla gyűjtött adatokat megismerje, és joga van azokat kijavíttatni.

3. E szabályok tiszteletben tartását független hatóságnak kell ellenőriznie."

11. cikk – A véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága

„1. Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleményalkotás szabadságát, valamint az információk és eszmék megismerésének és közlésének szabadságát anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhatna, továbbá országhatárokra való tekintet nélkül.

2. A tömegtájékoztatás szabadságát és sokszínűségét tiszteletben kell tartani."

Általános adatvédelmi rendelet

Cél

A GDPR célja a természetes személyeknek a személyes adatok kezeléséhez kapcsolódó alapvető jogainak és szabadságainak, többek között a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való jog, valamint a személyes adatok védelméhez való jog (amelyeket a Charta 7. és 8. cikke garantál) védelmének biztosítása, emellett pedig a személyes adatok szabad áramlásának lehetővé tétele.

E cél azonban nem érhető el annak figyelembevétele nélkül, hogy az említett alapvető jogokat bizonyos mértékben össze kell egyeztetni az alapvető véleménynyilvánítás szabadságával (a Charta 11. cikke).

6. cikk – Az adatkezelés jogszerűsége

„1. A személyes adatok kezelése kizárólag akkor és annyiban jogszerű, amennyiben legalább az alábbiak egyike teljesül: […]

(f) az adatkezelés az adatkezelő vagy egy harmadik fél jogos érdekeinek érvényesítéséhez szükséges, kivéve, ha ezen érdekekkel szemben elsőbbséget élveznek az érintett olyan érdekei vagy alapvető jogai és szabadságai, amelyek személyes adatok védelmét teszik szükségessé, különösen, ha az érintett gyermek."

85. cikk – A személyes adatok kezelése és a véleménynyilvánítás szabadságához és a tájékozódáshoz való jog

„2. A személyes adatok újságírási célból, illetve tudományos, művészi vagy irodalmi kifejezés céljából végzett kezelésére vonatkozóan a tagállamok kivételeket vagy eltéréseket határoznak meg a II. fejezet (elvek), a III. fejezet (az érintett jogai), a IV. fejezet (az adatkezelő és az adatfeldolgozó), az V. fejezet (a személyes adatok harmadik országokba vagy nemzetközi szervezetek részére történő továbbítása), a VI. fejezet (független felügyeleti hatóságok), a VII. fejezet (együttműködés és egységesség) és a IX. fejezet (az adatkezelés különös esetei) alól, ha e kivételek vagy eltérések szükségesek ahhoz, hogy a személyes adatok védelméhez való jogot össze lehessen egyeztetni a véleménynyilvánítás szabadságához és a tájékozódáshoz való joggal."

Kérdések

Mr Perssonnek bírósági illetéket (27,50 euró) kell fizetnie ahhoz, ügyét a nemzeti bíróság elé terjeszthesse.

A GDPR 78. cikkének (1) bekezdése valóban rendelkezik az adatvédelmi hatóságok döntéseivel szembeni hatékony bírósági jogorvoslatra való jogról, azonban a bírósági illetékekre vagy az ilyen jellegű bírósági eljárásokat érintő eljárási szabályokra nézve semmilyen rendelkezést nem tartalmaz.

A bírósági illeték megfizetésének kötelezettsége a nemzeti eljárásjogból következik. A szóban forgó nemzeti jogszabály általában a közigazgatási ügyekre vonatkozik, és nem a GDPR végrehajtására irányul. Ebben a konkrét esetben a nemzeti eljárásjog illetékmentességet ír elő. Azonban Mr Persson sajnálatos módon nem felel meg e mentesség feltételeinek, mivel a pénzügyi helyzettel kapcsolatos feltételek mellett annak a feltételnek is teljesülnie kell, hogy az érintett személynek 30 évnél idősebbnek kell lennie. Mr Persson ezt nem fogadja el, és azt állítja, hogy a mentességi követelmények sértik a megkülönböztetés tilalmának az elvét (a Charta 21. cikke).

1. kérdés: A Charta alkalmazandó a bírósági illetékekről szóló nemzeti jogszabályokra?

a. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez (EJEE) hasonlóan.

b. Nem. A rendelet nem tartalmaz a bírósági illetékekről vagy az eljárási szabályokról szóló rendelkezést. Ezek a rendelkezések a nemzeti eljárási autonómia körébe tartoznak.

c. Nem. A szóban forgó nemzeti jogszabály általánosságban alkalmazandó, és nem a rendelet végrehajtására irányul.

d. Igen. Olyan nemzeti eljárási szabályt érint, amelynek alkalmazására a GDPR-ral összefüggésben kerül sor.

Megjegyzések

Feltéve, hogy a Charta alkalmazandó:

2. kérdés: A Charta vonatkozó rendelkezései alapján vitassák meg, hogy az EJEE és az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) ítélkezési gyakorlata releváns-e ebben az ügyben.

Megjegyzések

3. kérdés: Hogyan értékelnék ezt az ügyet a GDPR és a Charta fényében? Vitassák meg az egymással versengő alapjogok közötti egyensúly kérdését, majd válaszoljanak a következő kérdésekre.

a. Milyen tényezőket kell figyelembe vennie a nemzeti bíróságnak? Ebben az esetben minek van döntő jelentősége?

b. Számítana-e, ha az ügy a nyomtatott sajtóban való közzétételt érintené?

c. Mi a véleménye arról a nézetről, amelyet az EUB előtt fejtettek ki egyes tagállamok, nevezetesen hogy az újságírásra minden esetben jellemzőek bizonyos formai jegyek, valamint szakmai eljárások és ellenőrzések?

d. Számít az, hogy a YouTube nem újságírói platform?

e. Releváns az, hogy a rendőrtiszteket nem tájékoztatták e videófelvétel készítéséről és annak céljairól?

Megjegyzések

További információkért lásd az uniós Chartáról szóló oldalakat az FRA weboldalán.

Háttér-információk az oktatók számára

Bevezető megjegyzések

Az ügy alapja: EUB, C-345/17, Buivids, ECLI:EU:C:2019:122, 2019. február 14. A Buivids-ügy a korábbi ítélkezési gyakorlatra támaszkodik:

- EUB, C-101/01, *Lindqvist,* ECLI:EU:C:2003:596, 2003. november 6.;
- EUB, C-73/07, Satamedia, EU:C:2008:727, 2008. december 16.

Felhívjuk figyelmet arra, hogy a *Buivids*-ügy az adatvédelemről szóló 95/46/EK irányelven (DPD) alapul. Ezt az irányelvet helyezte hatályon kívül a GDPR, amely 2018. május 25. óta hatályos. A *Buivids*-ügyben hozott ítélet a DPD 7. cikkének f) pontjára és 9. cikkére hivatkozik. A résztvevőknek kiosztandó anyagokban ezeket a rendelkezéseket a GDPR 6. cikke (1) bekezdésének f) pontjában és 85. cikkében szereplő (csaknem) egyenértékű rendelkezésekkel helyettesítettük.

Az esettanulmány az ítéletnek csak azt a részét tárgyalja, amely a második kérdéssel foglalkozik, ahol az EUB utasításokat ad a nemzeti bíróságnak arra vonatkozóan, hogy hogyan ellenőrizhető, hogy egy adott tevékenység az irányelv értelmében személyes adatok újságírás céljából történő feldolgozását érinti-e. Az első kérdés kapcsán megjegyzendő, hogy az EUB kimondta, hogy a szóban forgóhoz hasonló videófelvételek készítése és azok interneten történő közzététele a 95/46/EK irányelv hatálya alá tartozik. Ezen nem változtat az a tény, hogy egyszeri felvételről van szó. Végsősoron a digitális fényképezőgéppel készült felvételt a fényképezőgép memóriája tárolja, ezért személyes adatok automatizált kezelésének tekinthető. Ezen a tényen az sem változtat, hogy a felvétel irodában tartózkodó rendőrtiszteket is ábrázol, mivel az irányelv nem rendelkezik e szabály alóli kivételről. Az ítéletnek ez a része az esettanulmányban ismertetett tényállás része, tehát „adott", vagyis nem szerepel a kérdésekben. Meg kell azonban jegyezni, hogy az ítélet e részéből az következik, hogy az adatvédelem vonatkozik harmadik személyek személyes adatainak a különböző közösségimédia-platformokon (például a Facebookon és az Instagramon) történő amatőr közzétételére is.

Kérdések és válaszok

Mr Perssonnek bírósági illetéket (27,50 euró) kell fizetnie ahhoz, ügyét a nemzeti bíróság elé terjeszthesse. A GDPR 78. cikkének (1) bekezdése valóban rendelkezik az adatvédelmi hatóságoknak az érintettre vonatkozó döntéseivel szembeni hatékony bírósági jogorvoslatra való jogról, azonban a bírósági illetékekre vagy az ilyen jellegű bírósági eljárásokat érintő eljárási szabályokra nézve semmilyen rendelkezést nem tartalmaz. A bírósági illeték megfizetésének kötelezettsége a nemzeti eljárásjogból következik. A szóban forgó nemzeti jogszabály általában a közigazgatási ügyekre vonatkozik, és nem a GDPR végrehajtására irányul. Ebben a konkrét esetben a nemzeti eljárásjog illetékmentességet ír elő. Azonban Mr Persson sajnálatos módon nem felel meg e mentesség feltételeinek, mivel a pénzügyi helyzettel kapcsolatos feltételek mellett annak a feltételnek is teljesülnie kell, hogy az érintett személynek 30 évnél idősebbnek kell lennie. Mr Persson ezt nem fogadja el, és azt állítja, hogy a mentességi követelmények sértik a megkülönböztetés tilalmának az elvét (a Charta 21. cikke).

1. kérdés: A Charta alkalmazandó a bírósági illetékekről szóló nemzeti jogszabályokra?

a. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az EJEE-hez hasonlóan.

b. Nem. A rendelet nem tartalmaz a bírósági illetékekről vagy az eljárási szabályokról szóló rendelkezést. Ezek a rendelkezések a nemzeti eljárási autonómia körébe tartoznak.

c. Nem. A szóban forgó nemzeti jogszabály általánosságban alkalmazandó, és nem a rendelet végrehajtására irányul.

d. Igen. Olyan nemzeti eljárási szabályt érint, amelynek alkalmazására a GDPR-ral összefüggésben kerül sor.

Bevezető megjegyzések

Fontos, hogy egy Chartát érintő ügy elemzését azzal kezdjük, hogy a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizzük, hogy a Charta alkalmazandó-e. Az erre a kérdésre adott visszajelzésben kiemelhetjük azt, hogy miért van szükség minden esetben erre a fontos előkészítő lépésre (lásd az FRA-kézikönyv 3. fejezetét). Továbbá az említett kézikönyv 7. fejezetére is hivatkozhatunk, amely a Charta 51. cikk (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó ellenőrzőlistát tartalmaz.

Nagyon fontos megjegyezni, hogy az uniós alapjogok csak az uniós jog alkalmazásának hatálya alá tartozó helyzetekben alkalmazandók. Ez jelentős különbség az EJEE-hez képest, amelyet elvileg minden esetben alkalmazni kell. A Charta alkalmazása során a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizni kell, hogy a szóban forgó ügy tisztán nemzeti helyzet-e, ahol a Charta nem játszik szerepet, vagy az uniós jog hatálya alá tartozik-e, mely esetben a Charta alkalmazandó. Az 51. cikk (1) bekezdésének lényege tulajdonképpen az, hogy az uniós alapjogok alkalmazása az uniós jog egyéb rendelkezéseinek alkalmazásával jár együtt. Az is megemlítendő, hogy a Charta alkalmazása minden esetben az uniós jog más rendelkezéseinek alkalmazásához kapcsolódik.

A kérdés ebben a formában nem a Buivids-ügyből származik.

Helyes válasz:

A **„d" válasz** a helyes (lásd az FRA-kézikönyv 7. fejezetében az A.4. szituációt).

Magyarázat

A Charta 51. cikke (1) bekezdésének megfelelően a Charta alkalmazandó minden olyan nemzeti rendelkezésre, amely az uniós jogot hajtja végre. Az EUB ítélkezési gyakorlata szerint „az uniós jog végrehajtását" széles körűen kell értelmezni, ami kiterjed az uniós jog tagállamok általi minden végrehajtására és alkalmazására. Ez ugyanazt jelenti, mint az „uniós jog alkalmazási körében eljárva", és magában foglalja az uniós jog alá tartozó összes helyzetet.

Az uniós jog (szankciók, jogorvoslat és végrehajtás) alkalmazásának és érvényesülésének garantálására használt nemzeti intézkedések „az uniós jog végrehajtásának" minősülnek a Charta 51. cikk (1) bekezdése értelmében. Az uniós alapvető jogokat alkalmazni kell ezekre a nemzeti intézkedésekre, ha azokat uniós összefüggésben használják. Rendes esetben ezt a szabályt attól függetlenül alkalmazni kell, hogy a szóban forgó uniós jogi aktus tartalmaz-e konkrét rendelkezéseket (kötelezettségeket) az uniós jog érvényesülésével kapcsolatban.

Az **„a" válasz** nem helyes (lásd a bevezető megjegyzéseket).

A **„b" válasz** helyesen jegyzi meg, hogy ezek a rendelkezések a nemzeti eljárási autonómia körébe tartoznak. Azonban, amint azt korábban tárgyaltuk, az eljárási autonómia körében történő fellépés minősülhet az uniós jog végrehajtásának (a Charta 51. cikkének (1) bekezdése).

A **„c" válasz** nem helyes. Azok az általános szabályok, amelyek nem az uniós jog végrehajtására irányulnak, abban az eseten minősülhetnek az 51. cikk szerinti végrehajtásnak, ha az adott szabály alkalmazására az uniós joggal összefüggésben kerül sor.

2. kérdés: A Charta vonatkozó rendelkezései alapján vitassák meg, hogy az EJEE és az EJEB ítélkezési gyakorlata releváns-e ebben az ügyben.

Helyes válasz:

Igen. Az EJEE elvileg releváns a Charta 8. és 11. cikkének alkalmazása szempontjából.

Magyarázat

Az EJEE nem minősül az uniós jogba formálisan beépült jogi eszköznek. A Charta azonban olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az EJEE-ben biztosított jogoknak („kapcsolódó jogok"). A Charta 52. cikkének (3) bekezdése szerint a Chartában foglalt megfelelő jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azon jogokéval, amelyek az EJEE-ben szerepelnek (beleértve az EJEB ítélkezési gyakorlatát is). Az EJEE a minimális védelmi szintet állapítja meg, de az uniós jog szélesebb körű védelmet is biztosíthat (lásd az FRA-kézikönyv 2. fejezetét, valamint 8. fejezetének 9. és 10. lépését).

Magyarázat az 52. cikkhez – A jogok és elvek hatálya és értelmezése

„3. Amennyiben e Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben biztosított jogoknak, akkor e jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek. Ez a rendelkezés nem akadályozza meg azt, hogy az Unió joga kiterjedtebb védelmet nyújtson."

Honnan lehet tudni, hogy kapcsolódó jogokról van szó?

Erre a kérdésre a „Magyarázatok az Alapjogi Chartához" című dokumentumnak a Charta 52. cikkének (3) bekezdésére vonatkozó magyarázata, valamint a Charta szóban forgó konkrét rendelkezésére vonatkozó magyarázata adja meg a választ (a dokumentum hozzáférhető az EUR-LEX-en: „Szerződések/Egyéb szerződések és jegyzőkönyvek", HL C 303., 2007.12.14.).

Magyarázat a 7. cikkhez – A magán- és a családi élet tiszteletben tartása

„A 7. cikkben biztosított jog megfelel az EJEE 8. cikke által biztosított jognak. A technikai fejlődésre figyelemmel a »levelezés« szót a »kapcsolattartás« szó váltotta fel."

Magyarázat a 11. cikkhez – A véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága

„A 11. cikk megfelel az EJEE 10. cikkének, […]"

Magyarázat az 52. cikkhez – A jogok és elvek hatálya és értelmezése

„[…] A Charta azon cikkei, melyeknek mind tartalma, mind alkalmazási köre megegyezik az EJEE megfelelő cikkeivel, a következők:

[…]

- a 7. cikk megfelel az EJEE 8. cikkének;

[…]

- a 11. cikk megfelel az EJEE 10. cikkének."

Ebből az következik, hogy az EJEE 8. és 10. cikke (valamint az EJEB vonatkozó ítélkezési gyakorlata) a védelem minimális szintjének meghatározása szempontjából elvileg releváns a Charta 7. és 11. cikkét érintő magyarázatokra nézve (lásd: a Buivids-ügyben hozott ítélet 65. pontja; az EUB csak a Charta 7. cikkét említi).

A Charta 8. cikkének nincsen megfelelője az EJEE-ben. Az EJEB értelmezése szerint azonban az EJEE 8. cikke az adatvédelmet is magában foglalja (EJEB, S és Marper kontra Egyesült Királyság, 30562/04 és 30566/04, 2008. december 4. (nagytanács)).

A *Buivids*-ügyben az EUB hivatkozott arra az ítélkezési gyakorlatra, ahol a strasbourgi bíróság több olyan releváns kritériumot állapított meg, amelyet figyelembe kell venni (lásd: a Buivids-ügyben hozott ítélet 66. pontja).

3. kérdés: Hogyan értékelnék ezt az ügyet a GDPR és a Charta fényében? Vitassák meg az egymással versengő alapjogok közötti egyensúly kérdését.

Az EUB határozata

Akkor minősülhet a GDPR 85. cikke értelmében vett, személyes adatok kizárólag **újságírás céljából** történő kezelésének a rendőrkapitányságon a rendőrtiszteket mutató videófelvétel készítése vallomástétel során, valamint az ekként felvett videó közzététele olyan internetes oldalon, amely videók küldését, megtekintését és megosztását teszi lehetővé a felhasználók számára, ha az említett videóból kitűnik, hogy a videófelvétel elkészítésének és közzétételének **célját kizárólag információk, vélemények vagy eszmék nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele** képezte. Ennek eldöntése a nemzeti bíróság feladata.

Magyarázat

Az EUB kiindulópontja az, hogy jelen esetben két alapvető jogot – a rendőrtisztek magánélethez való jogát és a felperesnek a véleménynyilvánítás szabadságához való jogát – kell összeegyeztetni (lásd: a Buivids-ügyben hozott ítélet 62. pontja).

a.Milyen tényezőket kell figyelembe vennie a nemzeti bíróságnak? Ebben az esetben minek van döntő jelentősége?

A nemzeti bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy a szóban forgó videóból kitűnik-e, hogy i. a videófelvétel elkészítésének és közzétételének célja kizárólag ii. információk, vélemények vagy eszmék iii. nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele volt-e (lásd: a Buivids-ügyben hozott ítélet 59. pontja).

Ily módon e két alapvető jog közötti egyensúly megteremtése érdekében a magánélethez való alapvető jog védelme megköveteli, hogy az adatok védelmével kapcsolatos eltérések és korlátozások a feltétlenül szükséges határokon belül maradjanak (lásd: a Buivids-ügyben hozott ítélet 64. pontja).

A figyelembe veendő releváns kritériumok a következők: a közérdekű vitához való hozzájárulás; az érintett ismertsége; a tudósítás tárgya; az érintett korábbi magatartása; a közzététel tartalma, formája és következményei; az információk megszerzésének módja és körülményei, valamint helytállóságuk (lásd: a Buivids-ügyben hozott ítélet 66. pontja; az EUB ebben az EJEB ítélkezési gyakorlatát veszi alapul).

b. Számítana-e, ha az ügy a nyomtatott sajtóban való közzétételt érintené?

Az EUB nem foglalkozik ezzel a kérdéssel. Azonban a főtanácsnok az EJEE-re hivatkozva a következőket állapítja meg (63. pont):

„A strasbourgi bíróság megállapította, hogy a régebbi technológiát használó sajtóhoz, például a nyomtatott médiához képest az internetes tartalmak és kommunikáció bizonyosan magasabb veszélyt jelent az emberi jogok és szabadságok, különösen a magánélet tiszteletben tartásához való jog gyakorlására és érvényesülésére."

Ez az elem láthatólag releváns lehet az arányossági kritériumok vizsgálatával összefüggésében.

c. Mi a véleménye arról a nézetről, amelyet az EUB előtt fejtettek ki egyes tagállamok, nevezetesen hogy az újságírásra minden esetben jellemzőek bizonyos formai jegyek, valamint szakmai eljárások és ellenőrzések?

Az EUB úgy ítélte meg, hogy az a körülmény, hogy Mr Buivids – szakmáját tekintve – nem újságíró, nem zárja ki annak lehetőségét, a szóban forgó videófelvétel elkészítése, valamint interneten történő közzététele az újságírási célhoz kapcsolódó kivétel hatálya alá tartozzon (lásd: a *Buivids*-ügyben hozott ítélet 55. pontja).

d. Számít az, hogy a YouTube nem újságírói platform?

Nem, mivel az EUB úgy ítélte meg, hogy az a körülmény, hogy Mr Buivids egy, a YouTube-hoz hasonló internetes oldalra töltötte fel ezt a videófelvételt, önmagában nem zárhatja ki azt, hogy ezt a személyesadat-kezelést a DPD 9. cikke értelmében vett, „kizárólag újságírás céljából" történő személyesadat-kezelésnek tekintsék (lásd: a Buivids-ügyben hozott ítélet 56. pontja).

e. Releváns az, hogy a rendőrtiszteket nem tájékoztatták e videófelvétel készítéséről és annak céljairól?

Figyelembe kell venni azt, hogy az adatkezelő elfogadhat a magánélethez való jogba való beavatkozás terjedelmének mérséklését lehetővé tévő intézkedéseket. A jelen ügyben az EUB-hoz benyújtott iratokból kitűnik, hogy nem zárható ki, hogy a szóban forgó videófelvétel elkészítése és közzététele – amelyekre anélkül került sor, hogy az érintetteket tájékoztatták volna e videófelvétel elkészítéséről és annak céljairól – ezen érintettek, azaz az ebben a videóban látható rendőrtisztek magánéletének tiszteletben tartásához való alapvető jogba történő beavatkozást képez (lásd: a *Buivids*-ügyben hozott ítélet 66. és 67. pontja).

Irodalomjegyzék

Az FRA-kézikönyv 1. fejezete („Alkalmazási kör" és „Mi a logikája a Charta 51. cikkének?"), továbbá 3., 4. és 7. fejezete.

EJEB, *Magyar Helsinki Bizottság kontra Magyarország*, CE:ECHR:2016:1108JUD001803011, 2016. november 8.

EJEB, *Satakunnan Markkinapörssi Oy és Satamedia Oy kontra Finnország,* CE:ECHR:2017: 0627JUD000093113, 2017. június 27.

Erdos, D. (2015), 'From the Scylla of restriction to the Charybdis of licence? Exploring the scope of the "special purposes" freedom of expression shield in European data protection', *Common Market Law Review,* Vol. 52, 119–154. o.

Docksey, C. és Hijmans, H. (2019), 'The Court of Justice as a key player in privacy and data protection', *European Data Protection Law Review*, Vol. 5, No. 3, 300–316. o.

European Data Protection Supervisor (EDPS) (2017), *Assessing the necessity of measures that limit the fundamental right to the protection of personal data: A toolkit, Brüsszel,* EDPS, elérhető itt: https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/17-06-01_necessity_toolkit_final_en.pdf.

European Data Protection Supervisor (EDPS) (2019), *EDPS Guidelines on assessing the proportionality of measures that limit the fundamental rights to privacy and to the protection of personal data, Brüssuel,* EDPS.

8. ESETTANULMÁNY: A TÁVKÖZLÉSI SZOLGÁLTATÓK METAADAT-MEGŐRZÉSI KÖTELEZETTSÉGE

ADATVÉDELEM ÉS INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM

A résztvevőknek kiosztandó anyagok

Az ügy tényállása

Mr Brown és Mr Rice külön indított keresetet az illetékes nemzeti bíróság előtt bizonyos nemzeti rendelkezések jogszerűségi felülvizsgálata iránt. Azt állították, hogy e rendelkezések összeegyeztethetetlenek a Chartával. Keresetük azzal a nemzeti szabályozással állt összefüggésben, amely arra kötelezi a hírközlési szolgáltatókat, hogy minden elektronikus hírközlési eszköz és minden felhasználó tekintetében őrizzenek meg kommunikációs adatokat. Mr Brown és Mr Rice azzal érvel, hogy ez az általános adatmegőrzési kötelezettség sérti a Chartát. A nemzeti jogalkotó szerint e rendszer célja, hogy az illetékes hatóságoknak eszközt biztosítson a bűncselekmények felderítéséhez és a bűncselekményekkel szembeni fellépéshez. A kommunikációs adatok megőrzése lehetővé teszi a hatóságok számára, hogy hozzáférjenek az adott személy által folytatott kommunikációval kapcsolatos adatokhoz, akár még azelőtt is, hogy az érintett személyt bűncselekmény elkövetésével gyanúsítanák. Mivel a gyanúsítottak és a hálózatok sok esetben nem ismerhetők előre, az összes polgár adatait megőrzik. Amikor egy adott személlyel kapcsolatban gyanú merül fel, az általános adatmegőrzési kötelezettség lehetővé teszi a rendőrség vagy a hírszerzési szolgálat számára, hogy hozzáférjen olyan korábbi adatokhoz, amelyek az általános adatmegőrzési kötelezettség hiányában nem lennének elérhetők. A nemzeti hatóságok meglátása szerint a célzott adatmegőrzés nem helyettesítheti az általános adatmegőrzési kötelezettséget. Továbbá a nemzeti rendelkezések kizárólag a forgalmi és helymeghatározási adatokra vonatkoznak (vagyis az úgynevezett metaadatokra, amelyekből az tudható meg, hogy a kommunikációra hol, hogyan és mennyi ideig került sor). E rendelkezések nem vonatkoznak a telefonhívások, a szöveges üzenetek és az e-mailek tartalmára.

Milyen uniós jogi rendelkezések relevánsak ezzel kapcsolatban?

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (a Charta)

7. cikk – A magán- és a családi élet tiszteletben tartása

„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát és kapcsolattartását tiszteletben tartsák.”

8. cikk – A személyes adatok védelme

„1. Mindenkinek joga van a rá vonatkozó személyes adatok védelméhez.

2. Az ilyen adatokat csak tisztességesen és jóhiszeműen, meghatározott célokra, az érintett személy hozzájárulása alapján vagy valamilyen más, a törvényben rögzített jogos okból lehet kezelni. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy a róla gyűjtött adatokat megismerje, és joga van azokat kijavíttatni.

3. E szabályok tiszteletben tartását független hatóságnak kell ellenőriznie.”

11. cikk – A véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága

„1. Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleményalkotás szabadságát, valamint az információk és eszmék megismerésének és közlésének szabadságát anélkül, hogy

ebbe hatósági szerv beavatkozhatna, továbbá országhatárokra való tekintet nélkül."

Elektronikus hírközlési adatvédelmi irányelv (2002/58/EK irányelv)[28]

Cél

A 2002/58/EK irányelv célja, hogy az elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz kapcsolódóan biztosítsa a személyes adatok és a magánélet védelmének magas fokát, az alkalmazott technológiáktól függetlenül. A 2002/58/EK irányelv különös rendelkezéseket tartalmaz e célból, amelyek arra irányulnak, hogy az elektronikus hírközlési szolgáltatások felhasználói számára védelmet biztosítsanak a személyes adatokat és a magánéletet fenyegető, az új technológiákból, a megnövekedett tárolási kapacitásból, valamint az adatok automatizált kezeléséből eredő veszélyekkel szemben.

Az elektronikus hírközlés titkosságának elve

Konkrétan, az irányelv 5. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a tagállamok nemzeti jogszabályok révén biztosítsák a nyilvános hírközlő hálózatok és a nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatások segítségével történő közlések, valamint az azokra vonatkozó forgalmi adatok titkosságát. A közlések titkosságának a 2002/58/EK irányelv által bevezetett elve többek között azon főszabály szerinti tilalmat jelenti, hogy a felhasználókon kívüli bármely más személy a felhasználó hozzájárulása nélkül tárolja az elektronikus hírközléssel kapcsolatos forgalomra vonatkozó adatokat. Az irányelv rendelkezik bizonyos konkrét kivételekről; ilyen a forgalmi adatoknak szolgáltatások számlázásához és értékesítéséhez szükséges kezelése és tárolása.

[28]Az Európai Parlament és a Tanács 2002/58/EK irányelve (2002. július 12.) az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről, feldolgozásáról és a magánélet védelméről (HL 2002 L 201., 37. o.), amelyet az Európai Parlament és a Tanács 2009. november 25-i 2009/136/EK irányelve módosít (HL 2009 L 337., 11. o.).

15. cikk (1) bekezdés: A tagállamok mérlegelési jogköre

Emellett a 2002/58/EK irányelv 15. cikkének (1) bekezdése lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy a személyes adatok titkosságának biztosítása érdekében ugyanezen irányelv 5. cikkének (1) bekezdésében számukra előírt kötelezettség alóli kivételekről rendelkezzenek. A bekezdés így rendelkezik:

„1. A tagállamok jogszabályi intézkedéseket fogadhatnak el az ezen irányelv[ben] […] előírt jogok és kötelezettségek hatályának korlátozására vonatkozóan, ha az ilyen jellegű korlátozás […] egy demokratikus társadalomban szükséges, megfelelő és arányos intézkedésnek minősül a nemzetbiztonság (vagyis az állam biztonsága), a nemzetvédelem és a közbiztonság védelme érdekében, valamint a bűncselekmények, illetve az elektronikus hírközlési rendszer jogosulatlan használata megelőzésének, kivizsgálásának, felderítésének és üldözésének a biztosítása érdekében. E célból a tagállamok többek között jogszabályi intézkedéseket fogadhatnak el az adatoknak az e bekezdésben megállapított indokok alapján korlátozott ideig történő megőrzésére vonatkozóan. […]"

Milyen nemzeti jogi rendelkezéseket kell alkalmazni?

Az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás a 2002/58/EK irányelv 15. cikkének (1) bekezdésén alapul, és a bűnözés elleni küzdelem céljából minden elektronikus hírközlési berendezés tekintetében valamennyi előfizető és nyilvántartott felhasználó összes forgalmi és helymeghatározó adatának általános és különbségtétel nélküli megőrzését írja elő. Az alkalmazandó nemzeti rendelkezések értelmében a távközlési szolgáltatók kötelesek megőrizni azokat a kommunikációs adatokat, amelyek a következők azonosításához szükségesek: a közlés forrása és címzettje; az egyes közlések napja, órája, időtartama és típusa; a közléshez használt eszköz; valamint a mobil közléshez használt eszköznek a közlés kezdetekori és befejezésekori helye.

Kérdések

Megjegyzés: a kérdések csak az adatmegőrzésre vonatkoznak, és nem érintik azt a témát, hogy az illetékes nemzeti hatóságok hozzáférhetnek-e a megőrzött adatokhoz.

Az ilyen ügyekben a kereset indításához bírósági illetéket (27,50 euró) kell fizetni. Ez a nemzeti eljárásjogból ered. A jogszabály általában a közigazgatási ügyekre vonatkozik, és nem az irányelv végrehajtására irányul. A 2002/58/EK irányelv azonban a bírósági illetékekre vagy az ilyen jellegű bírósági eljárásokat érintő eljárási szabályokra nézve semmilyen rendelkezést nem tartalmaz.

Ebben a konkrét esetben a nemzeti eljárásjog illetékmentességet ír elő. A pénzügyi helyzettel kapcsolatos feltételek mellett annak a feltételnek is teljesülnie kell, hogy az érintett személynek 30 évnél idősebbnek kell lennie. Mr Brown (aki 32 éves) megfelel ennek a kritériumnak, de Mr Rice (aki 28 éves) nem. Mr Rice ezt nem fogadja el, és azt állítja, hogy a mentességi követelmények sértik a megkülönböztetés tilalmának az elvét (a Charta 21. cikke).

1. kérdés: A Charta 21. cikke alkalmazandó a bírósági illetékekről szóló nemzeti jogszabályokra?

a. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez (EJEE) hasonlóan.

b. Nem. A rendelet nem tartalmaz a bírósági illetékekről szóló rendelkezést. Ezek a rendelkezések a nemzeti eljárási autonómia körébe tartoznak.

c. Nem. A szóban forgó nemzeti jogszabály általánosságban alkalmazandó, és nem az irányelv végrehajtására irányul.

d. Igen. Olyan nemzeti eljárási szabályt érint, amelynek alkalmazására az irányelvvel összefüggésben kerül sor.

Megjegyzések

Feltéve, hogy a Charta alkalmazandó:

2. kérdés: A Charta vonatkozó rendelkezései alapján vitassák meg, hogy az EJEE és az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) ítélkezési gyakorlata releváns-e ebben az ügyben.

Megjegyzések

3. kérdés: Hogyan értékelné az adatok megőrzésére vonatkozó nemzeti szabályokat a Charta fényében?

Megjegyzések

4. kérdés: Ha úgy gondolja, hogy e szabályok sértik a Chartát, mit kell tenni annak érdekében, hogy a szóban forgó nemzeti jogszabály összhangban álljon a Chartával?

Megjegyzések

További információkért lásd az uniós Chartáról szóló oldalakat az FRA weboldalán.

Háttér-információk az oktatók számára

Bevezető megjegyzések

Az ügy alapja: az Európai Unió Bírósága (EUB), C-203/15 és C-698/15, Tele2/Watson, ECLI:EU:C:2016:970, 2016. december 21., amely az EUB, C-293/12 és C-594/12 ügyre támaszkodik (Digital Rights Ireland, EU:C:2014:238, 2014. április 8.).

Az adatmegőrzésről szóló 2006/24/EK irányelv az uniós jog értelmében arra kötelezte a távközlési szolgáltatókat, hogy a forgalmi és helymeghatározási adatokat a bűncselekmények felderítése, megelőzése és büntetőeljárás útján történő üldözés céljából megőrizzék. E rendszer célja az volt, hogy az illetékes hatóságoknak eszközt biztosítson a bűncselekmények felderítéséhez és a bűncselekményekkel szembeni fellépéshez. Az EUB a Digital Rights Ireland-ügyben érvénytelennek nyilvánította az irányelvet. Az EUB úgy ítélte meg, hogy az irányelvben előírt általános megőrzési kötelezettség nem összeegyeztethető a Charta 7. és 8. cikkével. Az EUB ítélete nyomán a távközlési szolgáltatók a továbbiakban nem voltak kötelesek az uniós jog értelmében megőrizni ezeket az adatokat. A tagállamok azonban továbbra is rendelkezhettek ilyen kötelezettségről a nemzeti jogukban, a 2002/58/EK irányelv 15. cikkének (1) bekezdése alapján. Számos tagállam élt ezzel a hatáskörével, és nemzeti szabályozást fogadott el az ilyen jellegű adatok megőrzésére, illetve az azokhoz való hozzáférésre vonatkozóan. A Tele2/Watson-ügy középpontjában az ilyen nemzeti jogszabályok Chartával való összeegyeztethetősége áll. Az ügy a metaadatokat érinti. A metaadatokat a legtöbb országban korábban kevésbé érzékenynek tekintették, mint a közlés tartalmát. Azonban a Tele2/Watson-ügyben az EUB egyértelműsítette, hogy ezeknek az információknak a hatása nem kevésbé érzékeny, mint a közlések tényleges tartalma (a Tele2/Watson-ügyben hozott ítélet 99. pontja). A Tele2/Watson-ügy egyszerre vonatkozik az ezen adatok megőrzésére (az ítélet első kérdése) és az illetékes nemzeti hatóságoknak a megőrzött adatokhoz való hozzáférésére. Az esettanulmány csak a megőrzést tárgyalja, a hozzáférés kérdésével nem foglalkozik.

Kérdések és válaszok

Az ilyen ügyekben a kereset indításához bírósági illetéket (27,50 euró) kell fizetni. Ez a nemzeti eljárásjogból ered. A jogszabály általában a közigazgatási ügyekre vonatkozik, és nem az irányelv végrehajtására irányul. A 2002/58/EK irányelv azonban a bírósági illetékekre vagy az ilyen jellegű bírósági eljárásokat érintő eljárási szabályokra nézve semmilyen rendelkezést nem tartalmaz. Ebben a konkrét esetben a nemzeti eljárásjog illetékmentességet ír elő. A pénzügyi helyzettel kapcsolatos feltételek mellett annak a feltételnek is teljesülnie kell, hogy az érintett személynek 30 évnél idősebbnek kell lennie. Mr Brown (aki 32 éves) megfelel ennek a kritériumnak, de Mr Rice (aki 28 éves) nem. Mr Rice ezt nem fogadja el, és azt állítja, hogy a mentességi követelmények sértik a megkülönböztetés tilalmának az elvét (a Charta 21. cikke).

1. kérdés: A Charta 21. cikke alkalmazandó a bírósági illetékekről szóló nemzeti jogszabályokra?

a. Igen. A Charta az alapjogokat tartalmazó katalógus, amely elméletben mindig alkalmazandó, az EJEE-hez hasonlóan.

b. Nem. A rendelet nem tartalmaz a bírósági illetékekről szóló rendelkezést. Ezek a rendelkezések a nemzeti eljárási autonómia körébe tartoznak.

c. Nem. A szóban forgó nemzeti jogszabály általánosságban alkalmazandó, és nem az irányelv végrehajtására irányul.

d. **Igen. Olyan nemzeti eljárási szabályt érint, amelynek alkalmazására az irányelvvel összefüggésben kerül sor.**

Bevezető megjegyzések

Fontos, hogy egy Chartát érintő ügy elemzését azzal kezdjük, hogy a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizzük, hogy a Charta alkalmazandó-e. Az erre a kérdésre adott visszajelzésben kiemelhetjük azt, hogy miért van szükség minden esetben erre a fontos előkészítő lépésre (lásd az FRA-kézikönyv 3. fejezetét). Továbbá az említett kézikönyv 7. fejezetére is hivatkozhatunk, amely a Charta 51. cikk (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó ellenőrzőlistát tartalmaz.

Nagyon fontos megjegyezni, hogy az uniós alapjogok csak az uniós jog alkalmazásának hatálya alá tartozó helyzetekben alkalmazandók. Ez jelentős különbség az EJEE-hez képest, amelyet elvileg minden esetben alkalmazni kell. A Charta alkalmazása során a Charta 51. cikkének (1) bekezdése alapján ellenőrizni kell, hogy a szóban forgó ügy tisztán nemzeti helyzet-e, ahol a Charta nem játszik szerepet, vagy az uniós jog hatálya alá tartozik-e, mely esetben a Charta alkalmazandó. Az 51. cikk (1) bekezdésének lényege tulajdonképpen az, hogy az uniós alapjogok alkalmazása az uniós jog egyéb rendelkezéseinek alkalmazásával jár együtt. Az is megemlítendő, hogy a Charta alkalmazása minden esetben az uniós jog más rendelkezéseinek alkalmazásához kapcsolódik.

A kérdés ebben a formában nem a Tele2/Watson-ügyből származik.

Helyes válasz:

A **„d" válasz** a helyes (lásd az FRA-kézikönyv 7. fejezetében az A.4. szituációt).

Magyarázat

A Charta 51. cikke (1) bekezdésének megfelelően a Charta alkalmazandó minden olyan nemzeti rendelkezésre, amely az uniós jogot hajtja végre. Az EUB ítélkezési gyakorlata szerint „az uniós jog végrehajtását"

széles körűen kell értelmezni, ami kiterjed az uniós jog tagállamok általi minden végrehajtására és alkalmazására. Ez ugyanazt jelenti, mint az „uniós jog alkalmazási körében eljárva", és magában foglalja az uniós jog alá tartozó összes helyzetet.

Az uniós jog (szankciók, jogorvoslat és végrehajtás) alkalmazásának és érvényesülésének garantálására használt nemzeti intézkedések „az uniós jog végrehajtásának" minősülnek az 51. cikk (1) bekezdése értelmében. Az uniós alapvető jogokat alkalmazni kell ezekre a nemzeti intézkedésekre, ha azokat ebben az összefüggésben használják. Rendes esetben ezt a szabályt attól függetlenül alkalmazni kell, hogy a szóban forgó uniós jogi aktus tartalmaz-e konkrét rendelkezéseket (kötelezettségeket) az uniós jog érvényesülésével kapcsolatban.

Az **„a" válasz** nem helyes (lásd a bevezető megjegyzéseket).

A **„b" válasz** helyesen jegyzi meg, hogy ezek a rendelkezések a nemzeti eljárási autonómia körébe tartoznak. Azonban az eljárási autonómia körében történő fellépés minősülhet az uniós jog végrehajtásának (a Charta 51. cikkének (1) bekezdése).

A **„c" válasz** nem helyes. Azok az általános szabályok, amelyek nem az uniós jog végrehajtására irányulnak, abban az eseten minősülhetnek az 51. cikk szerinti végrehajtásnak, ha az adott szabály alkalmazására az uniós joggal összefüggésben kerül sor.

2. kérdés: A Charta vonatkozó rendelkezései alapján vitassák meg, hogy az EJEE és az EJEB ítélkezési gyakorlata releváns-e ebben az ügyben.

Helyes válasz:

Igen. Az EJEE elvileg releváns a Charta 8. és 11. cikkének alkalmazása szempontjából.

Magyarázat

Amíg az Unió nem csatlakozott az EJEE-hez, addig az egyezmény nem minősült az uniós jogba formálisan beépült jogi eszköznek. A Charta azonban olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az EJEE-ben biztosított jogoknak („kapcsolódó jogok"). A Charta 52. cikkének (3) bekezdése szerint a Chartában foglalt megfelelő jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azon jogokéval, amelyek az EJEE-ben szerepelnek (beleértve az EJEB ítélkezési gyakorlatát is). Az EJEE a minimális védelmi szintet állapítja meg, de az uniós jog szélesebb körű védelmet is biztosíthat (lásd az FRA-kézikönyv 2. fejezetét, valamint 8. fejezetének 9. és 10. lépését).

Magyarázat az 52. cikkhez – A jogok és elvek hatálya és értelmezése

„3. Amennyiben e Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben biztosított jogoknak, akkor e jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek. Ez a rendelkezés nem akadályozza meg azt, hogy az Unió joga kiterjedtebb védelmet nyújtson."

Honnan lehet tudni, hogy kapcsolódó jogokról van szó?

Erre a kérdésre a „Magyarázatok az Alapjogi Chartához" című dokumentumnak a Charta 52. cikkének (3) bekezdésére vonatkozó magyarázata, valamint a Charta szóban forgó konkrét rendelkezésére vonatkozó magyarázata adja meg a választ (a dokumentum hozzáférhető az EUR-LEX-en: „Szerződések/Egyéb szerződések és jegyzőkönyvek", HL C 303., 2007.12.14.).

Magyarázat a 7. cikkhez – A magán- és a családi élet tiszteletben tartása

„A 7. cikkben biztosított jog megfelel az EJEE 8. cikke által biztosított jognak. A technikai fejlődésre figyelemmel a »levelezés« szót a »kapcsolattartás« szó váltotta fel."

Magyarázat a 11. cikkhez – A véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadsága

„A 11. cikk megfelel az EJEE 10. cikkének,
[…]".

Magyarázat az 52. cikkhez – A jogok és elvek hatálya és értelmezése

„[…] A Charta azon cikkei, melyeknek mind tartalma, mind alkalmazási köre megegyezik az EJEE megfelelő cikkeivel, a következők:

[…]

- a 7. cikk megfelel az EJEE 8. cikkének;

[…]

- a 11. cikk megfelel az EJEE 10. cikkének."

Ebből az következik, hogy az EJEE 8. és 10. cikke (ideértve az EJEB vonatkozó ítélkezési gyakorlatát) a védelem minimális szintjének meghatározása szempontjából elvileg releváns a Charta 7. és 11. cikkét érintő magyarázatokra nézve. A Charta 7. cikkének nincs megfelelője az EJEE-ben. Az EUB úgy ítéli meg, hogy a Charta 8. cikke eltér a Charta 7. cikkétől és az EJEE nem tartalmaz az előbbinek megfelelő cikket (lásd: a Tele2/Watson-ügyben hozott ítélet 129. pontja). Meg kell azonban jegyezni, hogy az EJEB értelmezése szerint az EJEE 8. cikke az adatvédelmet is magában foglalja (EJEB, S és Marper kontra Egyesült Királyság, 30562/04 és 30566/04, 2008. december 4. (nagytanács)).

3. kérdés: Hogyan értékelné az adatok megőrzésére vonatkozó nemzeti szabályokat a Charta fényében?

Bevezető megjegyzések

Az FRA-kézikönyv 8. fejezete strukturált kerettel szolgál, amellyel megvizsgálható az, hogy egy nemzeti rendelkezés összeegyeztethető-e a Chartával vagy sem. Annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi szükséges lépést végrehajtunk, célszerű ezt az ellenőrzőlistát használni. Ebben az ügyben az értékelés során vizsgálni kell a jogkorlátozás fennállását, valamint el kell végezni egy vizsgálatot a Charta 52. cikkének (1) bekezdése alapján (általános rendelkezés a Charta által biztosított jogok korlátozásáról) és a Charta 52. cikkének (3) bekezdése alapján (amely Chartában foglalt és az EJEE által garantált jogoknak megfelelő jogokra vonatkozik).

A Charta 52. cikkének (1) bekezdésében előírt feltételek a következők:

- A korlátozásokat jogszabály írja elő?
- Garantált a szóban forgó alapvető jog lényegének tiszteletben tartása?
- A korlátozás jogos célt szolgál?
- A korlátozás alkalmas-e az azonosított probléma kezelésére?
- A korlátozás túlmegy-e azon, ami a kitűzött cél eléréséhez szükséges? Vannak-e más elérhető intézkedések, amelyek kevésbé avatkoznak be az alapvető jogokba?
- Arányosak-e a korlátozások az elérni kívánt célhoz képest?

Helyes válasz:

Az EUB a következőket állapította meg:

„A 2002/58/EK irányelv 15. cikkének (1) bekezdését – a Charta 7., 8. és 11. cikkével, valamint 52. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben – úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a bűnözés elleni küzdelem céljából minden elektronikus hírközlési berendezés tekintetében valamennyi előfizető és nyilvántartott felhasználó összes forgalmi és helymeghatározó adatának általános és különbségtétel nélküli megőrzését írja elő."

Magyarázat

Az értékelés az alábbiak szerint strukturálható:

a. A szóban forgó nemzeti jogszabály korlátozza az alapjogokat?

Lásd: EUB, a *Tele2*-ügyben hozott ítélet 98–101. pontja (lásd még: főtanácsnok, *Tele2,* 253., 254. és 257. pont). Az EUB szerint a jogszabály beavatkozik a Charta 7., 8. és 11. cikkében foglalt alapvető jogokba.

Az EUB különösen azt veszi figyelembe, hogy *az összes forgalmi és helymeghatározó adat* megőrzése együttesen véve igen pontos következtetések levonását teheti lehetővé azon személyek magánélete vonatkozásában, akiknek az adatait megőrizték, így például a napi szokások, az állandó vagy ideiglenes tartózkodási helyek, a napi vagy egyéb helyváltoztatások, a gyakorolt tevékenységek, az e személyek társadalmi kapcsolatai és az általuk látogatott társadalmi közegek tekintetében. Ezek az adatok eszközül szolgálnak az érintett személyek profiljának megalkotásához, amely információ a magánélet tiszteletben tartásához való jog tekintetében ugyanolyan érzékeny, *mint a közléseknek maga a tartalma.* Az, hogy az adatok megőrzésére az előfizető vagy a nyilvántartott felhasználó erről való tájékoztatása nélkül kerül sor, azt az érzést keltheti az érintett személyekben, hogy a magánéletük folyamatos felügyelet alatt áll.

A Charta 7. és 8. cikkében kimondott alapvető jogokba történő beavatkozás „széles körű", és azt „különösen súlyosnak" kell tekinteni.

A Charta 11. cikke kapcsán az EUB megállapította, hogy a forgalmi és helymeghatározó adatok megőrzése befolyásolhatja az elektronikus hírközlési berendezések használatát, és ennek következtében a Charta 11. cikkében biztosított véleménynyilvánítás szabadságának ezen felhasználók általi gyakorlását (lásd: a *Tele2/Watson*-ügyben hozott ítélet 92. pontja). Jóllehet az ítélet megemlíti a Charta 11. cikkét, külön elemzést nem tartalmaz erről a rendelkezésről.

b. A korlátozásokat jogszabály írja elő?

Igen.

c. Garantált a szóban forgó alapvető jog lényegének tiszteletben tartása?

Igen.

A szóban forgó nemzeti jogszabály nem sérti ezen jogok lényeges tartalmát, mivel nem engedélyezi a közlés tartalmának megőrzését (lásd: EUB, a *Tele2*-ügyben hozott ítélet 101. pontja).

d. A korlátozás jogos célt szolgál?

Nem.

A nemzeti szabályozás célja a bűnözéssel szembeni fellépés.

A Charta 52. cikke (1) bekezdésének alkalmazásakor rendszerint a célok egész sora minősülhet jogos célnak. Ebben az esetben a igazolás lehetséges alapjait a 2002/58/EK irányelv 15. cikkének (1) bekezdése korlátozza, amely valóban említést tesz a „bűncselekmények [...] megelőzésének, kivizsgálásának, felderítésének és üldözésének" a biztosításáról mint az igazolás lehetséges alapjáról.

Az EUB azonban úgy ítéli, hogy tekintettel arra, hogy a forgalmi és helymeghatározó adatoknak a bűnözés el-

leni küzdelem céljából való megőrzését előíró nemzeti szabályozás milyen súlyosan avatkozik be a szóban forgó alapvető jogokba, kizárólag a súlyos bűncselekmények elleni küzdelem alkalmas az ilyen intézkedés igazolására (lásd: EUB, a Tele2-ügyben hozott ítélet 102. pontja).

e. A korlátozás alkalmas-e az azonosított probléma kezelésére?

Igen. Az EUB ezzel a kérdéssel kifejezetten nem foglalkozik.

f. A korlátozások arányosak?

Nem.

Az EUB szerint az ehhez hasonló nemzeti szabályozás túllép a feltétlenül szükséges mérték korlátain, és nem tekinthető igazoltnak (lásd: EUB, a *Tele2*-ügyben hozott ítélet 107. pontja).

Az EUB az arányossági kritériumok szigorú vizsgálatát alkalmazza. A 2002/58/EK irányelv (11) preambulumbekezdése kimondja, hogy az ilyen jellegű szabályozásnak tervezett céllal „szigorúan" arányosnak kell lennie. Az arányosság elvének tiszteletben tartása a bíróság azon ítélkezési gyakorlatából is következik, amely szerint a magánélet tiszteletben tartásához való alapvető jog védelme uniós szinten megköveteli, hogy a személyes adatok védelme alóli kivételek és e védelem korlátozásai a feltétlenül szükséges határokon belül maradjanak (lásd: EUB, a *Tele2*-ügyben hozott ítélet 95–96. pontja).

Az EUB arányossággal kapcsolatos főbb megfontolásai az alábbiak szerint foglalhatók össze (lásd: EUB, a *Tele2*-ügyben hozott ítélet 103–106. pontja):

A nemzeti szabályozás az összes forgalmi és helymeghatározó adat általános és különbségtétel nélküli megőrzését írja elő. Másfelől általánosan vonatkozik minden előfizetőre és nyilvántartott felhasználóra, továbbá minden elektronikus hírközlési berendezésre és az összes forgalmi adatra kiterjed, nem ír elő semmilyen különbségtételt, korlátozást vagy kivételt a követett cél alapján. Általánosságban vonatkozik az összes, elektronikus hírközlési szolgáltatást használó személyre, anélkül, hogy e személyek – akár csak közvetve is – olyan helyzetben lennének, amely alkalmat adhatna büntetőeljárás lefolytatására. Olyan személyekre is alkalmazandó tehát, akik tekintetében semmilyen jel nem utal arra, hogy magatartásuk súlyos bűncselekményekkel akár közvetett vagy távoli kapcsolatban állhat. Továbbá nem rendelkezik kivételekről, így olyan személyekre is alkalmazandó, akiknek a közlései a nemzeti jog szabályai alapján szakmai titoktartás körébe tartoznak.

Következtetés: a korlátozások nem igazolhatóak a Charta 52. cikkének (1) bekezdése alapján. Ezért nem szükséges azt ellenőrizni, hogy Chartában előírt szóban forgó jog megfelel-e valamely olyan jognak, amelyet EJEE biztosít (az 52. cikk (3) bekezdése) vagy hogy tartalmaznak-e azzal egyenértékű rendelkezést azok az emberi jogi okmányok, amelyeknek az Unió vagy a tagállamok mindegyike részes fele (53. cikk).

4. kérdés: Ha úgy gondolja, hogy e szabályok sértik a Chartát, mit kell tenni annak érdekében, hogy a szóban forgó nemzeti jogszabály összhangban álljon a Chartával?

Helyes válasz:

Az arányosság elvének vonatkozásában a fő probléma a forgalmi és helymeghatározó adatok megőrzésének általános és különbségtétel nélküli hatálya. Ebből az következik, hogy i. a megőrzési kötelezettségnek célzottnak kell lennie, és ii. a súlyos bűncselekmények elleni küzdelemre kell korlátozódnia. Az EUB meghatározza a konkrét minimumkövetelményeket.

Magyarázat: az EUB által meghatározott követelmények (EUB, a Tele2-ügyben hozott ítélet 108–112. pontja).

A célnak a súlyos bűncselekmények elleni fellépésnek kell lennie.

A nemzeti szabályozásnak egyértelmű és pontos szabályokat kell tartalmaznia az ilyen adatmegőrzési intézkedés hatálya és alkalmazása vonatkozásában, és minimális követelményeket kell előírnia annak érdekében, hogy azon személyek, akiknek az adatait megőrizték, elegendő olyan biztosítékkal rendelkezzenek, amely lehetővé teszi az adataiknak a visszaélések veszélyeivel szembeni hatékony védelmét. A jogszabályoknak különösen meg kell jelölniük, hogy az adatok megőrzésére vonatkozó intézkedés milyen körülmények esetén és milyen feltételekkel fogadható el megelőző jelleggel, ezáltal biztosítva, hogy ezen intézkedés a feltétlenül szükséges mértékre korlátozódjék.

Az adatmegőrzésnek a feltétlenül szükséges mértékre kell korlátozódnia. Az adatmegőrzésnek mindig objektív, a megőrzendő adatok és a kitűzött cél között kapcsolatot mutató kritériumoknak kell megfelelnie. Konkrétan: az ilyen feltételekkel kapcsolatban be kell bizonyosodnia annak, hogy a gyakorlatban hatékonyan korlátozzák az intézkedés terjedelmét, és ennélfogva az érintett személyi kört

A nemzeti jogszabálynak olyan objektív tényezőkön kell alapulnia, amelyek lehetővé teszik, hogy azonosíthatók legyenek azok a személyek, akiknek adatai alkalmasak a súlyos bűncselekményekkel fennálló közvetlen vagy közvetett kapcsolat felállítására. Alkalmazható földrajzi kritérium, amennyiben az illetékes nemzeti hatóságok objektív tényezők alapján úgy ítélik meg, hogy valamely földrajzi területen vagy területeken magas kockázat áll fenn ilyen cselekmények előkészületére vagy elkövetésére.

Irodalomjegyzék

Az FRA-kézikönyv 1. fejezete („Alkalmazási kör" és „Mi a logikája a Charta 51. cikkének?"), továbbá 3., 4., 7. és 8. fejezete.

Cameron, I. (2017), 'A. Court of Justice balancing data protection and law enforcement needs: Tele2 Sverige and Watson', *Common Market Law Review,* Vol. 54, No. 5, 1467–1495. o.

Docksey, C. és Hijmans, H. (2019), 'The Court of Justice as a key player in privacy and data protection', *European Data Protection Law Review,* Vol. 5, No. 3, 300–316. o.

European Data Protection Supervisor (EDPS) (2017), *Assessing the necessity of measures that limit the fundamental right to the protection of personal data: A toolkit,* Brüsszel, EDPS, elérhető itt:https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/17-06-01_necessity_toolkit_final_en.pdf.

European Data Protection Supervisor (EDPS) (2019), *EDPS Guidelines on assessing the proportionality of measures that limit the fundamental rights to privacy and to the protection of personal data, Brüsszel,* EDPS.

MELLÉKLET: ÉRTÉKELŐ ŰRLAPOK

1. A képzést értékelő űrlap jelenléti workshopokhoz (példa)

(Megjegyzés: Az alábbi értékelési sablont az adott workshop programjának és igényeinek megfelelően módosítani kell. Javasoljuk, hogy a résztvevőknek legalább a workshop vége előtt 5 perccel osszák ki az űrlapokat, majd a workshop végén gyűjtsék össze. Ezzel biztosítható a magas válaszadási arány.)

Workshop címe, helyszíne és időpontja _____

Mely szervezetnél dolgozik? _____

Mi a foglalkozása?_____

Kérjük, e kérdőív kitöltésével segítsen nekünk a workshopjaink minőségének javításában.
Az értékelés anonim.

Gyakorlati aspektusok, szervezés	Kitűnő	Jó	Átlagos	Kielégítő	Gyenge	n.a.
a. A résztvevők rendelkezésére bocsátott anyagok (kiadványok, eszközök, prezentációk stb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. Gyakorlati aspektusok: terem, logisztikai megoldások, program	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c. Étkeztetés (ebéd, szünetek)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d. Az esemény szervezőjének barátságossága és szakszerűsége (repülőjegy- és szállásfoglalás, ha volt ilyen).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ide írhatja megjegyzéseit (kérjük, mondjon néhány konkrét példát arra, hogy mi tetszett/nem tetszett Önnek és miért):						

A workshop mennyire volt érdekes és az Ön munkája szempontjából releváns?	Kitűnő	Jó	Átlagos	Kielégítő	Gyenge	n.a.
a. A workshop általában vett minősége	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. 1. rész …	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c. 2. rész …	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d. 3. rész …	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ide írhatja megjegyzéseit (kérjük, mondjon néhány konkrét példát arra, hogy mi tetszett/nem tetszett Önnek és miért):						

EREDMÉNYEK: Hasznosnak találta a workshopot az alábbi szempontokból?	Kitűnő	Jó	Átlagos	Kielégítő	Gyenge	n.a.
a. Lehetőség az elképzelések és tanulságok megvitatására és kölcsönös ismertetésére	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. Az Ön munkája során felhasználható új információk szerzése	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c. A más résztvevőkkel/szervezetekkel/intézményekkel folytatott együttműködés erősítése	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d. Alaposabb betekintés az FRA-nak az EU Alapjogi Chartájával kapcsolatos anyagaiba és eszközeibe	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ide írhatja megjegyzéseit (kérjük, mondjon néhány konkrét példát arra, hogy mi tetszett/nem tetszett Önnek és miért):						

Ha további megjegyzése van számunkra, kérjük, ide írja:

Köszönjük, hogy időt szánt arra, hogy értékelje tapasztalatait és értékes visszajelzést adjon a számunkra!

2. A képzést értékelő űrlap online workshopokhoz (példa)

(Megjegyzés: Az alábbi értékelési sablont az adott workshop programjának és igényeinek megfelelően módosítani kell. Javasoljuk, hogy online felmérést használjon, amelyet legkésőbb a képzést követő napon küldjön el a résztvevőknek. Ezzel biztosítható a magas válaszadási arány.)

Workshop címe, helyszíne és időpontja_____

Mely szervezetnél dolgozik? _____

Mi a foglalkozása?_____

Kérjük, e kérdőív kitöltésével segítsen nekünk a workshopjaink minőségének javításában.
Az értékelés anonim.

Gyakorlati aspektusok, szervezés	Kitűnő	Jó	Átlagos	Kielégítő	Gyenge	n.a.
a. A résztvevők rendelkezésére bocsátott anyagok (a Chartával kapcsolatos kiadványok listája, anyagok és eszközök, prezentációk stb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. Gyakorlati aspektusok: meghívás, program, a találkozó platformja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ide írhatja megjegyzéseit (kérjük, mondjon néhány konkrét példát arra, hogy mi tetszett/nem tetszett Önnek és miért):						

A webinárium mennyire volt érdekes és az Ön munkája szempontjából releváns?	Kitűnő	Jó	Átlagos	Kielégítő	Gyenge	n.a.
a. A webinárium általában vett minősége	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. 1. rész: …	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c. 2. rész: …	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d. 3. rész: …	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ide írhatja megjegyzéseit (kérjük, mondjon néhány konkrét példát arra, hogy mi tetszett/nem tetszett Önnek és miért):						

EREDMÉNYEK: Hasznosnak találta a workshopot az alábbi szempontokból?	Kitűnő	Jó	Átlagos	Kielégítő	Gyenge	n.a.
a. Lehetőség az elképzelések és tanulságok megvitatására és kölcsönös ismertetésére az interaktív viták során	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. Az Ön munkája során felhasználható új információk szerzése	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c. Alaposabb betekintés az FRA-nak az EU Alapjogi Chartájával kapcsolatos anyagaiba és eszközeibe	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ide írhatja megjegyzéseit (kérjük, mondjon néhány konkrét példát arra, hogy mi tetszett/nem tetszett Önnek és miért):						

Ha további megjegyzése van számunkra, kérjük, ide írja:

Köszönjük, hogy időt szánt arra, hogy értékelje tapasztalatait és értékes visszajelzést adjon a számunkra!

FRA EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

ALAPVETŐ JOGAID ELŐMOZDÍTÁSA ÉS VÉDELME AZ EU EGÉSZ TERÜLETÉN

Az Európai Unió Alapjogi Chartája (CFREU) az Európai Unió emberi jogi nyilatkozata. Minden esetben alkalmazandó az uniós intézményekre, az Unióra és az egyes tagállamokra, amikor azok az uniós jogszabályok keretében járnak el. Azt azonban egyáltalán nem könnyű megállapítani, hogy egy konkrét ügy az uniós jog hatálya alá tartozik-e vagy sem. Ezért szükséges az, hogy a jogi szakemberek számára képzést, illetve képzési anyagokat biztosítsunk, hogy megismerhessék a Charta alkalmazási körét, amelyet a Charta 51. cikke határoz meg.

Ennek az oktatói kézikönyvnek az a célja, hogy a – későbbiekben bővíthető – esettanulmány-gyűjteményből kiinduló képzések megszervezéséhez és lebonyolításához iránymutatást nyújtson.

FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE
fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights
twitter.com/EURightsAgency
linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

© FRA, 2022

© Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2022

ISBN 978-92-9461-590-9
TK-01-21-499-HU-C

Az Európai Unió Kiadóhivatala